

NVAO • VLAANDEREN

Systeembrede analyse
STUDENTENPARTICIPATIE

Van inspraak naar impact

10 OKTOBER 2025

NVAO • VLAANDEREN

Systeembrede analyse
STUDENTENPARTICIPATIE

Van inspraak naar impact

10 OKTOBER 2025

Inhoudsopgave

Inleiding.....	5
1. Context en situering van studentenparticipatie.....	7
1.1. Studentenparticipatie: <i>what's in a name?</i>	7
1.2. Evoluties van studentenparticipatie in Europees perspectief: het Bolognaproces	8
1.3. Evoluties van studentenparticipatie in Vlaams perspectief	9
1.3.1. Decretale verankering van studentenparticipatie in instellingen.....	10
1.3.2. De Vlaamse Vereniging van Studenten.....	11
1.3.3. Studentenparticipatie in kwaliteitszorg.....	11
1.3.4. Recente evoluties in studentenparticipatie in Vlaanderen	12
1.4. Methode van kennisdeling en verdieping	14
2. Inzichten en praktijkvoorbeelden over studentenparticipatie	18
2.1. Cultuur, structuur en organisatie van studentenparticipatie	19
2.1.1. Kernelementen en leervragen.....	19
2.1.2. Key takeaways.....	21
2.1.3. Praktijkvoorbeelden.....	23
2.2. Diversiteit en inclusie in studentenparticipatie.....	34
2.2.1. Kernelementen en leervragen.....	34
2.2.2. Key takeaways.....	35
2.2.3. Praktijkvoorbeelden.....	37
2.3. Faciliteren en ondersteunen van studentenparticipatie.....	48
2.3.1. Kernelementen en leervragen.....	48
2.3.2. Key takeaways.....	50
2.3.3. Praktijkvoorbeelden.....	52
2.4. Erkenning en valorisatie van studentenparticipatie	59
2.4.1. Kernelementen en leervragen.....	59
2.4.2. Key takeaways.....	60
2.4.3. Praktijkvoorbeelden.....	62
2.5. Bijdrage van de internationale <i>peers</i> aan de systeembrede analyse.....	70
2.5.1. Programma van het <i>peer-to-peer event</i> , 29 april 2025.....	70
2.5.2. Keynote Dr. Manja Klemenčič: The role of students in higher education governance.....	70
2.5.3. Keynote Horia Șerban Onița: Actionable reflections to enhance student participation.....	71
2.5.4. Keynote Simon Varwell: Perspectives from students' association UHI in a federal, multi-campus, tertiary and geographically distributed university	72
2.5.5. Keynote Nik Heerens: Embracing Inclusive Student Engagement in Higher Education.....	73
3. Slotbeschouwing en beleidsaanbevelingen door de werkgroep.....	74
3.1. Studentenparticipatie als collectieve verantwoordelijkheid	74
3.2. Inclusieve studentenparticipatie stimuleren	75
3.2.1. Barrières wegwerken	75
3.2.2. Financiële drempels overwinnen	75
3.3. Participatiecoaches ondersteunen	77

3.3.1.	Investeren in de participatiecoach	77
3.3.2.	Een netwerk voor participatiecoaches.....	77
3.3.3.	Praktijkgericht onderzoek over studentenparticipatie.....	78
3.4.	Studentenraadsverkiezingen faciliteren	78
3.4.1.	Verkiezingen vereenvoudigen.....	79
3.4.2.	Verkiezingen als inclusieve en collectieve onderneming.....	79
3.4.3.	De 10 %-regel heroverwegen.....	80
3.4.4.	Duidelijke doelstellingen voor studentenparticipatie op associatieniveau.....	80
Bronnen		81
Colofon.....		83

Inleiding

In het Vlaamse kwaliteitszorgstelsel voor het hoger onderwijs brengen systeembrede analyses goede praktijken van instellingen in beeld voor thema's die gelinkt zijn aan onderwijsbeleid en opleidingskwaliteit. Het gaat om goede praktijken die de basiskwaliteit overstijgen en voor Vlaanderen innovatief zijn.

Hogeronderwijsinstellingen die deelnemen aan een systeembrede analyse krijgen gedurende een jaar de ruimte om te leren van elkaar. Een systeembrede analyse wordt afgerond met een overzichtspublicatie waarin de resultaten van de analyse worden verzameld en gedeeld met de hogeronderwijsgemeenschap, met externe stakeholders zoals het werkveld en – bij uitbreiding – met de maatschappij in het algemeen. Binnen het kwaliteitszorgsysteem van Vlaanderen vormen dergelijke analyses een extra manier om aandacht te besteden aan de kwaliteit van het onderwijs. Zo bevorderen ze de kwaliteitscultuur in het hoger onderwijs¹.

Binnen NVAO's klankbordoverleg werd de kalender voor de systeembrede analyses 2020-2026 vastgelegd. Samen met vertegenwoordigers van de Vlaamse Interuniversitaire Raad, de Vlaamse Hogescholenraad, de Vlaamse Vereniging voor Studenten (VVS), het kabinet van de minister en het departement onderwijs koos de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) het thema 'studentenparticipatie' voor het academiejaar 2024-2025.

Het onderwerp werd door hen gedefinieerd als volgt: "**Vormgeving van het onderwijs in samenwerking met de studenten, betrokkenheid bij beleidsontwikkeling, besluitvorming en interne kwaliteitszorg op verschillende niveaus in de instelling; aandacht voor ondersteuning en faciliteiten voor studenten(vertegenwoordigers)**".

Na de oproep in juni 2024 hebben twee universiteiten en zeven hogescholen (waarvan twee met een School of Arts) zich aangemeld met een innovatieve aanpak of een bijzondere praktijk in het vormgeven van studentenparticipatie. Het gaat over: Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen (AP Hogeschool), Hogeschool Gent (HOGENT), Hogere Zeevaartschool (HZS), Hogeschool West-Vlaanderen (Howest), Thomas More Kempen & Thomas More Mechelen-Antwerpen (Thomas More), UC Leuven & UC Limburg (UCLL), Universiteit Antwerpen (UAntwerpen), Katholieke Hogeschool Vives Noord & Katholieke Hogeschool Vives Zuid (VIVES) en Vrije Universiteit Brussel (VUB). Een werkgroep met vertegenwoordigers van deze instellingen gaf gedurende het academiejaar 2024-2025 vorm aan deze systeembrede analyse.

De werkgroep bestond voornamelijk uit medewerkers die verantwoordelijk zijn voor het ondersteunen en faciliteren van studentenparticipatie in hun instelling, hetzij als participatiecoach, hetzij als diensthoofd studentenzaken en/of studentenvoorzieningen. Enkele deelnemers zijn actief binnen de dienst kwaliteitszorg. VVS was tijdens de hele systeembrede analyse steeds door een bestuurslid vertegenwoordigd in de werkgroep. Ook studentenvertegenwoordigers uit de instellingen werden actief uitgenodigd om het delen van de praktijkvoorbeelden te ondersteunen. Beleidsmedewerkers van de NVAO coördineerden en faciliteerden het hele proces.

Deze publicatie is het finale resultaat van deze systeembrede analyse over studentenparticipatie. De gedeelde praktijken in deze publicatie kunnen dienen als inspiratiebron en zo een meerwaarde creëren voor alle instellingen, opleidingen en studenten(raden) in Vlaanderen, met aanbevelingen voor wie een goede praktijk zelf wil toepassen. Daarnaast geeft dit overzichtsrapport ook een expliciet beeld van studentenparticipatie in het Vlaamse hoger onderwijs, mede vanuit een internationaal perspectief.

Deze publicatie omvat drie delen:

- **Deel 1** behandelt het **raamwerk en de context**, met veel aandacht voor de evolutie die studentenparticipatie doormaakte, zowel op Europees als op Vlaams niveau. Ook bevat deel 1 een toelichting van de werkwijze van deze systeembrede analyse: welke stappen de werkgroep zette in het proces van kennisdeling en uitwisseling en hoe ze tot bepaalde inzichten kwam.
- **Deel 2** is ingedeeld volgens de **vier thema's** die de werkgroep definieerde (zie verder); deze thema's vertonen onvermijdelijk heel wat overlapping, maar ze vormden voor de werkgroep een structuur die wellicht ook ondersteunend werkt voor de lezer van deze publicatie.

¹ [Hier](#) vind je een meer gedetailleerde beschrijving van het algemene kader over de doelen, opzet en organisatie van een systeembrede analyse.

Per thema worden de **kernelementen** uitgelicht en komen de **leervragen** aan bod die bij de werkgroep leefden. Per thema zijn ook de **praktijkvoorbeelden** terug te vinden die de deelnemende instellingen met elkaar deelden en verder bespraken in interviewsessies. Het proces van kennisdeling en verdieping leidde tot de formulering door de werkgroep van een aantal kernachtige **key takeaways**; ook deze werden geordend per thema.

Naast de vier thema's omvat deel 2 meer informatie over de inbreng van de **internationale peers** die bij de systeembrede analyse betrokken waren.

- **Deel 3** vormt het door de werkgroep geformuleerde sluitstuk van deze systeembrede analyse. Uit het proces van kennisdeling en verdieping kwamen een aantal rode draden naar voren. Naast inspirerende praktijken en de bovenvermelde *key takeaways* die de deelnemers verder op weg zullen zetten, herkenden ze een aantal aspecten die nopen tot verdere ondersteuning en versterking. Daarom richt de werkgroep een **oproep aan de hogere beleidsniveaus in de instellingen en aan de Vlaamse overheid** onder de vorm van een aantal **aanbevelingen**. Vanuit het doel en de volle overtuiging dat een sterke studentenparticipatie onontbeerlijk is voor de studenten zelf, voor de instellingen en voor onderwijskwaliteit in de meest brede zin.

1. Context en situering van studentenparticipatie

1.1. Studentenparticipatie: *what's in a name?*

Uit de literatuur komt naar voren dat de term 'studentenparticipatie' vele ladingen dekt. Om communicatie en uitwisseling over studentenparticipatie in het kader van deze systeembrede analyse te faciliteren, zocht de werkgroep houvast in een **conceptueel referentiekader** waarin verschillende deelaspecten van studentenparticipatie in hun onderlinge samenhang in kaart zijn gebracht. Ze kozen daarbij voor '**A student engagement framework for Scotland**' van de organisatie *Student partnership in quality Scotland*, kortweg **sparqs**², gezien verschillende van de deelnemende instellingen al sterk geïnspireerd werden door deze organisatie. Het raamwerk wordt blijvend onderbouwd met nieuwe inzichten en recent wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot het thema.

Het raamwerk bestaat uit **vijf sleutelementen** van studentenparticipatie en **zes onderscheidende kenmerken van effectieve studentenparticipatie**, die in onderlinge samenhang zicht geven op de reikwijdte van het begrip 'studentenparticipatie'.

De **vijf sleutelementen** van het sparqs-raamwerk beschrijven verschillende **activiteiten, elementen en/of aanpakken om studentenparticipatie in samenhang te bewerkstelligen of te verhogen**:

1. '*Students feeling part of a supportive institution*': hier gaat het over het creëren van een 'community-gevoel', over welkom zijn, mogen deelnemen aan en zich ondersteund en betrokken voelen in de instelling.
2. '*Students engaging in their own learning*': dit gaat over het bevorderen van verantwoordelijkheid van studenten in het leerproces, zodat zij actief kunnen bijdragen aan hun leerervaring en de gewenste leerresultaten kunnen behalen.
3. '*Students working with their institution in shaping the direction of learning*': dit sleutelement is gericht op het verzamelen van feedback over de leerervaring van studenten en betreft de manieren waarop studenten, zowel individueel als in groep, hun leerervaring kunnen evalueren en terugkoppelen om ze te verbeteren; dit element omvat ook processen en activiteiten waarmee studenten invloed kunnen uitoefenen op de ontwikkeling en implementatie van curricula.
4. '*Formal mechanisms for quality and governance*': hier gaat het om het bieden van een onafhankelijke stem aan studenten in de kwaliteitsborging en het bestuur van de instelling via studentenvertegenwoordigers, die een weloverwogen standpunt van de student kunnen ontwikkelen, gebaseerd op democratische processen en met voldoende aandacht voor de behoeften van alle studenten; een dergelijke representatieve stem kan een geïnformeerd standpunt innemen over kwesties, kan werken aan compromissen of schikkingen, en kan eigenaar zijn van een gezamenlijk onderhandelde oplossing. Dit sleutelement erkent dat bij het ontwikkelen van een partnerschap met studenten de individuele stem minder krachtig is dan het collectief, en daarom is het nodig dat studenten vertegenwoordigers hebben.
5. '*Influencing the student experience at national level*', waar het gaat over de kansen die studenten hebben om de ontwikkeling van het hogeronderwijsbeleid op nationaal niveau ook mee te beïnvloeden.

Naast deze vijf sleutelementen omvat het sparqs-raamwerk ook **zes noodzakelijke kenmerken van effectieve studentenparticipatie**:

1. het creëren van een cultuur van studentenparticipatie, waarin het een vanzelfsprekendheid is om studenten te betrekken op alle niveaus;
2. studenten beschouwen als échte partners en hun bijdrage *au sérieux* nemen;
3. de grote diversiteit onder studenten erkennen zodat iedereen kan deelnemen, ongeacht hun achtergrond;
4. erkennen en valoriseren van de inspanningen van de studentenvertegenwoordigers;
5. beklemtonen dat studentenparticipatie een wezenlijke bijdrage levert aan ontwikkeling, verbetering en verandering;
6. het voorzien van middelen en ondersteuning, begeleiding en training om bij studenten de nodige professionele kennis en ervaring te ontwikkelen over complexe materie.

² <https://www.sparqs.ac.uk/aboutus.php>

De terminologie van sparqs zorgde voor duidelijkheid in discussies en voor een gedeeld begrip. Zonder het gehele raamwerk uit het oog te verliezen, richtte de uitwisseling in deze systeembrede analyse zich vooral op onderdelen van studentenparticipatie zoals omschreven in de sleutelementen 3 en 4 én op alle kenmerken van effectieve studentenparticipatie (zie deel 2 van deze publicatie).

1.2. Evoluties van studentenparticipatie in Europees perspectief: het Bolognaproces

Om de inzichten en praktijkvoorbeelden in deze systeembrede analyse rond studentenparticipatie (zie deel 2) in het Vlaamse hoger onderwijs goed te kunnen plaatsen, is het nodig om dit thema vanuit Europees perspectief te kaderen. Het **Bolognaproces**³ is de motor geweest voor een belangrijke evolutie in participatie van studenten in het beleid en de kwaliteitszorg van het hoger onderwijs in Europa. Studenten kregen niet alleen een stem in het onderwijsbeleid, maar hun input is essentieel geworden voor het waarborgen van onderwijskwaliteit.

Het Bolognaproces startte in 1999 met de ondertekening van de Bolognaverklaring. Dit Europees initiatief heeft als doel om het hoger onderwijs in de lidstaten dichter bij elkaar te brengen en een gemeenschappelijke Europese Hogeronderwijsruimte (*European Higher Education Area*, EHEA) te creëren. Dat betekende onder meer de invoering van de bachelor-masterstructuur, een systeem van studiepunten, de bevordering van mobiliteit voor studenten en docenten en een intensievere Europese samenwerking op het gebied van kwaliteitsborging. Elke twee à drie jaar is er een ministeriële conferentie waarop de voortgang van het proces wordt geëvalueerd; ook worden afspraken gemaakt voor de volgende periode, vastgelegd in een *communiqué*. In de tussenliggende jaren wordt de opvolging gegarandeerd door de *Bologna Follow-up group* (BFUG). Voor de eerste ministeriële conferentie in Praag (2001) werd de *European Students' Union* (ESU, toen ESIB) opgenomen in het officieel programma. In het communiqué⁴ dat daarop volgde, werd de rol van studenten erkend als “competente, actieve en constructieve partners” in het hogeronderwijsbeleid en werd ESU officieel erkend als *consultative member*. Sindsdien is ESU vertegenwoordigd in de BFUG, waardoor ze een belangrijke rol speelt bij de verdere ontwikkeling en implementatie van de doelstellingen van het Bolognaproces.

Het communiqué van Praag was een mijlpaal die studenten formeel als volwaardige partners en stakeholders van de onderwijsinstellingen erkende. De Europese onderwijsministers bevestigden hiermee dat studenten moeten deelnemen aan en invloed moeten uitoefenen op de organisatie en de inhoud van het onderwijs aan universiteiten en andere instellingen voor hoger onderwijs, in het licht van het stimuleren van een Europese democratische cultuur. Ook alle communiqués sinds het Praagcommuniqué wijzen erop dat **studenten volwaardige partners moeten zijn in onderwijsbeleid op nationaal niveau en in het bestuur van de onderwijsinstellingen**. In het laatste communiqué, het Tirana-communiqué⁵ (2024), wordt dat principe als fundamentele waarde van de hele EHEA nog eens sterk in de verf gezet. In de toelichting verwijzen de ministers naar de maatregelen die nodig zijn om **studenten uit kansengroepen** meer te betrekken bij het hogeronderwijsbeleid. Men vraagt verder naar initiatieven om **studentenvertegenwoordiging** meer te **promoten**, en daarvoor ook de nodige (**financiële**) **ondersteuning** te voorzien.

Wat kwaliteitsborging betreft werd in het Bolognaproces in 2005 een belangrijke stap gezet met de invoering van de **Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area** (ESG), het Europees raamwerk voor interne en externe kwaliteitszorg. De ESG leggen de basis voor het vergroten van het vertrouwen, de mobiliteit en de erkenning tussen hogeronderwijsstelsels door het implementeren van kwaliteitsborging in overeenstemming met de ESG. In de ESG is **studentenparticipatie** een **sterke pijler**. Tijdens de Bolognaconferentie in 2015 werd een herziene versie van de ESG aangenomen, waarmee de participatie van studenten in zowel interne als externe kwaliteitszorg nog verder werd versterkt.

De ESG zijn onderverdeeld in drie delen. Bij het deel over interne kwaliteitszorg in de instellingen zijn standaarden en richtlijnen geformuleerd die gaan over het belang van het betrekken van studenten bij de vormgeving en de

³ <https://ehea.info>

⁴ European Ministers of Higher Education. (2001). Towards the European Higher Education Area: Communiqué of the meeting of European Ministers in charge of Higher Education in Prague on May 19, 2001. European Higher Education Area (EHEA).

⁵ European Ministers of Higher Education. (2024). Tirana Communiqué. European Higher Education Area (EHEA). <https://ehea.info/Immagini/Tirana-Communique.pdf>

implementatie van het kwaliteitszorgbeleid (1.1), bij het ontwerpen en goedkeuren van opleidingsprogramma's (1.2) die aandacht moeten hebben voor *student-centred learning* en dus voor participatie van studenten in hun leerproces (1.3); het gaat ook over het betrekken van studenten bij het verzamelen en analyseren van informatie over opleidingen en het plannen van de *follow-up* (1.7), en over het betrokken zijn bij de regelmatige evaluatie en herziening van opleidingsprogramma's (1.9).

In het tweede deel van de ESG, dat de externe kwaliteitszorg betreft, zijn studenten als volwaardige leden betrokken bij externe commissies van experts die worden ingesteld voor kwaliteitsbeoordelingen (2.4); deze commissies gaan in dialoog met studenten uit de opleidingen en instellingen tijdens hun locatiebezoeken (2.3); ook wordt de studentenparticipatie in de interne kwaliteitszorgprocessen mee beoordeeld door de externe commissie (2.1); studenten worden verder betrokken bij het ontwerp en de voortdurende verbetering van de methodes voor externe kwaliteitszorg (2.2).

Op het niveau van kwaliteitszorgorganisaties ten slotte moeten studenten betrokken zijn bij het bestuur van de organisatie en de ontwikkelingen van het kwaliteitszorgstelsel als geheel (3.1).

Het *Bologna Process Implementation Report* geeft bij elke conferentie over de belangrijkste speerpunten in het Bolognaproces een evaluatie van de implementatie in de verschillende lidstaten. Volgens het laatste rapport uit 2024 zijn er enkele belangrijke bevindingen over studentenparticipatie en de betrokkenheid van studenten bij externe kwaliteitszorg in Europa:

- Studenten blijven een cruciale rol spelen in het beleid van het Bolognaproces. Via de *European Students' Union* (ESU) en andere nationale studentenorganisaties worden studenten actief betrokken bij besluitvormingsstructuren zoals de BFUG. Dit zorgt ervoor dat zij op Europees en nationaal niveau worden vertegenwoordigd. De daadwerkelijke impact en het niveau van participatie verschillen echter per lidstaat, waarbij sommige landen verder staan in het formaliseren van studentenvertegenwoordiging dan andere.
- De betrokkenheid van studenten bij externe kwaliteitszorgprocessen is toegenomen. Studenten nemen deel aan beoordelingscommissies en evaluaties van onderwijsinstellingen, en hun input wordt gewaardeerd in kwaliteitszorgsystemen. Hoewel er vooruitgang is geboekt, blijft de mate van studentenparticipatie in externe kwaliteitszorg sterk afhankelijk van de nationale context, het regelgevend kader en de hogeronderwijsinstelling in kwestie.

Het rapport uit 2024 laat zien dat Vlaanderen sterk inzet op de participatie van studenten in het bestuur van onderwijsinstellingen. Uit verschillende grafieken en tabellen blijkt dat Vlaanderen tot de groep landen behoort waar studentvertegenwoordiging op alle belangrijke niveaus aanwezig is: op nationaal, regionaal en institutioneel niveau. Studenten hebben ook invloed op de interne besluitvorming binnen hun universiteiten en hogescholen. Deze participatie is duidelijk verankerd in de wetgeving en benadrukt de gedeelde verantwoordelijkheid van studenten en personeel binnen het hogeronderwijsbeleid. Studenten in Vlaanderen zijn ook actief betrokken bij kwaliteitszorgprocessen. Ze hebben een formele rol bij interne kwaliteitsborging binnen hun instellingen, zoals bij accreditaties en evaluaties van programma's. Ook hun participatie in kwaliteitszorgprocessen is vastgelegd in de regelgeving.

1.3. Evoluties van studentenparticipatie in Vlaams perspectief

De principes van de Bolognaverklaring en het daaruit voortvloeiende Bolognaproces leidden in Vlaanderen tot een aantal hervormingen die van grote invloed zijn op de Vlaamse student, zoals onder meer het ontstaan van de bachelor-masterstructuur, het invoeren van studiepunten, het decretaal verankeren van studentenparticipatie, het uitreiken van diplomasupplementen, doorgedreven mobiliteit van studenten en docenten (door bijvoorbeeld Erasmusprogramma's) en een onafhankelijke kwaliteitscontrole.

Deze hervormingen binnen het hoger onderwijs in Vlaanderen kregen vorm aan de hand van een aantal decreten, zoals het structuurdecreet⁶ (of BAMA-decreet) en het flexibiliseringsdecreet⁷ (invoering van een flexibel hoger onderwijs). In het kader van deze systeembrede analyse over studentenparticipatie is het participatiedecreet⁸ (2004) een belangrijke stap naar kwaliteitsvolle studentenparticipatie.

⁶ Decreet 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs, BS 14 augustus 2003

⁷ Decreet 30 april 2004 betreffende de flexibilisering van het hoger onderwijs in Vlaanderen en houdende dringende hogeronderwijsmaatregelen, BS 12 oktober 2004

⁸ Bijzonder decreet van 19 maart 2004 betreffende de participatie in het hoger onderwijs, de integratie van bepaalde afdelingen

1.3.1. Decretale verankering van studentenparticipatie in instellingen

Vóór 2004 konden instellingen zelf bepalen hoe ze de inspraak van studenten regelden. Sinds het decreet over de rechtspositie en participatie (2004) en de latere aanvullingen hebben de Vlaamse hogeronderwijsinstellingen een aantal verplichtingen met betrekking tot studentenparticipatie.

Het decreet omvat globaal gezien twee modellen voor het organiseren van studentenparticipatie: **medebestuur** of **medezeggenschap**. Het decreet laat daarbij de keuze aan de instellingen.

In het medebestuurmodel zijn de studenten vertegenwoordigd met beslissingsrecht in de bestuursorganen van de instelling. Deze studenten worden aangeduid door middel van rechtstreekse verkiezing, of door middel van getrapte verkiezing, waarbij de betrokken studenten worden verkozen door de leden van de studentenraad (zie verder). Een volledig medebeslissingsmodel is er enkel wanneer de studenten ook stemgerechtigd zijn in het hoogste bestuursorgaan.

In het medezeggenschapsmodel heeft de studentenraad geen stemgerechtigde studenten in het bestuur of de andere organen waarbij studenten betrokken moeten worden. Wel heeft de studentenraad steeds het recht om aanwezig te zijn met een adviserende afgevaardigde en om alle vergaderdocumenten doorgestuurd te krijgen.

Voor het organiseren van de studentenparticipatie zijn alle instellingen verplicht om een **centrale studentenraad** op te richten die bestaat uit verkozen studenten. De verkiezingen voor de studentenraad worden georganiseerd door het bestuur van de instelling in samenspraak met de studentenraad.

De studenten beschikken over een grote autonomie om de samenstelling, de interne organisatie en de werking van de studentenraad te bepalen. Dat gaat onder meer over het aantal leden, de procedure voor en het moment van verkiezingen (in de praktijk meestal aan het einde van het academiejaar), de duur van de mandaten (in de praktijk meestal één jaar), onverenigbaarheden, vergaderfrequentie en beleidsvoering. Dit alles levert een **diverse realiteit** op. Uit de ledenbevraging van VVS (2020) blijkt dat meestal wordt gewerkt met een bestuur (uitvoerend orgaan) en een algemene vergadering (beslissend orgaan). De studentenraad kan beslissen dat participatiecommissies worden opgericht op het niveau van onderdelen van de instelling, zoals het opleidingsniveau, vakgroepniveau, departementaal niveau, campus- of facultair niveau. Sinds 2014 moet er voor wat betreft de adviesorganen minstens studentenparticipatie geregeld zijn op het opleidingsniveau.

Het bestuur en de studentenraad komen gezamenlijk tot een participatiereglement. Daarin worden de procedureregels voor het uitoefenen van de participatierechten op de verschillende niveaus van de instelling en een geschillenprocedure vastgelegd. Soms wordt gewerkt met een getrapte verkiezingssysteem en soms met rechtstreekse verkiezingen voor de verschillende niveaus; volgens studenten en instellingen hebben beide systemen voor- en nadelen.

Voor alle instellingen is de eerste **bevoegdheid** van de studentenraad de verdediging van de belangen van de studenten. De studentenraad heeft een informatieplicht over de wijze waarop ze die bevoegdheid uitoefent. De studentenraad kan uit eigen beweging een schriftelijk advies uitbrengen over alle aangelegenheden die studenten aanbelangen.

Verder is de **omvang en de aard van de verplichte inspraak** door studenten ook vastgelegd in het participatiedecreet. De studentenraad heeft een adviesbevoegdheid over:

1. het vaststellen van de rechtspositieregeling van de student en de onderwijs- en examenregeling, de vaststelling en besteding van de inschrijvingsgelden, initiatieven inzake studentenbegeleiding, internationale mobiliteit, de organisatie van het academiejaar en
2. het algemene beleid inzake interne kwaliteitszorg, het vaststellen van de gedragscode inzake taalregeling en van de regels inzake evaluatie van het academisch of onderwijzend personeel.

In het medezeggenschapsmodel is de studentenraad bevoegd om te beraadslagen over de onder 1) vermelde aangelegenheden en wordt hij geraadpleegd over de materies vermeld onder 2). Beraadslaging leidt tot een akkoord of een niet-akkoord. In dit laatste geval neemt het bestuur een eindbeslissing. De raadpleging, die gebeurt daar waar

van het hoger onderwijs voor sociale promotie in de hogescholen, de coördinatie van de hogeronderwijsregelgeving en de modernisering van de regelgeving op de Vlaamse autonome hogescholen, BS 30 april 2004

bedoelde aangelegenheden gewoonlijk besproken worden, loopt uit op een met redenen omkleed advies, waarvan de instelling slechts op een gemotiveerde wijze kan afwijken.

Het participatiedecreet verplicht de instellingen ook om de studentenraad de nodige **infrastructurele, financiële en/of administratieve ondersteuning** toe te kennen.

Al in 2004 stipuleerde het participatiedecreet dat de studentenvertegenwoordigers in functie van de uitoefening van hun taken in de studentenraad recht hebben op **faciliteiten**. Dat recht op faciliteiten moet de combinatie van participatie en de taakbelasting die hoort bij het volgen van een opleiding beter haalbaar maken. Sinds 2014 is het recht op faciliteiten decretaal uitgebreid en steviger verankerd, door de instellingen te verplichten om in samenspraak met de studentenraad een **statuut van studentenvertegenwoordiger** op te stellen. In dat statuut moeten de nodige faciliteiten vastliggen voor de studentenvertegenwoordigers om in interne én externe raden en organen een goede vertegenwoordiging te garanderen. De faciliteiten die ten minste moeten worden voorzien zijn de wijze waarop de onderwijsactiviteiten en examens op flexibele wijze kunnen worden gepland en hoe er kan afgeweken worden van de verplichte aanwezigheid, de werk- en examenvormen en de indiendata voor bepaalde opleidingsonderdelen. Het instellingsbestuur legt, in samenspraak met de studentenraad, ook een lijst vast met de mandaten waarvoor het statuut van toepassing is, rekening houdend met mandaten op supra-instellingsniveau. Studentenvertegenwoordigers kunnen terecht bij een ombudsdienst als hun rechten niet worden gerespecteerd.

1.3.2. De Vlaamse Vereniging van Studenten

Niet enkel op het niveau van de instellingen hebben de studenten inspraak. Het decreet van 30 maart 1999 voorziet in de subsidiëring van erkende studentenkoepelverenigingen⁹.

De **Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS)** is de **erkende studentenkoepelorganisatie** en is de officiële vertegenwoordiger van Vlaamse studenten op nationaal en internationaal niveau. Alle studentenraden van de Vlaamse universiteiten en hogescholen zijn ondertussen lid van VVS. De organisatie treedt op als gesprekspartner voor overheden en beleidsmakers en geeft advies over onderwijsbeleid. VVS vertegenwoordigt de studenten in onder andere de Vlaamse Interuniversitaire Raad, de Vlaamse Hogescholenraad, de Vlaamse Onderwijsraad, de NVAO, het Steunpunt Inclusief Hoger Onderwijs (SIHO) maar ook in de *European Students' Union* (ESU). VVS streeft naar een kwalitatief en toegankelijk hoger onderwijs en behartigt thema's zoals studiekosten, onderwijskwaliteit en studentenwelzijn. Daarnaast biedt VVS ondersteuning aan lokale studentenraden door middel van vormingen en informatie-uitwisseling. Het uiteindelijke doel is om de stem van alle studenten te versterken en te zorgen voor een beter studentenleven en hoger onderwijs.

1.3.3. Studentenparticipatie in kwaliteitszorg

De Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) werd via het Structuurdecreet¹⁰ als accreditatieorganisatie voor Vlaanderen ingesteld. Dit decreet regelde de invoering van de bachelor-masterstructuur en de oprichting van een accreditatieorganisatie om de kwaliteit van het hoger onderwijs te bewaken. De NVAO begon officieel haar werkzaamheden na de ondertekening van het NVAO-verdrag in 2003. Dit verdrag trad formeel in werking in 2005.

De NVAO en de Vlaamse instellingen voeren hun werkzaamheden inzake kwaliteitszorg uit in volledige overeenstemming met de ESG, waarvan de principes ook verankerd zijn in de Codex Hoger Onderwijs en in de beoordelingskaders van het huidige kwaliteitszorgstelsel. De **klemtoon in de ESG op de participatie van studenten** is op deze manier ook **doorvertaald in de Vlaamse context**.

- Zo moet een instelling in Vlaanderen een eigen onderwijsbeleid ontwikkelen, met inbegrip van een eigen regie om zelf de kwaliteit van de opleidingen te borgen, waarbij ze onder meer de eigen studenten moet betrekken. Hoe ze dat kwaliteitsvol doet, is mee onderdeel van de beoordeling bij een instellingsreview.

⁹ Decreet 30 maart 1999 houdende subsidiëring van studenten- en leerlingenkoepelverenigingen, BS 15 september 1999

¹⁰ Decreet 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs, BS 14 augustus 2003

- Studenten maken deel uit van externe beoordelingscommissies die de NVAO samenstelt voor een toets nieuwe opleiding, voor opleidingsaccreditaties en instellingsreviews. De student brengt zijn studentdeskundigheid in de beoordeling en laat de commissie zo toe om na te gaan of de studentgerichtheid en studentenbelangen behartigd worden in aspecten zoals informatievoorziening voor studenten, studentenvoorzieningen, studiebegeleiding en studentenparticipatie. Studentdeskundigen hebben bij voorkeur ervaring als studentenvertegenwoordiger binnen een opleiding of instelling. De NVAO werkt voor de selectie van die studenten samen met VVS, die een breed bereik heeft en op die manier mee de vinger aan de pols houdt.
De tevredenheid van de instellingen over de inbreng van de studenten in de commissies is sterk toegenomen, mede door de implementatie van een ondersteunende training. De NVAO merkt eveneens een evolutie in de achtergrond van de geselecteerde studenten. Meer studenten uit de hogescholen nemen deel aan de commissies (vroeger waren het vooral universiteitsstudenten), en recent nemen ook heel wat graduaatsstudenten deel. Ook andere groepen (anderstalige studenten of studenten met een functiebeperking) zijn meer vertegenwoordigd, hoewel dit zeker nog kan groeien.
- Daarnaast gaat een beoordelingscommissie altijd afzonderlijk in gesprek met studenten van de betrokken opleiding of instelling, onder meer over studentenparticipatie. Specifiek bij een instellingsreview is er ook een afzonderlijk gesprek met de studentenraad. Daarnaast is er bij een instellingsreview een open consultatie voor de interne en externe stakeholders van de instelling, waardoor studenten die dat wensen rechtstreeks in gesprek kunnen gaan met de commissie.
- VVS is decretaal betrokken bij de evoluties van het kwaliteitszorgstelsel op Vlaams niveau en bij het vaststellen van de beoordelingskaders. Studenten zijn vertegenwoordigd in het bestuur en het klankbordoverleg van de NVAO.

1.3.4. Recente evoluties in studentenparticipatie in Vlaanderen

De **sterke Europese en decretale verworvenheden** inzake studentenparticipatie hebben een duidelijke impact op de praktijk in Vlaanderen. Uit de overzichtsrapportage van de vorige ronde van instellingsreviews (2017) blijkt bijvoorbeeld dat voor de meeste instellingen studentenparticipatie een strategisch beleidsdoel is en dat studenten zich in bijna alle universiteiten en hogescholen betrokken en gehoord voelen. Studenten zien ook de effecten van hun inbreng. In sommige instellingen is de rol van de studenten bij de totstandkoming van het beleid zelfs exemplarisch en kan men spreken van studenten die de instelling mee besturen. Toch blijven er ook de nodige **uitdagingen**. Volgende **knelpunten, drempels en noden** worden geregeld aangehaald¹¹:

- Studentenparticipatie is complexer en tijdsintensiever geworden, waardoor de taak van een studentenvertegenwoordiger ('stuver') veeleisender is geworden. Mandaten raken op lokaal (vooral op instellingsniveau) en zeker op Vlaams niveau moeilijker ingevuld. Studentenvertegenwoordigers die er dan wel nog voor kiezen, geven aan dat het moeilijker wordt om hun engagement met hun studies te combineren. Dit leidt vaak tot het beeld van 'de overbelaste studentenvertegenwoordiger'. Dit algemene beeld schrikt dan weer andere studenten af. De vrees om het niet aan te kunnen en over onvoldoende competenties te beschikken, zorgt ervoor dat te weinig nieuwe kandidaten gevonden worden.
- Er is nood aan betere informatie voor de achterban over de realisaties, de impact en de faciliteiten van de studentenvertegenwoordiging om voldoende opkomst bij verkiezingen en de legitimiteit van de studentenraad te verzekeren.
- Samenhangend met de grotere complexiteit ervaren studentenvertegenwoordigers een gebrek aan dossierkennis en een grotere nood aan vorming en begeleiding, om echt de stem van de student te kunnen vertolken, om echt mee te kunnen discussiëren en dus geen schijnparticipatie te hebben.
- Er is een gebrek aan continuïteit in de studentenvertegenwoordiging, zeker aan de hogescholen waar studenten in principe maar twee of drie jaar studeren.
- Studentenvertegenwoordigers ervaren in bepaalde instellingen een gebrekkige toepassing van de regels rond het statuut en de faciliteiten: ze zijn onvoldoende bekend, er zijn allerlei drempels bij toekenning, ze zijn niet toepasbaar/afdwingbaar voor alle (ook externe) mandaten of er is sprake van weerstand bij docenten.

¹¹ Zie onder meer overzichtsrapportage instellingsreviews (2017, NVAO), bevragingen van VVS (2014, 2016) en de VLOR-adviezen van 2017 en 2018

- De studentenraad is onvoldoende gediversifieerd, waardoor uiteindelijk de toegankelijkheid in het gedrang komt. Bepaalde groepen zoals studenten met een migratieachtergrond, deeltijdse, oudere of internationale studenten, werkstudenten en studenten met een functiebeperking blijken ondervertegenwoordigd.
- Er is nog steeds een ongelijke positie tussen de studenten en de andere betrokkenen van het bestuur, onder meer omdat studenten niet in alle dossiers inspraak hebben.

In dit kader passen ook het **VLOR-advies van 2017** over het stimuleren van studentenparticipatie, en het daaropvolgend **VLOR-advies van 2018** op vraag van toenmalig minister Crevits over het 'versterken van studentenparticipatie door de Vlaamse instellingen hoger onderwijs'. Mede op basis van deze adviezen en de bijbehorende discussies werden opnieuw een aantal **aanvullingen in 2019 decretaal verankerd** in de Codex Hoger Onderwijs:

- Instellingen moeten voortaan verder nadenken over de invulling van het partnerschap met studenten en daarover een breed gedragen visie ontwikkelen, alsook strategische doelen voor de stimulering ervan uitwerken. Dat krijgt zijn neerslag in een **beleidsplan** dat samen met de studentenraad wordt opgemaakt.¹²
- Het **statuut van studentenvertegenwoordiger** moet **automatisch** bij verkiezing toegekend worden, én moet gelden voor **alle niveaus van vertegenwoordiging** van Vlaams, instellings-, facultair tot opleidingsniveau. Deze faciliteiten zijn ook te gebruiken tijdens de stage. De instelling moet erop toezien dat de studentenvertegenwoordigers de toegekende faciliteiten ook effectief kunnen opnemen.¹³
- De studentenraad kan het **Regeringscommissariaat** op de hoogte stellen als de studentenraad meent dat de instelling haar decretale verplichtingen inzake studentenparticipatie niet nakomt.¹⁴

In dat VLOR-advies werd ook aangedrongen op een **systeembrede analyse** om instellingsoverschrijdend het thema van studentenparticipatie te belichten en te analyseren met de instellingen. Dit resulteerde in de programmering van 'studentenparticipatie' als thema voor de systeembrede analyse van 2024-2025.

Daarnaast adviseerde de VLOR ook een aantal **andere ondersteunende maatregelen** met betrekking tot:

- **middelen:** meer helderheid over de financiële ondersteuning die voorzien is voor de studentenraad en ook een (snelle) vergoeding van onkosten, ICT-faciliteiten, logistieke faciliteiten voor studentenvertegenwoordigers die mandaten opnemen buiten de studentenraad (bijvoorbeeld op facultair of Vlaams niveau);
- **ondersteuning:** de aanstelling van een functie die de studentenparticipatie behartigt, veelal een participatiecoach, een personeelslid van de instelling die de studenten wegwijs maakt in studentenvertegenwoordiging en de *liaison* is tussen de instelling en de studentenraad (en die wel voldoende de onafhankelijkheid van de studentenraad moet bewaken); er is ook de vraag om het recht op vorming voor studentenvertegenwoordigers concreet vorm te geven en in te schrijven in het beleidsplan;
- **compensatie en valorisatie:** een positievere communicatie over studentenvertegenwoordiging en creëren van een positieve perceptie bij docenten over studentenvertegenwoordiging; geleverde inspanningen erkennen via een bewijs, attest, getuigschrift; een opleidingsonderdeel over studentenparticipatie inrichten dat toegankelijk is voor alle studenten; individuele uitzonderingen toestaan in de studievoortgangsregels; onderzoeken of een geldelijke compensatie van studentenvertegenwoordigers voor het uitoefenen van hun mandaat een adequate compensatie kan zijn;
- **bekendmaking bij het bredere studentenpubliek:** een betere, gerichtere en continue communicatie over studentenvertegenwoordiging zoals over de mandaten, tijdsinvestering, realisaties en impact, benodigde vaardigheden en persoonlijke groeikansen, vormingsmogelijkheden, faciliteiten, compensatie en valorisatie;
- **diversiteit:** de VLOR moedigt de instellingen aan om na te denken over wat de drempels zijn voor studentenparticipatie en hoe *alle* studenten bij studentenparticipatie kunnen betrokken worden (bijvoorbeeld via samenwerking met zelforganisaties of studentenverenigingen).

In de meest recente ledenbevraging van VVS (2020) werd onder meer onderzocht waar studentenraden vooral mee bezig zijn. De leden geven aan dat **bekendheid van studentenvertegenwoordiging** en **studentenparticipatie** dé beleidsthema's zijn die de hoogste prioriteit hebben, wegens een gebrek aan bekendheid van de studentenvertegenwoordiging en het gebrek aan studenten om zich bij de studentenvertegenwoordiging aan te sluiten.

¹² Codex Hoger Onderwijs, Artikel II.334. §4 en §5

¹³ Codex Hoger Onderwijs, Artikel II.314. §3

¹⁴ Codex Hoger Onderwijs, Artikel II.332. 4°

Het belang daarvan lijkt zich de voorbije vijf jaren ook stevast te hebben vertaald naar de beleidsplannen van VVS, onder meer door de uitwerking van een vrijwilligersbeleid en een vormingsbeleid. Het lijkt vrij zeker dat ook in de volgende jaren de focus zal liggen op die bekendheid. Dit is een issue dat zowel leeft bij hogescholen als bij universiteiten.

Daarnaast blijkt uit de ledenbevraging dat ook **kwaliteitszorg** een belangrijk punt is waarmee studentenraden veel bezig zijn, terwijl dat voor VVS in de laatste beleidsplannen minder het geval is. Dat houdt vermoedelijk verband met de invoering van de instellingsreview in 2019, met een verschuiving van externe evaluaties naar meer interne evaluaties door de instellingen zelf. Dit heeft volgens VVS vermoedelijk een grotere druk gelegd op de studentenraden om zich met dit onderwerp bezig te houden. Welke evoluties de beoordelingscommissies inzake studentenparticipatie zullen vaststellen in de meest recente ronde van instellingsreviews aan de Vlaamse hogescholen en universiteiten, zal blijken uit de overzichtsrapportage die daarover in 2026 verschijnt.

Ook **diversiteit** is een van de meest centrale onderwerpen van studentenraden en VVS. De Vlaamse studentenraden zijn de afgelopen jaren inclusiever geworden door de inspanningen van VVS en individuele initiatieven van studentenraden zelf. Hoewel er vooruitgang is geboekt op het gebied van gendergelijkheid, internationale studenten en studenten met een functiebeperking zijn er nog steeds stappen te zetten om volledige inclusiviteit te bereiken, met name voor studenten met een migratieachtergrond en sociaal-economisch kwetsbare groepen.

Ten slotte blijkt uit de ledenbevraging ook dat er vooruitgang is in de realisatie van de **verplichte en decretale bepalingen** inzake studentenparticipatie, maar dat er in sommige instellingen nog een kloof bestaat tussen die bepalingen (bijvoorbeeld de aanwezigheid van een beleidskader studentenparticipatie, de nodige ondersteuning en de automatische toekenning van het statuut voor studentenvertegenwoordigers) en de daadwerkelijke implementatie ervan.

1.4. Methode van kennisdeling en verdieping

De systeembrede analyse startte in september 2024 met het publiceren van [een verkennende nota](#). In deze nota bracht de NVAO de evolutie van studentenparticipatie (zie 1.3), inzichten uit de literatuur en uit de aanvragen van de deelnemende instellingen samen. Dit alles plaatste de eerste inzichten uit de inzendingen van de deelnemende instellingen in een breder perspectief. Aanknopingspunten voor verdere analyse, voor kennisdeling en doorontwikkeling van de bestaande goede praktijken werden naar voren geschoven.

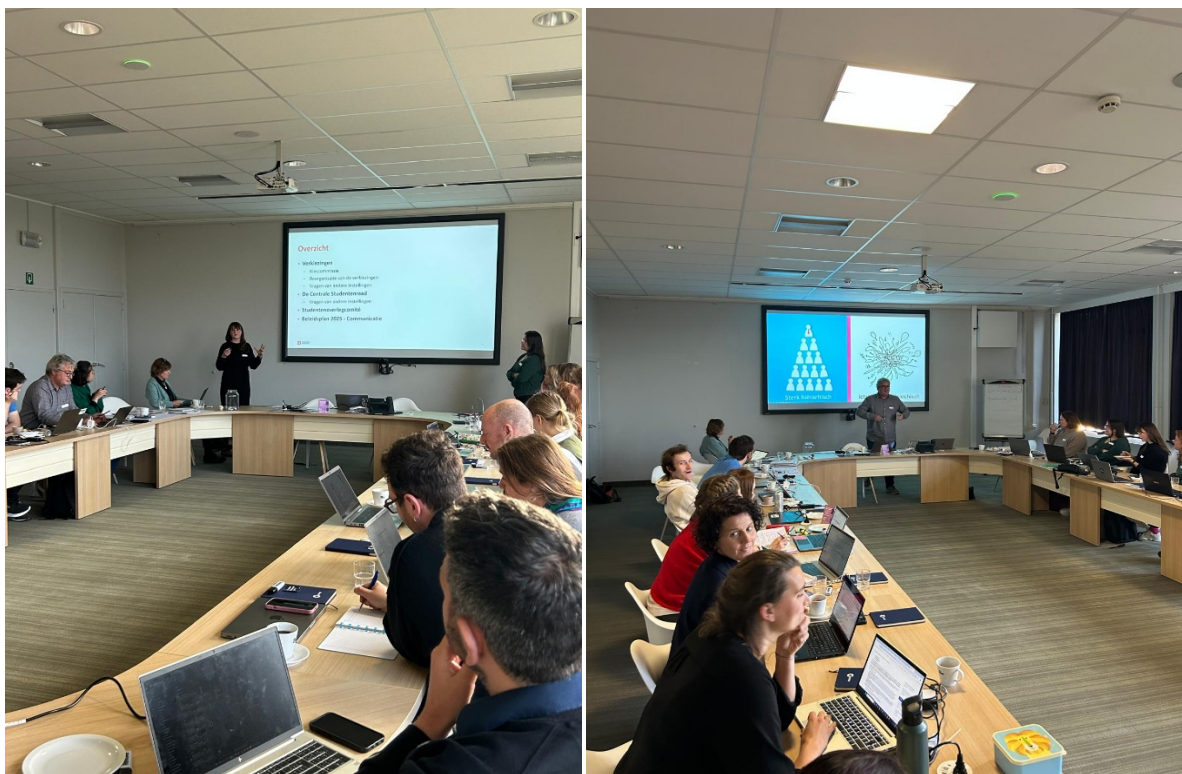
Uit die verkennende nota en tijdens de eerste overlegmomenten van de werkgroep werd al snel duidelijk dat de ingediende praktijkvoorbeelden raakten aan een aantal gemeenschappelijke thema's, waarrond tegelijkertijd nog veel leervragen leefden bij de instellingen. Het is niet verwonderlijk dat deze thema's sterk aansluiten bij de recente evoluties zoals geschetst onder 1.3.4.

De volgende thema's kwamen naar voren:

- Cultuur, structuur en organisatie van studentenparticipatie
- Diversiteit en inclusie in studentenparticipatie
- Faciliteren en ondersteunen van studentenparticipatie
- Erkenning en valorisatie van studentenparticipatie

Van oktober 2024 tot en met maart 2025 koos de werkgroep ervoor om in verschillende fysieke bijeenkomsten telkens één van deze vier thema's uit te diepen. Natuurlijk hangen deze thema's met elkaar samen. Ze geven vooral weer waarop de nadruk lag in de uitwisseling tussen de deelnemers. Deze thema's zijn ook duidelijk te situeren in het sparqs-raamwerk dat de werkgroep als referentiekader koos.

Elke bijeenkomst startte met een inleiding op het thema en een inspiratiefase, waarin enkele instellingen hun praktijkvoorbeelden over het thema deelden. De deelnemers wilden daarbij 'goede' praktijken delen, maar evengoed inspiratie halen uit tegenslagen en mislukkingen in plaats van deze te zien als een belemmering om te leren.

Om de sessies echt verdiepend te maken, werden ze grondig voorbereid door alle deelnemers. De instellingen stuurden hun praktijkvoorbeelden ruim vooraf door, waarbij elke deelnemer alles kon doornemen en zogenaamde 'nieuwsgierige vragen' kon bezorgen aan de inbrengers van het praktijkvoorbeeld. De instelling die de praktijk had ingediend, zorgde ervoor dat de antwoorden op deze vragen meteen verwerkt waren op het moment dat ze hun voorbeeld aan de werkgroep presenteerden tijdens de bijeenkomst.

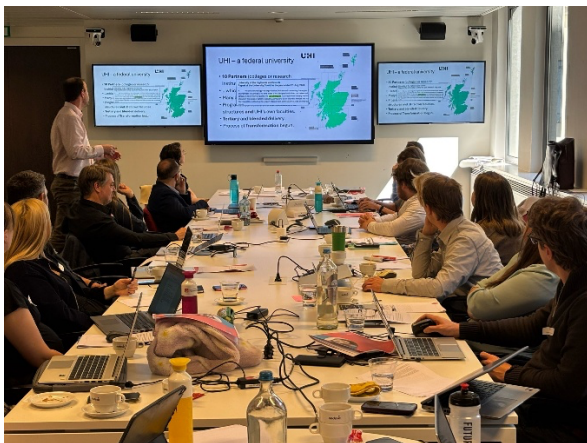
Deel 2 van deze publicatie geeft een overzicht van de gedeelde praktijken, onderverdeeld volgens de bovengenoemde thema's. De leden van de werkgroep benoemden hun praktijkvoorbeelden vaak als '*work in progress*' en het resultaat van een lange zoektocht om studentenparticipatie te stimuleren en te bevorderen. De praktijken laten zien wat tot nog toe de manier van werken is, maar ze blijven ook na deze systeembrede analyse voortdurend in ontwikkeling. Het wijst op de zoektocht die instellingen ervaren rond bepaalde aspecten van studentenparticipatie.

Na de inspiratiefase met praktijkvoorbeelden volgden tijdens de bijeenkomsten telkens interactieve reflectiegesprekken in kleinere groepen, waarbij de deelnemers uit de instellingen gemengd werden. Daarin focusten de deelnemers op potentiële oplossingen voor een aantal knelpunten die naar voren kwamen uit de leervragen die ze voor elk thema hadden geformuleerd. Deel 2 van deze publicatie omvat de leervragen van de werkgroep die gebruikt werden voor deze verdiepende uitwisselingen. De inzichten uit de deelsessies werden telkens plenair teruggekoppeld.

Een concreet resultaat na elke bijeenkomst was de documentatie van reflecties en inzichten over het behandelde thema in een verslag. Deze inzichten liggen aan de basis van de 'key takeaways' die de werkgroep per thema formuleerde (terug te vinden in deel 2 van deze publicatie) en van de beleidsaanbevelingen (deel 3).

In april 2025 kreeg de werkgroep de mogelijkheid om de praktijkvoorbeelden, de leervragen en de opgebouwde inzichten voor te leggen aan internationale *peers* en te komen tot een constructief-kritische dialoog over de vier gekozen thema's. Tijdens dit *peer-to-peer event* gaven de internationale experts plenaire *keynote*-sessies, gevolgd door rondetafelgesprekken.

De volgende experts met internationale expertise over studentenparticipatie kwamen achtereenvolgens aan bod:

- **Dr. Manja Klemenčič** ([LinkedIn profile](#))
Senior Researcher of Higher Education at Faculty of Education, University of Ljubljana and Associate at Department of Sociology, Faculty of Arts and Sciences, Harvard University
- **Horia-Șerban Onița** ([LinkedIn profile](#))
Head of the European Higher Education Area Secretariat (Brussels); Former President of the European Students' Union (ESU)
- **Simon Varwell** ([LinkedIn profile](#))
Director of Student Engagement and Representation at Highlands & Islands Students' Association (HISA), formerly employed at sparqs
- **Nik Heerens** ([LinkedIn profile](#))
Research & Development Associate at Knowledge Innovation Centre (KIC), formerly Head of sparqs (student partnerships in quality Scotland) and Director of the European Students Union (ESU)

Het laatste hoofdstuk van deel 2 van deze publicatie bevat meer informatie over de *keynotes* van deze internationale deskundigen op het vlak van studentenparticipatie. Ook de bronnen die de *peers* aan de werkgroep bezorgden, werden in dit hoofdstuk opgenomen.

Tijdens de rondetafelgesprekken deelden de *peers* vanuit hun internationale expertise hun reflecties op de praktijkvoorbeelden met de deelnemers van de werkgroep. Ze deden dat op het niveau van de concrete praktijken maar ook op de bovenliggende niveaus: ze refereerden aan het geheel van de Vlaamse realisaties van de instellingen op vlak van studentenparticipatie. Via deze reflectie kon elke instelling de eigen goede praktijk nogmaals verdiepen en overwegen welke '*next step*' er in Vlaanderen met betrekking tot de kwaliteitsontwikkeling van studentenparticipatie mogelijk is.

In de maand april organiseerden de NVAO en VVS samen een uitwisseling over studentenparticipatie met een link naar deze systeembrede analyse. Studenten uit verschillende studentenraden verdiepten zich tijdens dit 'StudentenSAMENarie' in de vier thema's van de systeembrede analyse. Ze deelden belangrijke inzichten, ideeën en uitdagingen en leverden op die manier een waardevolle bijdrage aan de verdieping van de vier thema's.

In de slotfase van deze systeembrede analyse bundelde de werkgroep verder de verworven inzichten in deze publicatie en bereidde ze het bekendmakingsevent voor.

2. Inzichten en praktijkvoorbeelden over studentenparticipatie

Dit tweede deel van de publicatie zorgt voor een concreter zicht op de gedeelde praktijken over studentenparticipatie in de betrokken instellingen. De inzichten die de werkgroep heeft opgedaan doorheen deze systeembrede analyse tijdens de uitwisselingen met elkaar en met de internationale *peers* werden in dit deel verwerkt.

De ingediende praktijkvoorbeelden kwamen de voorbije jaren tot stand tegen de achtergrond van Europese ontwikkelingen en in de context van de Vlaamse (decretale) bepalingen die studentenparticipatie alsmaar verder ondersteunden en versterkten (zie 1.3). Uit dat overzicht bleek echter dat zowel op Europees als op Vlaams niveau blijvend noden en knelpunten worden gesignaleerd in verband met studentenparticipatie. Het gaat dan onder meer over de rekrutering van studentenvertegenwoordigers, communicatie over (realisaties van) studentenvertegenwoordiging, de toekenning van een statuut en faciliteiten, de ondersteuning en vorming/coaching, het stimuleren van diversiteit en inclusie en de erkenning, compensatie en valorisatie van studentenparticipatie. Die noden komen herkenbaar terug in de vier thema's waarrond de werkgroep de uitwisselingen tijdens deze systeembrede analyse heeft gestructureerd:

- Cultuur, structuur en organisatie van studentenparticipatie
- Diversiteit en inclusie in studentenparticipatie
- Faciliteren en ondersteunen van studentenparticipatie
- Erkenning en valorisatie van studentenparticipatie

In dit onderdeel van de publicatie belichten we elk thema afzonderlijk. Eerder al wezen we erop dat deze thema's niet te scheiden zijn van elkaar, maar wel te onderscheiden. De thema's hielpen de werkgroep om structuur en focus aan te brengen in het geheel.

Hoe is elk thema gestructureerd?

Kernelementen en leervragen

Elk thema start met een globaal overzicht waarin de kernelementen geschetst worden die over de praktijken heen naar voren kwamen, inclusief de gemeenschappelijke leervragen die de instellingen daarbij identificeerden.

Key takeaways

De resultaten van de onderlinge uitwisselingen over de praktijken en de leervragen én de reflecties met de internationale *peers* vertaalde de werkgroep in zogenaamde *key takeaways*. Dat zijn de belangrijkste aanbevelingen van de werkgroep en concrete *lessons learned* over de aanpak van het thema.

Praktijkvoorbeelden

Tot slot bevat elk thema verschillende praktijkvoorbeelden of illustraties van de betrokken instellingen. Deze voorbeelden kunnen – samen met de *key takeaways* – dienen als inspiratiebron voor alle instellingen, opleidingen en studenten(raden) in Vlaanderen die niet betrokken waren bij de werkgroep en die zelf aan de slag willen om studentenparticipatie te versterken.

De werkgroep koos als benaming van dit onderdeel voor 'praktijkvoorbeelden', en niet voor 'goede praktijken'. Ze is immers van oordeel dat niet alleen uit succesverhalen geleerd wordt, maar evengoed uit tegenslagen en mislukkingen¹⁵. In de praktijkvoorbeelden is er daarom niet alleen aandacht voor de positieve resultaten maar ook voor de uitdagingen en de manier waarop instellingen daarmee omgingen. De werkgroep benadrukt ook dat het vormgeven van studentenparticipatie in het Vlaamse hoger onderwijs een oefening is waarbij voortschrijdend inzicht snel kan leiden tot dynamische bijstellingen van de praktijken. De praktijken in deze publicatie laten dus een momentopname zien, maar zullen ongetwijfeld in de komende tijd weer verder evolueren. Wie meer wil weten over (recente evoluties in) een bepaald praktijkvoorbeeld kan via de contactgegevens bij elk praktijkvoorbeeld de juiste medewerkers in de instellingen bereiken. Ze geven met plezier meer toelichting.

¹⁵ Noot van de redactie: elders in deze publicatie hanteren we wel de term 'goede praktijken', omdat dit de standaardbenaming is in het kader van de systeembrede analyses.

2.1. Cultuur, structuur en organisatie van studentenparticipatie

2.1.1. Kernelementen en leervragen

Kernelementen

Het sparqs-raamwerk voor effectieve studentenparticipatie beklemtoont het creëren van een sterke **participatiecultuur**, waarin studenten een wezenlijke bijdrage leveren aan ontwikkeling, verbetering en verandering van het onderwijs en de leeromgeving. Ook het opzetten van **structuren voor studentenvertegenwoordiging** is in het sparqs-raamwerk een sleutelement.

Uit de evoluties geschetst in deel 1 (zie 1.3) blijkt duidelijk hoe studenten gaandeweg als volwaardige partners en stakeholders van de hogeronderwijsinstellingen in Europa werden erkend. Dat vroeg het uitbouwen van een bevorderende participatie- en partnerschapscultuur, evenals het promoten en uitbouwen van (structuren voor) studentenvertegenwoordiging. Onder impuls van het Bolognaproces zijn een aantal waarborgen daarvoor formeel vastgelegd in de Vlaamse regelgeving.

Zo moeten instellingen nadenken over de invulling van het partnerschap met studenten en daarover een breed gedragen visie ontwikkelen, alsook strategische doelen voor de stimulering ervan uitwerken. Dat krijgt zijn neerslag in een beleidsplan dat samen met de studentenraad wordt opgemaakt. Daarnaast zijn er allerlei bepalingen over de wijze waarop de verkiezingen van studentenvertegenwoordigers moeten verlopen en waarover of waarbij studentenvertegenwoordigers op een bepaalde manier betrokken moeten zijn.

Uit deel 1 bleek dat deze evoluties zorgden voor een stevige verankering van studentenparticipatie in het beleid en de praktijk van de instellingen. Daardoor is studentenparticipatie echter een meer complexe materie geworden, met als gevolg dat het niet altijd eenvoudig is om voldoende studenten te engageren voor de studentenvertegenwoordiging.

Hoe je een dergelijke participatiecultuur kan creëren en welke structuren en organisatievormen helpend zijn voor studentenvertegenwoordiging in de Vlaamse context, was dan ook een belangrijk punt van uitwisseling voor de werkgroep in deze systeembrede analyse.

Veel van de instellingen betrokken in deze systeembrede analyse wijzen in dit kader op hun **sterke traditie** en hun **visie**, waarbij ze studentenparticipatie zien als een vanzelfsprekendheid om hun missie te realiseren. Hun finale doel is om leerkansen voor alle studenten te bevorderen door hen inspraak te geven in hun onderwijsleerproces en hen actief te betrekken in alle fasen van curriculum- en onderwijsontwikkeling, beleidsvoering, besluitvorming en kwaliteitszorg. Dit alles zorgt ervoor dat het onderwijs beter aansluit bij de noden en behoeften van studenten.

Vanuit die visie en *drive* is duidelijk dat veel deelnemende instellingen de voorbije jaren zochten naar een verdere **optimalisatie van de studentenparticipatie**, wat zich weerspiegelt in bijbehorende strategische doelen in hun recente beleidsplannen. Daarbij gaat zowel aandacht naar het bevorderen van studentenparticipatie in de cultuur van de hele instelling ('de student staat centraal') als in de organisatiestructuur op alle niveaus: het instellings-, het departementaal/facultair niveau, het campusniveau en het opleidingsniveau. Het gaat om inspanningen met als doel de brede studentenpopulatie inspraak te geven en te betrekken, alsook om studenten te motiveren om hun recht op inspraak te realiseren via de formele kanalen voor studentenvertegenwoordiging.

Expliciet maar ook impliciet komt vaak terug dat **studentenwelzijn**, een **positief studieklimaat** en een **goede informele communicatie- en kwaliteitscultuur** een belangrijke basis vormen voor studentenparticipatie. Dat krijgt vorm via allerlei studentenvoorzieningen, *peer-* of *buddy*-werkingen en zeker ook via het laagdrempelige, nabije en informele contact met de studenten door iedereen die dagelijks met studenten werkt. Zo wil men zo snel mogelijk inspelen op mogelijke studiedrempels voor studenten en de onderwijskwaliteit bevorderen. Ook informele, laagdrempelige contacten tussen alle studenten en hun studentenvertegenwoordigers, tussen studentenvertegenwoordigers en beleidsmakers enz. zijn belangrijk. Soms wordt in dit kader verwezen naar een goede relatie met de **studentenverenigingen**.

Dit alles legt de basis voor een goed werkende studentenvertegenwoordiging op alle niveaus. Instellingen stippelen lijnen uit voor en met studenten over welke onderwerpen op welk niveau kunnen worden besproken en hoe de

niveaus zich tot elkaar verhouden. Zoals decretaal vastgelegd hebben alle instellingen op **centraal niveau** een verkozen studentenraad, waarvan de leden meedenken over het overkoepelende onderwijs- en studentenbeleid en over kwesties die instellingsbreed gelden. Afhankelijk van het medezeggenschaps- of medebestuurmodel zijn studenten in het bestuursorgaan soms waarnemend of adviserend aanwezig, of participeren ze mee als volwaardige medebestuurder. Vanuit de centrale studentenraad wordt meestal een getrapte afvaardiging voorzien naar het bestuursorgaan en/of andere centrale organen (bijvoorbeeld de academische raad, raad studentenvoorzieningen, onderwijsraad), maar soms worden voor de centrale mandaten ook rechtstreekse verkiezingen georganiseerd. Ook op andere manieren worden leden van de studentenraad betrokken op centraal niveau, bijvoorbeeld via rechtstreekse gesprekken tussen studentenvertegenwoordigers en (de diensten van) de rector/algemeen directeur of centrale diensten, of via participatie in selectiegesprekken op centraal niveau.

Tegelijk is er overal sprake van studentenvertegenwoordiging in overleg- en adviesorganen op **decentraal niveau**: het **departement**, de **faculteit** of de **opleiding**. Op dat decentrale niveau zien we een grotere verscheidenheid in de praktijken. Het valt op dat qua organisatie (eenmalig of langdurige betrokkenheid) en vertegenwoordiging (bijvoorbeeld via verkiezingen of niet) er meer vrijheid is om keuzes te maken die aansluiten bij het eigen DNA van de instelling. Er komen verschillende vormen voor, zoals werken met groeps- of jaarvertegenwoordigers of werken met themagroepen.

Bijzondere aandacht van de instellingen gaat uit naar de **doorstroming van informatie** tussen de verschillende niveaus. We zien voorbeelden waar getracht wordt om de **effectiviteit** en de **impact** van studentenparticipatie aan een breed publiek bekend te maken.

Instellingen hebben veel waardering voor het engagement van studentenvertegenwoordigers en zien in dat de inspanningen daarvoor – zeker op centraal niveau – niet vanzelfsprekend zijn. Via allerlei **drempelverlagende initiatieven** proberen instellingen studenten aan te moedigen. Studenten zijn vaker gemotiveerd om deel te nemen aan de **lokale** studentenvertegenwoordiging gezien de nauwere betrokkenheid bij de materie. Dat wakkert bij sommige studenten de interesse verder aan om door te groeien naar een meer centraal niveau. Een aantal instellingen speelt daarop in door deze studenten toegang te geven tot de centrale studentenraad, in eerste instantie zonder verkiezing.

Sommige instellingen zetten in op een **duidelijke zichtbaarheid van de studentenvertegenwoordigers** via een afzonderlijke ‘*branding*’ en het organiseren van informele momenten voor studentenvertegenwoordigers. Instellingen willen hiermee een ‘*community*’- en samenhorigheidsgevoel onder de studentenvertegenwoordigers aanmoedigen, wat de aantrekkelijkheid voor andere studenten kan verhogen.

Leervragen

Globaal gezien zijn er interessante praktijkvoorbeelden beschikbaar, maar tegelijk blijven de uitdagingen op het vlak van participatiecultuur en het realiseren van de decretale bepalingen over studentenvertegenwoordiging (bijvoorbeeld de verkiezingen) erg groot. Dat blijkt duidelijk uit de leervragen die de werkgroep formuleerde over dit thema:

- Hoe kunnen we studentenparticipatie als ‘onderdeel van het DNA’ van de instelling verankeren? Hoe kunnen we de ‘reflex’ of de ‘vanzelfsprekendheid’ stimuleren om studenten altijd te betrekken?
- Hoe kunnen we voldoen aan de beschrijving van studentenparticipatie in de Vlaamse wetgeving en de ‘grote’ bevoegdheden die daarin zijn opgenomen? In Vlaamse instellingen is zowel medezeggenschap als medebeslissing mogelijk. Is medezeggenschap eigenlijk geen vergiftigd geschenk voor de student? En is het echt het antwoord waarop we wachten? Door studenten bij alle organen te betrekken, lopen we het risico ze te verliezen, omdat het bijna onmogelijk is om aan alle verwachtingen te voldoen. Ook via medezeggenschap is het mogelijk zeer kritische geluiden te capteren ...
- Wat is de rol van studenten zelf binnen studentenparticipatie, wat moeten/kunnen ze zelf opnemen en wat niet? Wat neemt de instelling op zich? En wie heeft binnen de instelling welke verantwoordelijkheid met betrekking tot studentenparticipatie?
- Met al de uitdagingen die er op het gebied van studentenparticipatie in het Vlaamse hoger onderwijs zijn, moeten we ons ook afvragen: “Wat is de toekomst van studentenparticipatie”?

- Welke nieuwe vormen van studentenparticipatie zijn er? Welke innovatieve manieren zijn er om minder formele studentenparticipatie te organiseren en de stem van alle studenten breed te capteren (afgezien van vragenlijsten, die studenten vaak beu zijn)?
- Hoe zorg je ervoor dat er sprake is van een echte vertegenwoordigingsfunctie, waarbij de stem van 'alle' studenten wordt gehoord? Hoe kan je garanderen dat in een vergadering de stem van alle studenten naar voren komt en niet het eigen standpunt van de studentenvertegenwoordiger?
- Hoe kan je een goede informatiestroom waarborgen (met communicatie over effect en impact) in het geval van een platte structuur?
- Op welke manier kunnen we continuïteit in de studentenvertegenwoordiging waarborgen? Studenten volgen een drie- of tweejarige opleiding aan een hogeschool. Op het moment dat ze de nodige competenties als studentenvertegenwoordiger hebben verworven, zijn ze bijna afgestudeerd. Er is een snel verloop én de nodige competenties en kennis zijn niet altijd vanaf het begin aanwezig bij de studentenvertegenwoordigers.
- Hoe kunnen we studenten beter werven voor de mandaten? Hoe kunnen we de interesse en deelname aan studentenvertegenwoordiging versterken, vooral op het centrale niveau van de instelling?
- Hoe kunnen we studentenvertegenwoordigers behouden (vooral in graduaatsopleidingen)?
- We werven meer diverse studenten, maar worden geconfronteerd met uitval. Hoe kunnen we meer studenten behouden? Vooral sinds Covid-19 is dat moeilijk.
- Er is een hoge participatiegraad op instellings- en departementaal niveau, maar op opleidingsniveau zijn er soms geen studentenraden omdat er geen deelnemers zijn. Hoe kunnen we hiervoor meer inspanningen leveren?

2.1.2. Key takeaways

Zorg voor duidelijke structuren en rollen.

- Zorg voor heldere, toegankelijke en transparante participatiestructuren en besluitvormingsprocessen, zodat alle studenten weten hoe en waar ze hun stem kunnen laten horen. Laagdrempeligheid en inhoudelijke afbakening leiden ertoe dat zoveel mogelijk studenten de kans krijgen om zich hetzij formeel hetzij informeel te engageren en/of te melden wat er leeft.
- Kleinere en vlakke structuren bieden extra kansen voor formele en informele vormen van participatie; ze laten onder meer toe kort op de bal te spelen. Ook flexibele participatiestructuren en -vormen zorgen voor bijkomende kansen.

"Kleine hogeronderwijsinstellingen bieden kansen tot het opbouwen van persoonlijke relaties. Zo wordt vertrouwen en een gevoel van verbondenheid gecreëerd. Studentenvertegenwoordigers en studenten krijgen de indruk dat ze echt gehoord worden." (Manja Klemenčič, *peer-to-peer event*)

- Leg vast in een helder organigram wie welke rol opneemt binnen studentenparticipatie, bijvoorbeeld aan de hand van een participatiematrix. Verantwoordelijkheden en plichten worden zichtbaar gemaakt, maar een dergelijk organigram biedt ook grenzen waar nodig. Zo weet elke stakeholder, van student tot campushoofd, waar zijn taken liggen.

"We kregen heel veel vraag naar onze participatiematrix. We hoorden dingen zoals 'Dit is echt iets concreet waarmee we aan de slag kunnen' en 'Dit maakt gedeelde verantwoordelijkheid concreet, dat is wat we zoeken!', bijvoorbeeld vanuit de participatiecoaches van Thomas More." (citaat van UCLL)

Beschouw studenten als experts.

- Benader studenten als 'expert in their own right': zij beschikken over een expertise en ervaring die uniek is. De organisatie heeft er alle baat bij om naar hen te luisteren en aanpassingen door te voeren op basis van hun input. 'Omgekeerde agendasetting' is een goed voorbeeld van een dergelijke werkwijze.

- Gebruikmaken van de expertise van de studenten is een goede invalshoek om de verschillende beleidsniveaus mee te krijgen. Het is een sterker argument dan het democratische argument dat de student “overal betrokken moet zijn”.

“The student is the expert too.” (Simon Varwell, *peer-to-peer event*)

“De expertise van studenten is cruciaal. Zij brengen hun behoeften aan, duiden op ontbrekende zaken en hun invalshoek is anders.” (Nik Heerens, *peer-to-peer event*)

Investeer in een duidelijke identiteit en zichtbaarheid.

- Werk aan een duidelijke identiteit en zichtbaarheid van de studentenraad via sterke *branding*, zodat studenten en personeel weten wie de studentenvertegenwoordigers zijn en waarvoor ze staan.
- *Branding* betekent aandacht voor naamgeving, logo, uitstraling, herkenbaarheid en zichtbaarheid, en dit zowel on-campus als online.
- In het geval de instelling een proces van *re-branding* opstart, betrek dan de hele gemeenschap (personeel, studentenvertegenwoordigers, studenten). Dit is cruciaal om gedragenheid te creëren en iedereen mee te krijgen.

Creëer ruimte voor zowel formele als informele vormen van studentenparticipatie.

- Formele en informele vormen van studentenparticipatie vullen elkaar aan en versterken het gevoel van betrokkenheid. Informele participatie verlaagt bovendien de drempel tot formele participatie.
- Een formele structuur zorgt voor legitimiteit en continuïteit, maar ook informele kanalen en momenten zorgen voor waardevolle input uit een breed en divers studentenpubliek.
- Organiseer laagdrempelige verkiezingen van studentenvertegenwoordigers of voorzie zelfs de mogelijkheid om toe te treden als gecoöpteerd lid.
- Samenwerking met studentenverenigingen en zelforganisaties kan interessant zijn, zeker voor groepen die nood hebben aan *safe spaces* (bv. LGBTQIA+, internationale studenten, ...).

Zorg voor draagvlak in de volledige organisatie.

- Een participatiecultuur is niet enkel een zaak van het ‘hoger’ management en de leidinggevenden, maar van de hele organisatie.
- Een betrokken management is essentieel om participatie breed te verankeren.

2.1.3. Praktijkvoorbeelden

Hoe AP Hogeschool studenteninspraak verankerde door te investeren in verbinding, ondersteuning en zichtbaarheid

Wat wilden we aanpakken? Waarom vonden we dat belangrijk?

Toen AP Hogeschool ontstond uit een fusie in 2013 bestonden er wel structuren voor studentenparticipatie, maar van een gedragen participatiecultuur was weinig sprake. Er waren weinig studentenvertegenwoordigers, nauwelijks overlegmomenten en een beperkte samenwerking met medewerkers of directie.

We wilden studentenparticipatie niet reduceren tot feedback en tokenisme, maar investeren in een cultuur van samenwerking, vertrouwen en gedeeld eigenaarschap. Studenten moeten zich gehoord én ondersteund voelen, en medewerkers moeten kunnen ervaren dat studentenparticipatie ook hun werk kan verrijken. Zo wilden we studenteninspraak verankeren als vanzelfsprekend onderdeel van onze organisatie.

Vooraf: wat je moet weten over structuren en terminologie

- AP Hogeschool werkt met een getrappt verkiezingssysteem. Elk van de zes departementen en twee Schools of Arts heeft een eigen studentenraad (DSR/SAS), samengesteld via verkiezingen in oktober. Elk van die raden duidt twee leden aan voor de hogeschoolbrede algemene studentenraad (ASAP), die jaarlijks start in mei. Deze parallelle timing zorgt voor continuïteit en maakt voorbereidend werk tijdens de zomer mogelijk.
- Participatiecoaches ondersteunen de werking van de studentenraden en werken beleidsmatig en operationeel aan het uitbouwen van een duurzame en gedragen studentenparticipatie.

Hoe gingen we te werk? Wat waren de resultaten? Waar liepen we tegenaan? En waar staan we nu?

Onze aanpak verliep in twee duidelijke fasen: Fase 1 – Formaliseren en Fase 2 – Cultiveren.

Fase 1 – Formaliseren (2015-2022)

We startten met het uniformiseren van reglementen en processen, het uitwerken van een uitgebreid statuut voor studentenvertegenwoordigers en het vastleggen van overlegstructuren. Dit deden we steeds samen met studenten én directie. We werkten met externe partners zoals sparqs (Schotland), organiseerden gezamenlijke trainingen voor studenten en personeel en bouwden aan een beleidskader met visie, doelstellingen en acties.

Een belangrijke stap was de oprichting van een jobstudentenproject: ervaren studentenvertegenwoordigers kregen de kans om nieuwe studentenvertegenwoordigers op te leiden en vorming te geven, waarvoor ze ook vergoed werden als jobstudent. In 2020 kwam er bovendien een extra 0,5 VTE studentencoach bij om ook de lokale studentenraden (DSR/SAS) intensiever te begeleiden.

Fase 2 – Cultiveren (2022-2025)

Sindsdien investeren we in het faciliteren van samenwerking tussen studentenraden en medewerkers:

- Er is structureel overleg tussen het dagelijks bestuur van de ASAP en de directie.
- Studentenraden organiseren open activiteiten waarop ook personeel welkom is.
- We faciliteren ontmoetingsmomenten tussen studentenraden en departementshoofden.
- We ontwikkelen ondersteuningsmateriaal voor medewerkers over hoe samen te werken met studentenraden.
- We gaan geregeld in gesprek met de departementen/Schools of Arts om zicht te krijgen op hun noden en wensen.

Er zijn ook concrete veranderingen in andere delen van onze organisatie zichtbaar. Zo kregen studentenvertegenwoordigers een plek aan de tafel bij het ontwikkelen van de nieuwe AP-strategie én bij selectieprocedures voor personeel in studentgerichte functies (zoals participatiecoaches, diensthoofden en zelfs departementshoofden en directeurs). Mede op advies van de studentenraad werd een centraal Student Center opgericht waarin alle studentondersteunende diensten ondergebracht zijn.

Door initieel intensief en diepgaand in te zetten op het formaliseren en structureren van studentenparticipatie, is er ondertussen meer ruimte ontstaan om in te zetten op verbinding – vaak in een minder formele setting, om drempels voor studentenvertegenwoordigers en medewerkers weg te werken.

Waarop zijn we trots?

Studentenparticipatie is bij AP uitgegroeid tot iets vanzelfsprekends. De stem van de student telt – niet als aanvulling achteraf, maar vanaf het begin.

We zien dat in concrete cijfers: waar in 2013 slechts 33 kandidaten zich aanmeldden (waarvan 25 verkozen), waren dat er in 2023 al 133 (waarvan 87 verkozen). Bijna één op drie studenten stemt bij de verkiezingen, wat aantoont dat het thema leeft bij onze studenten. We zagen de betrokkenheid groeien en het draagvlak eveneens.

We zijn ook trots op het vertrouwen dat ontstaan is tussen studenten en personeel. Medewerkers consulteren studentenraden spontaan, en de samenwerking is voor beide partijen verrijkend. Dit is geen resultaat van één actie, maar van jarenlang systematisch investeren in verbinding, ondersteuning en zichtbaarheid.

Contact

- Anika Hendrickx, adviseur studentenparticipatie, anika.hendrickx@ap.be
- Arianna Bianchi, participatiecoach, arianna.bianchi@ap.be

Meer weten?

- <https://www.ap.be/studentenparticipatie>

Revolte: strategische branding als brandstof voor een organisatie- en cultuurshift bij HOGENT

Wat wilden we aanpakken? Waarom vonden we dat belangrijk?

Vóór 2020 was de algemene studentenraad van HOGENT gekend onder de naam 'HGSR' of voluit 'HOGENT Studentenraad'. De nadelen van de toenmalige studentenraad kunnen omschreven worden als volgt. De HGSR was:

- onbekend en minder populair bij de studenten;
- ondermaats ondersteund;
- een beperkt en selectief gezelschap met weinig binding en representativiteit t.a.v. de *studentenbody*;
- een organisatiestructuur die niet meer paste bij de grootte van de instelling.

Om aan de nadelen tegemoet te komen, werden de volgende zaken aangepakt:

- nieuwe *branding*;
- nieuwe organisatiestructuur;
- cultuurverandering;
- materiële ondersteuning en coaching.

Vooraf: wat je moet weten over structuren en terminologie

- HGSR: HOGENT Studentenraad: de vroegere Algemene Studentenraad (tot 2020)
- Revolte: de overkoepelende naam voor alle studentenraden aan HOGENT
- Algemene studentenraad (ASR): studentenraad op instellingsniveau
- Departementale studentenraad (DSR): studentenraad op het niveau van het departement
- Curriculumcommissie: de adviesraad op opleidingsniveau die zowel uit studenten als personeel bestaat.

Hoe gingen we te werk? Wat waren de resultaten? Waar liepen we tegenaan? En waar staan we nu?

1. Nieuwe branding

Om tegemoet te komen aan het gebrek aan populariteit en de onbekendheid van de toenmalige HGSR werd ervoor gekozen om een traject te doorlopen met grafisch bureau SKINN. De studentenraad moest relevanter, bekender, transparanter en toegankelijker worden. Met de branding naar 'Revolte' als overkoepelende naam voor alle studentenraden willen we een dynamische groep creëren waarvan je deel wil uitmaken.

De keuze voor een overkoepelende naam voor alle studentenraden is gemaakt om het makkelijk te houden voor de doorsnee HOGENT-student en om zich te identificeren met de HOGENT-studentencultuur. Revolte is van en voor iedereen die studeert aan HOGENT.

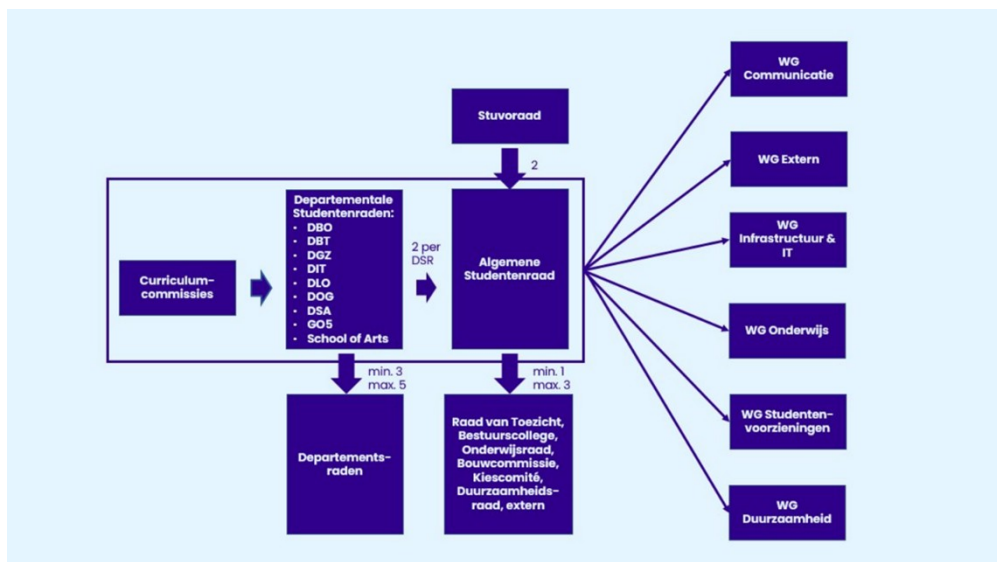
Revolte moet de taal van de studenten spreken en zijn naam waarmaken door te 'strijden' voor vooruitgang en om de onderwijsinstelling beter te maken. Revolte is dat tikkeltje rebels en durft tegen meningen in te gaan. Het is een vernieuwende studentenraad, die amicaal is naar zijn medestudent. Wie deel uitmaakt van Revolte is medebeslisser van de instelling.

Het inzetten op de *brand-experience* is de volgende stap in een doorgedreven *branding*. De *branding* wordt toegepast op alles wat Revolte aflevert, maar is ook zeer zichtbaar in de campussetting en in de online omgeving. Zo is het Revolte-lokaal, het lokaal van de studentenraad, ingericht volgens de *branding* van Revolte en heeft het een zeer centrale locatie op de campus gekregen. In elk gebouw waar je binnenwandelt, zie je een banner van Revolte.

Revolte heeft ook een eigen *gadget*-lijn met o.a. zeer populaire 'ik doe serieuze sh*t'-stickers, sokken, markeerders, etc. Deze acties worden als noodzakelijk gezien voor een doorgedreven *branding*.

2. Nieuwe organisatiestructuur

Enkele speerpunten:

- Er is plaats voor zowel formele als informele studentenparticipatie. De formele studentenparticipatie situeert zich op niveau van de Curriculumcommissies, Departementale studentenraden (DSR) en Algemene studentenraad (ASR). De ruimte voor informele studentenparticipatie situeert zich op het niveau van de werkgroepen (WG) en het studentenforum. Al is hier nog ruimte tot verbetering. De werkgroepen komen samen rond een bepaald thema: onderwijs, duurzaamheid, ... en worden voorgezeten door een studentenvertegenwoordiger. Ze staan open voor elke student met interesse in het onderwerp. De werkgroepen lopen grotendeels parallel met de directies van HOGENT: bijna elke directie heeft een werkgroep, zodat elke directeur input kan vragen bij de desbetreffende werkgroep. Het studentenforum wordt jaarlijks georganiseerd met als doel de doorsnee HOGENT-student te betrekken binnen een bepaald topic.
- Om de verkiezingen zo dicht mogelijk bij de student te brengen, wordt er geopteerd voor getrapte verkiezingen. Deze worden gehouden op het niveau van het departement.
- Per DSR zijn er acht verkiesbare plaatsen.
- Alle andere studenten kunnen zich aansluiten als adviserend lid bij de DSR van hun departement.

- Er wordt een genderquorum gehanteerd: maximaal vijf studenten met dezelfde genderidentiteit per DSR kunnen stemgerechtigd lid worden.
- De Algemene studentenraad bestaat uit 20 leden:
 - o twee studentenvertegenwoordigers per DSR = 16;
 - o twee studenten van de School of Arts die rechtstreeks verkozen worden vanuit de School of Arts;
 - o twee studentenvertegenwoordigers vanuit de Stuvoraad.
- Vanuit de ASR wordt er via interne verkiezingen drie studenten met stemrecht in de Raad van Toezicht verkozen. Eén van deze drie wordt verkozen voor zowel de Raad van Toezicht als het Bestuurscollege.
- In de schoot van de ASR worden ook studentenvertegenwoordigers verkozen voor verschillende raden en commissies, zoals de Onderwijsraad en de Bouwcommissie.
- Als lid van de DSR wordt een minimaal engagement verwacht van twee uren per maand: namelijk aanwezig zijn op de algemene vergadering van de DSR. Daarnaast kan een studentenvertegenwoordiger zelf kiezen waarin betrokken te zijn.

3. Cultuurverandering

Om te kunnen spreken van een studentenraad met impact moest niet enkel een ander idee ontstaan over de studentenraad bij studenten, maar bij elke 'HOGENTenaar'. De *branding* en de naam hebben als doel om de studentenraad een bepaald imago te geven: een organisatie die professioneel oogt, mee is met zijn tijd én ook durft.

Om gedragenheid te creëren werd de volledige herstructurering aangepakt door de studentenvertegenwoordigers zelf, met ondersteuning vanuit Stuvo. Studenten werden bevraagd via focusgroepen; daarnaast was er een bevraging voor alle studenten en een bevraging specifiek voor studentenvertegenwoordigers.

Ook het personeel werd betrokken in de ontwikkeling van de nieuwe aanpak. Dit was cruciaal om hen mee te krijgen. In het huidige (en vorige) strategisch plan van HOGENT werd studentenparticipatie expliciet meegenomen en binnen de strategische doelstelling 'HOGENT staat voor studentsucces' omschreven als 'Studentenparticipatie is een evidentie'.

In veel raden en commissies, zoals bijvoorbeeld in het bestuurscollege, wordt in de regel expliciet eerst de mening gevraagd van de studenten. Dit is een belangrijk aspect om de gedragenheid en waardering *top-down* te laten blijken. Lectoren spelen ook een belangrijke rol in de verkiezingen van studentenvertegenwoordigers (rekruteren/enthousiasmeren). Tijdens leermomenten voor HOGENT-personeel organiseert Revolte geregeld een eigen sessie, met als doel: samen met personeel werken aan een beter HOGENT. Ook de algemeen directeur ziet studentenparticipatie als belangrijk voor de instelling. Elke zes weken heeft de algemeen directeur een overleg met studentenvertegenwoordigers om actuele noden en vragen te bespreken.

4. Materiële ondersteuning en coaching

Materiële ondersteuning en coaching vormt eveneens een belangrijk aspect van de vernieuwde aanpak. Het centraal gelegen lokaal dat uitnodigt om samen te werken, is een plaats geworden waar studenten elkaar formeel en informeel ontmoeten. De studentenraad beschikt over een ruim budget om zich te voorzien van het nodige materiaal, de nodige communicatiemiddelen, vormingen, teambuildings, een Revolte-weekend en versnaperingen tijdens vergaderingen.

Revolte wordt ondersteund door 2 VTE participatiecoaches. Ze ondersteunen alle studentenraden met een grote focus op de Algemene studentenraad. Ze helpen nieuwe studentenvertegenwoordigers met de formele structuren, leggen de werking van het Revolte-apparaat uit, ondersteunen, coachen en motiveren studentenvertegenwoordigers in hun taken. Ze zijn ook de motor achter de verkiezingen.

Contact

- Participatiecoaches: participatiecoaches@hogent.be

Meer weten?

- revolte.gent/nuttige-links-en-documenten/

Een laagdrempelige, vlakke en flexibele structuur voor studentenparticipatie bij Howest

Wat wilden we aanpakken? Waarom vonden we dat belangrijk?

Howest beschouwt studenten als een van de belangrijkste stakeholders voor de verbetering van de onderwijskwaliteit en het leer- en leefklimaat op de campussen. Studentenparticipatie zou vanzelfsprekend moeten zijn. De hogeschool kiest daarom voor een nabije en toegankelijke organisatie van studentenparticipatie, waarbij laagdrempeligheid en inhoudelijke afbakening zoveel mogelijk studenten de kans geven om zich hetzij formeel hetzij informeel te engageren en/of te melden wat er leeft.

Vooraf: wat je moet weten over structuren en terminologie

- Opleidingsraad: inspraakorgaan op het niveau van de opleiding
- Campusraad: overleg over niet-opleidingsgebonden studentenaangelegenheden
- Studentenraad: hogeschoolbreed inspraakorgaan (cf. Codex) waaruit via getrapte verkiezingen studenten afgevaardigd worden naar de raad van bestuur, de stuvoraad, de associatie, de Vlaamse Vereniging van Studenten, enz.
- Lid: verkozen studentenvertegenwoordiger in de studentenraad
- Toegetreden lid: studentenvertegenwoordiger die buiten de periode van verkiezingen lid wordt van de studentenraad.

Hoe gingen we te werk? Wat waren de resultaten? Waar liepen we tegenaan? En waar staan we nu?

Bij de vormgeving van het participatiebeleid en de participatiestructuur speelden studenten (uiteraard) een centrale rol. Op die manier werden vier uitgangspunten bepaald, die tot op vandaag de contouren bepalen van het participatiebeleid.

1. Nabijheid

Nabijheid is niet enkel een waarde of een keuze (het uitgangspunt dat alle medewerkers zich bereikbaar en aanspreekbaar opstellen), maar wordt doorgetrokken tot in de architectuur: de campussen zetten aan tot laagdrempelige ontmoeting, aparte lectorenruimtes ontbreken en de gezamenlijke publieke koffiehoecken en werkplekken hebben een centrale ligging. Alle betrokkenen (studenten, lesgevers, administratief en technisch personeel) lopen elkaar op die manier frequent tegen het lijf. Ook de keuze om voor lectoren teamlokalen in te richten en te kiezen voor werken-ter-plaatse draagt bij aan de (zowel letterlijke als figuurlijke) bereikbaarheid van lectoren.

Uit enquêtes en audits blijkt dat studenten weten waar ze kunnen aankloppen en dit ook sterk waarderen.

Laagdrempelige ontmoeting als bewuste keuze

Het bovenstaande past binnen de keuze om kwaliteitszorg dicht bij de belangrijkste stakeholders te organiseren. Naast formele bevestigingen en een laagdrempelige organisatie van studenteninspraak (zie uitgangspunt 2) zet Howest ook de optie om medewerkers en opleidingsverantwoordelijken rechtstreeks aan te spreken actief in de verf. Op die manier ontstaat binnen het formele kader (zie uitgangspunt 2) de mogelijkheid om ook informeel heel wat kwesties te capteren.

Howest beschouwt de optelsom van formele en informele kanalen bewust als een complementair geheel. Er zijn diverse kanalen waarlangs studenten feedback kunnen geven en/of voorstellen kunnen lanceren.

2. Vlakke structuur met inhoudelijke afbakening

De formele studentenparticipatie speelt zich af op drie niveaus, die elk een duidelijke inhoudelijke afbakening hebben: opleidingsraden (voor opleidingsmaterie), campusraden (voor campusmaterie) en één algemene studentenraad (voor kwesties die hogeschoolbreed gelden).

Howest kiest voor drie heldere niveaus met een inhoudelijke afbakening

Elk niveau en elk orgaan binnen dat niveau functioneert autonoom. Er is bewust niet gekozen voor een hiërarchische verhouding waarbij vanuit een opleidingsraad studenten afgevaardigd worden naar een centrale campus- of studentenraad. De hogeschool koos daarentegen voor een inhoudelijke opdeling van de verschillende inspraakorganen, die zich elk over specifieke aspecten van 'het leren en leven aan Howest' buigen.

De keuze om elk inspraakorgaan te organiseren op basis van duidelijk afgebakende inhoudelijke lijnen, garandeert zowel bij de hogeschool als de studenten helderheid over de onderwerpen die behandeld kunnen worden. Howest kiest daarbij resoluut voor het subsidiariteitsbeginsel.

De keuze voor een vlakke structuur heeft als voordeel dat studenten zich op basis van hun inhoudelijke voorkeur kunnen engageren voor één of meerdere niveaus van studenteninspraak. De keuze voor een flexibele samenstelling (zie uitgangspunt 4) garandeert dat ze dit engagement op eender welk moment kunnen opnemen. Om dezelfde reden worden de studentenvertegenwoordigers voor de raad van bestuur, de stuvooraad en andere interne en externe overleg- en inspraakorganen via getrapte kandidaatstellingen of verkiezingen aangeduid.

De vlakke structuur en inhoudelijke afbakening vermijdt verder ook de nood aan verregaande doorsijpeling van informatie omdat vooraf duidelijk is op welk niveau een kwestie behandeld kan/moet worden.

Die sterkte kan mogelijk ook een nadeel zijn: het monitoren door de studentenraad van de inhoudelijke werking van elk niveau is een aandachtspunt dat vanaf het academiejaar 2025-2026 systematisch opgevolgd wordt door de studentenraad.

3. Flexibele vorm

Opleidingen kunnen, binnen het Howestbrede kader, zelf kiezen op welke wijze zij de studentenparticipatie en opleidingsraad vormgeven en organiseren. Dat laat hen toe te kiezen voor een werkwijze die nauw aansluit bij het DNA van de opleiding en de kenmerken en/of voorkeuren van de studenten. Op die manier zijn er opleidingen die werken met vaste vertegenwoordigers, maar ook opleidingen die systematisch alle studenten bij het overleg betrekken.

Elke opleiding kiest voor een samenstelling en werkvorm die nauw aansluit bij het eigen DNA

Ook de methodiek, het verloop en de rapportage van de opleidingsraad laat de hogeschool afhangen van de specifieke kenmerken van de opleiding. De opleidingsraad hoeft geen klassieke vergadering te zijn.

4. Effectieve en toetredende leden

De Codex Hoger Onderwijs schrijft voor dat in elke hogeschool een verkozen studentenraad actief is. Om maximaal de kans te geven aan eerstejaarsstudenten worden de verkiezingen jaarlijks georganiseerd bij de aanvang van het academiejaar.

Verkiezingen hebben als nadeel dat de periode waarbinnen de werving van nieuwe studentenvertegenwoordigers kan plaatsvinden beperkt is. Bijkomend geldt de vaststelling dat sommige studenten zich laten afschrikken door het gegeven van verkiezingen.

Om daaraan tegemoet te komen, is in het verkiezings- en werkingsreglement van de studentenraad voorzien dat er naast effectieve (lees: verkozen) leden ook toetredende leden kunnen deel uitmaken van de studentenraad.

Die leden kunnen (buiten de verkiezingsperiode) onmiddellijk bij de studentenraad aansluiten. Ze hebben dezelfde rechten als de verkozen studentenvertegenwoordigers, met uitzondering van stemrecht tijdens de vergadering en het opnemen van een mandaat in de raad van bestuur en de stuvoraad.

De optie om toetredende leden op te nemen, vermijdt dat geëngageerde studenten lang moeten wachten om een engagement daadwerkelijk op te nemen. Die visie sluit aan bij het uitgangspunt van de nabijheid. Het is ook een effectieve drempelverlager om studenten te laten proeven van en/of groeien in het 'ambt' van studentenvertegenwoordiger.

Waarop zijn we trots?

Wij slagen erin formeel en informeel hand in hand te laten gaan. De huidige structuur werkt, capteert en is niet zwaarder dan nodig. Op die manier kunnen studenten wars van drempels kwijt wat er leeft en bouwen ze actief mee aan een nog beter leer- en leefklimaat aan Howest.

Contact

Tom Lemahieu, coach studentenparticipatie, tom.lemahieu@howest.be

Wat wilden we aanpakken? Waarom vonden we dat belangrijk?

Aan UAntwerpen merken we verschillende knelpunten in onze studentenparticipatiestructuren:

- beperkte doorstroom tussen het facultaire en centrale niveau;
- onvoldoende ondersteuning voor studentenvertegenwoordigers;
- een gebrek aan zichtbaarheid en gedragenheid van studentenparticipatie bij de studentengemeenschap;
- een tekort aan eerste- en tweedejaarsstudentenvertegenwoordigers;
- de hoge werklast voor studentenvertegenwoordigers;
- een complex verkiezingsproces;
- onvoldoende betrokkenheid in de studentenraad;
- onduidelijke verwachtingen ten aanzien van de studentenvertegenwoordigers.

Deze uitdagingen ondermijnen de effectiviteit en duurzaamheid van studentenparticipatie. Om daar verandering in te brengen, ontwikkelden we een **actieplan**:

- de zichtbaarheid en bekendheid van studentenvertegenwoordigers verhogen;
- efficiëntere verkiezingen;
- de samenstelling studentenraad verbeteren;
- de takenpakketten optimaliseren;
- extra ondersteuning voor studentenvertegenwoordigers;
- de vergaderingen van de studentenraad optimaliseren.

Doel:

- meer studentenvertegenwoordigers aantrekken;
- een betere dienstverlening voor studenten;
- de zichtbaarheid en bekendheid van studentenparticipatie verhogen;
- de werklast voor studentenvertegenwoordigers verlagen;
- de efficiëntie en betrokkenheid van de studentenraad versterken.

Vooraf: wat je moet weten over structuren en terminologie

1. Structuur studentenvertegenwoordiging

- [Centrale Studentenraad](#)
- [Bureau van de Studentenraad](#)
- [Studentenvertegenwoordiging op facultair niveau](#)

2. De Algemene Studentenvergadering (ASV)

ASV is paritair samengesteld uit het bureau van de studentenraad en de twee koepels van de studentenverenigingen. Zij organiseren samen evenementen en geven erkenningen aan studentenverenigingen. ASV wisselt ook expertise uit en bespreekt dossiers die alle partijen aanbelangen.

3. Verkiezingen

De verkiezingen worden georganiseerd door de studentenraad in nauwe samenwerking met de studentenparticipatiecoach en het Departement ICT.

De werking van de kiescommissie staat uitgeschreven in [het Verkiezingsreglement](#). De kiescommissie werd recent sterk geprofessionaliseerd door een beroep te doen op de faculteitsdirecteurs. Hun betrokkenheid verhoogt de legitimiteit van het studentenparticipatieproces, in eerste instantie bij de studenten maar zeker ook in de ogen van het facultaire personeelskorps.

4. [Studentenoverlegcomité \(SOC\)](#)

Studenten mogen anoniem vragen insturen voor de beleidsmakers, die op het SOC worden voorgelegd aan het beleid. Tijdens het SOC mogen er extra vragen gesteld worden. Alle studenten en personeelsleden zijn welkom. Aansluitend organiseert UAntwerpen een receptie.

Hoe gingen we te werk? Wat waren de resultaten? Waar liepen we tegenaan? En waar staan we nu?

Enkele actiepunten hebben we uitgevoerd, andere zijn een *ongoing* proces en een deel kunnen we (op dit moment) niet uitvoeren.

Het communicatieluik in [het beleidsplan 2025](#) van de studentenraad is ambitieus en veelbelovend. De impact kunnen we op dit moment nog niet volledig inschatten, maar de actiepunten kunnen inspirerend zijn voor andere instellingen. Hoewel de impact nog moet blijken, biedt het plan een hoopvolle basis voor bredere bekendheid en een verhoogde opkomst bij verkiezingen.

Het studentenoverlegcomité is een zeer goede praktijk wat betreft de zichtbaarheid en bekendheid van de studentenvertegenwoordigers. Het initiatief brengt studenten rechtstreeks in contact met beleidsmakers. Het verlaagt de drempel tot participatie en versterkt het vertrouwen tussen studenten en beleid. Studenten die (nog) geen studentenvertegenwoordiger zijn, kunnen op een laagdrempelige manier kennismaken met de studentenraad en studentenvertegenwoordiging in het algemeen.

Studentenoverlegcomité 22 november 2023 - fotograaf Bernd Hendrickx

Het installeren van de kiescommissie voor de verkiezingen van de studentenvertegenwoordigers heeft voor meer gedragenheid, legitimiteit en zichtbaarheid van studentenparticipatie en de verkiezingen gezorgd bij de faculteiten en medewerkers van centrale diensten.

Vorig academiejaar was het eerste jaar dat de mandaten voor studentenvertegenwoordigers via een nieuwe timing zijn verkozen. We behaalden in september/oktober 2024 een stemmingspercentage van 18,85 %, een mooi resultaat in vergelijking met de voorbije jaren. We hopen dit percentage te zien stijgen in de verkiezingen voor het komende academiejaar.

Stuerverkiezingen mei 2025 - fotograaf Jonathan Ramael

De aanpassingen aan de samenstellingen van de studentenraad zijn nog een *ongoing* proces. We kunnen nog niet inschatten of de effecten daarvan gunstig zijn of niet.

Er is meer structureel overleg tussen het bureau van de studentenraad en de studentenparticipatiecoach, wat helpt om de taakverdeling beter af te stemmen. Op die manier kunnen we efficiënter werken en zijn de noden en verwachtingen beter in lijn met elkaar. Een meer heldere rolverdeling binnen het bureau en tussen het bureau en de studentenraad vraagt verdere verfijning, zodat noden en verwachtingen ook daar beter op elkaar kunnen worden afgestemd.

Door de beperkte beschikbaarheid van middelen is het uitbreiden van de capaciteit met extra VTE's momenteel niet mogelijk. Alternatieve oplossingen worden onderzocht, zoals het gebruik van een participatiematrix (zoals in het praktijkvoorbeeld van UCLL onder 2.2.3).

We namen al verschillende maatregelen om de efficiëntie van de algemene vergaderingen van de studentenraad te verhogen. Toch blijft verdere optimalisatie nodig. Het blijft een uitdaging om de uitgebreide agenda's zowel doeltreffend als interactief te behandelen. Het bureau van de studentenraad onderzoekt momenteel hoe de betrokkenheid van de leden tijdens deze vergaderingen verder versterkt kan worden.

Het proces van de systeembrede analyse gaf ons de kans om nog eens in te zoomen op de participatiestructuur en -processen aan UAntwerpen en toonde aan dat het een zeer complex verhaal is waarbij het moeilijk is het overzicht te bewaren. We zijn er trots op dat studentenparticipatie zo ingebed zit in de cultuur van UAntwerpen en dat onze studentenvertegenwoordigers zo'n hoge mate van professionalisering kennen, maar we vrezen wel dat de complexe structuur de drempel voor potentiële studentenvertegenwoordigers verhoogt. Een meer eenvoudige structuur zou dus mogelijk drempelverlagend kunnen zijn.

Waarop zijn we trots?

De werking van de verkiezingscommissie die zorgt voor extra betrokkenheid vanuit de faculteiten is een praktijk die we verder willen consolideren. Ook de hervorming van de verkiezingen lijkt positieve effecten te hebben waardoor we deze 'nieuwe' timing aanhouden.

Het studentenoverlegcomité is een praktijk waarop we heel trots zijn en waarop positieve reacties kwamen vanuit de werkgroep van de systeembrede analyse. Omdat dit zo'n sterkte is, willen we in de toekomst inzetten op een bredere communicatie over het evenement met als doel een breder publiek aan te trekken.

Op het vlak van communicatie is er nog veel ruimte voor verbetering, maar **het beleidsplan communicatie** toont ambitie en potentieel.

Contact

- Eva Gregoir, Studentenparticipatiecoach UAntwerpen, eva.gregoir@uantwerpen.be of studentenparticipatie@uantwerpen.be
- dr. Koenraad Keignaert, departementshoofd Studentenvoorzieningen, koenraad.keignaert@uantwerpen.be

Meer weten?

- Basisnota academische structuur UAntwerpen
- [Statuut van de Student – UAntwerpen](#)
- [Participatie- en werkingsreglement \(incl. het verkiezingsreglement\) UAntwerpen](#)
- [Beleidsplan Studentenraad 2025](#)

2.2. Diversiteit en inclusie in studentenparticipatie

2.2.1. Kernelementen en leervragen

Kernelementen

Diversiteit en inclusie in studentenparticipatie is een belangrijk en groeiend thema binnen het hoger onderwijs. Het draait om het bevorderen van gelijke kansen voor alle studenten om actief deel te nemen aan medezeggenschap, studentenverenigingen, commissies en andere vormen van betrokkenheid binnen onderwijsinstellingen. Ook het sparqs-raamwerk voor impactvolle studentenparticipatie vraagt dat instellingen en opleidingen de grote diversiteit onder studenten erkennen zodat iedereen kan deelnemen, ongeacht zijn of haar achtergrond.

Uit de evoluties in studentenparticipatie, zoals geschetst in deel 1 van deze publicatie, bleek al dat dit diversiteitsvraagstuk een blijvende zoektocht is voor instellingen. Hoewel er vooruitgang is geboekt op het gebied van gendergelijkheid, internationale studenten en studenten met een functiebeperking, is er nog steeds werk te doen om volledige inclusiviteit te bereiken, met name voor studenten met een migratieachtergrond en sociaal-economisch kwetsbare groepen. Ook in het meest recente communiqué in het kader van het Bolognaproces (het Tirana-communiqué¹⁶), verwijzen de ministers naar de maatregelen die nodig zijn om studenten uit kansengroepen meer te betrekken bij het hogeronderwijsbeleid.

Het belang van **inclusie** binnen de studentenvertegenwoordiging werd door alle instellingen in de werkgroep als urgente kwestie onderstreept. Het is een gemeenschappelijk streven van de werkgroep om **voldoende studenten te motiveren om te participeren**, en om via de studentenvertegenwoordiging een **voldoende representatieve groep van studenten** te bereiken om de stem van alle studenten te laten horen.

Verscheidende deelnemers aan de werkgroep rapporteren dat de studentenvertegenwoordiging door de jaren heen al een meer reële afspiegeling is geworden van de diverse studentenpopulatie, maar dat er ruimte is voor groei. Zo zijn er instellingen die projecten lanceren die zich specifiek richten op het vergroten van de diversiteit onder studentenvertegenwoordigers. Dat gebeurt bijvoorbeeld via experimenten met **meer thematische en kortdurende participatiemogelijkheden**. Hierdoor kunnen studenten met specifieke inhoudelijke interesses deelnemen aan kortere trajecten, wat de drempel voor deelname verlaagt. Ook het inzetten op **verbindingen tussen formele en informele studentenparticipatie én duidelijke verwachtingen en voorspelbaarheid** zijn werkzame elementen voor inclusie in studentenparticipatie. Interessant in dit verband is ook het **InclusiPHE-project**¹⁷ waaraan UCLL participeerde. In het kader van dit project werden materialen ontwikkeld voor de ondersteuning van inclusieve participatie van studenten in het professioneel hoger onderwijs.

Leervragen

Globaal gezien zijn er interessante praktijkvoorbeelden beschikbaar, maar tegelijk blijven de uitdagingen op dit vlak erg groot. Dat blijkt duidelijk uit de leervragen die de werkgroep formuleerde over dit thema:

- Hoe kunnen we barrières overwinnen? Hoe kunnen we groepen die vandaag niet gehoord worden bij het proces betrekken? Hoe kunnen we de stem van alle studenten laten horen?
- Hoe kunnen we bepaalde doelgroepen stimuleren om actief deel te nemen, bijvoorbeeld deeltijd-/werkstudenten, zij-instromers, graduaatsstudenten (en bij uitbreiding studenten met veel stage/werkplekieren), studenten met een migratieachtergrond, internationale studenten, studenten in kunstopleidingen, studenten met een functiebeperking, ...
- Hoe kunnen we meer innovatieve en diverse participatiemogelijkheden bieden, afgestemd op de behoeften van diverse doelgroepen en kansengroepen?
- Hoe kunnen we beter samenwerken met zelforganisaties of studentenverenigingen om diverse doelgroepen en kansengroepen te bereiken?

¹⁶ European Ministers of Higher Education. (2024). Tirana Communiqué. European Higher Education Area (EHEA). <https://ehea.info/Immagini/Tirana-Communique.pdf>

¹⁷ <https://inclusiphe.eu/>

- Kunnen we diversiteit stimuleren door specifieke rollen/verantwoordelijkheden in te voeren?
- Er is soms sprake van een taalprobleem: binnen de kunstopleidingen wordt alles tweetalig aangeboden, maar de ondersteuning van de studentenvertegenwoordigers is nog niet volledig tweetalig. Hoe kunnen we dat op een goede manier aanpakken?
- Op welke manier zijn verkiezingen (die wettelijk verplicht zijn) verenigbaar met het probleem van diversiteit en inclusie? Op dat moment merken studenten immers dat betrokkenheid alleen niet genoeg is, ze moeten ook verkozen worden...

2.2.2. Key takeaways

Sta stil bij te bereiken doelen en identificeer mogelijke drempels.

- Blijf reflectievragen stellen over diversiteit en inclusie. Wie zien we niet participeren? Wie zijn we vergeten uitnodigen? Wiens stem horen we nog niet? Waarom niet? Hoe kunnen we dit verbeteren?
- Vertrek vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid van studenten én beleid. Het is van belang dat zij samen de inclusie- en diversiteitsgedachte uitdragen vanuit de overtuiging dat diversiteit de kwaliteit van besluitvorming verhoogt.
- Ga in dialoog met studenten en medewerkers om deze drempels te identificeren en weg te nemen. Zet in op het evenwichtig vertegenwoordigen van alle studenten uit alle opleidingen.

Transparantie en voorspelbaarheid zijn belangrijke 'drempelverlagers'.

- Creëer transparantie en voorspelbaarheid op het vlak van rol, tijdsinvestering, ondersteuning en meerwaarde. Studenten weten wat ze concreet kunnen verwachten en voelen zich serieus genomen. Deze aanpak blijkt bijzonder effectief bij het bereiken van studenten uit groepen die doorgaans minder vertegenwoordigd zijn in studentenraden.
- Bewaak of de verwachte tijdsindicatie overeenstemt met de effectieve tijdsbesteding.

Besteed extra aandacht aan communicatie.

- Communiceer op een transparante en eenvoudige manier. Dat verlaagt de drempel om te participeren voor alle studenten.
- Identificeer gemiste doelgroepen en zet in op gerichte, uitnodigende communicatie die ruimte laat voor diversiteit zonder te stereotyperen.

Zet in op kortdurende en thematische participatievormen.

- Kortdurende participatie kan een antwoord bieden voor studenten die zich geen volledig academiejaar kunnen/willen engageren. Zo vermijd je dat studenten die moeten werken om zelf hun studies te betalen uit de boot vallen. Het verlaagt ook drempels voor studenten die in de loop van het jaar van studierichting veranderen of bijvoorbeeld Erasmus- of kunststudenten die wel over bepaalde topics een mening hebben zonder volledig verankerd te zijn in de instelling waaraan ze tijdelijk studeren.
- Thematische participatievormen (zoals bevestigingen, focusgroepen of tijdelijke werkgroepen) kunnen helpen om een brede en diverse groep studenten te betrekken bij het beleid en de besluitvorming. Hoe concreter je het thema kan maken, hoe sneller studenten geneigd zijn om deel te nemen. Werk bijvoorbeeld met thematische groepen rond duurzaamheid, een nieuw curriculum of studentenwelzijn.

“Als je zoveel mogelijk stemmen wil betrekken in het debat, werk dan met informele studentenparticipatie, bijvoorbeeld door thematische werkgroepen of commissies op te richten, of door kortdurende projecten te organiseren.” (citaat uit een sessie van de werkgroep)

“Het is belangrijk om na te denken over hoe verkiezingen als extra drempel kunnen werken in dit verhaal: als je niet vertrouwd bent met campagnevoering kan het extra moeilijk zijn om je kandidaat te stellen. Daarnaast kunnen meer verleggen of bescheiden studenten al snel het gevoel krijgen dat ze niet over de juiste competenties beschikken om een rol als studentenvertegenwoordiger goed uit te voeren.” (citaat uit een sessie van de werkgroep)

- Ga bij de start van het academisch jaar een gesprek aan met de studentenvertegenwoordigers – en ook ruimer, met de hele studentengemeenschap – om specifieke thema's te definiëren. Of maak van elke gelegenheid gebruik om *hot topics* vanuit studentenperspectief te verzamelen.

“De keuze om studentenparticipatie vorm te geven op basis van inhoud en niet op basis van een structuur vind ik verrijkend.” (citaat uit een sessie van de werkgroep)

Kijk met een open blik naar alle initiatieven die de toegankelijkheid verhogen.

- Durf in te zetten op een combinatie van formeel én informeel engagement door aansluiting te zoeken bij vrije studentenverenigingen en zelforganisaties.

“We kregen positieve reacties op het principiële betrekken en erkennen van informele participanten uit verenigingen. Veel hogeronderwijsinstellingen gaven aan dat ze dit moeilijk verkocht zouden krijgen.”

- Stel klasvertegenwoordigers aan als brug tussen de studentenraad en studenten.
- Werk toe naar een zo breed mogelijke toegankelijkheid op het vlak van gender, cultuur, taal, functiebeperking, financiële toestand, onderwijsniveau, onderwijstraject, ... Quota opleggen is evenwel niet altijd een geschikte oplossing.

“Flexibiliteit en vrijheid is niet alleen inspirerend, het geeft ook vertrouwen aan opleidingen en studenten.” (citaat uit een sessie van de werkgroep)

2.2.3. Praktijkvoorbeelden

Studentenraad en klasvertegenwoordigers: aanpak van de Hogere Zeevaartschool voor betrokkenheid, vertrouwen en engagement

Wat wilden we aanpakken? Waarom vonden we dat belangrijk?

De studentenraad van HZS werkt actief aan het vergroten van de representatie van alle studenten in de besluitvormingsstructuren, met een nadruk op inclusie van studenten uit verschillende studierichtingen (bachelor en master Nautische Wetenschappen en Scheepswerktuigkunde) en taalachtergronden (Nederlands en Frans).

Vooraf: wat je moet weten over structuren en terminologie

Binnen HZS is de **studentenraad** verantwoordelijk voor het behartigen van de belangen van de studenten en het vertegenwoordigen van hun stem in diverse academische en administratieve processen. De studentenraad bestaat uit mandaten die volgens het verkiezingsreglement ingevuld worden. Uit de situatie 2024-2025 bleek echter dat de studentenraad voornamelijk ingevuld is met Nederlandstalige studenten uit het derde bachelorjaar en het masterjaar Nautische Wetenschappen (NW), wat de representatie van andere groepen zoals studenten Scheepswerktuigkunde (SW) en Franstalige studenten bemoeilijkt.

Hoe gingen we te werk? Wat waren de resultaten? Waar liepen we tegenaan? En waar staan we nu?

De hogeschool kent een diverse studentenpopulatie met een mix van nationaliteiten en talige achtergronden. De uitdaging is om deze diversiteit beter te reflecteren in de studentenparticipatie, zowel qua representatie als qua communicatie.

Om de representatie van verschillende groepen studenten te verbeteren, heeft de studentenraad verschillende initiatieven genomen:

- 1. Visibiliteit verhogen**
Posters (wie is wie, met foto) worden op strategische locaties binnen de hogeschool geplaatst (zoals de studentenadministratie en de refter) om de leden van de studentenraad voor te stellen en hun functies zichtbaar te maken voor de studenten. Dit bevordert de bekendheid van de studentenraad en moedigt studenten aan zich meer betrokken te voelen.
- 2. Toegang tot verslagen**
De studentenraad heeft een platform gecreëerd via Blackboard, waar studenten de verslagen van studentenraad-vergaderingen kunnen raadplegen in zowel het Nederlands als het Frans. Dit bevordert transparantie en betrokkenheid, en maakt het voor een bredere groep studenten mogelijk om zich in hun eigen taal in te lezen.
- 3. Oproep naar klasvertegenwoordigers**
De studentenraad deed een oproep tot het aanstellen van klasvertegenwoordigers om het aantal mandaten uit te breiden en de stem van meer studenten te betrekken. Klasvertegenwoordigers dienen als brug tussen de studentenraad en hun klasgenoten. De studentenraad zit op regelmatige basis samen met de klasvertegenwoordigers om klasgerelateerde studiezaken te bespreken, zoals bijvoorbeeld examenroosters.
Deze oproep leverde in 2024-2025 al zes kandidaten op, waaronder Franstalige studenten en vertegenwoordigers van de eerste bachelor NW en SW.
- 4. Integratie van diversiteit in de cultuur**
Gezien de meertaligheid van de studentenpopulatie (Nederlands en Frans) en het internationale karakter van de hogeschool wordt het belang van diversiteit in de werkwijze van de studentenraad erkend. Er wordt gestreefd naar een evenwichtige vertegenwoordiging van zowel Nederlandstalige als Franstalige studenten. In de vergaderingen van de studentenraad wordt Engels als voertaal gebruikt, maar de documenten en verslagen zijn altijd beschikbaar in beide landstalen om inclusie te waarborgen.
- 5. Toekomstige initiatieven**
In het academiejaar 2025-2026 zal de studentenraad tijdens het infomoment voor nieuwe studenten ruimte maken voor de introductie van het concept 'klasvertegenwoordigers', waarbij de focus ligt op het verwerven van meer actieve deelname van studenten in de vele facetten van de hogeschoolgemeenschap.

Deze initiatieven kwamen voort uit de noodzaak om de representatie van alle studenten binnen de studentenraad te verbeteren. Het werd duidelijk dat de bestaande structuur en invulling, met voornamelijk Nederlandstalige vertegenwoordigers uit bepaalde jaren en opleidingen, niet de diversiteit van de studentenpopulatie weerspiegelde. Het betrekken van meer studenten, zowel uit andere studierichtingen als uit verschillende taalgebieden, was een noodzakelijke stap om alle stemmen te horen.

Wat HZS motiveerde, was de overtuiging dat diversiteit de kwaliteit van de besluitvorming ten goede zou komen. Het was belangrijk om alle studenten, ongeacht hun achtergrond of taal, actief te betrekken bij de besluitvorming en zo een inclusieve cultuur binnen de hogeschool te bevorderen.

Een betekenisvol moment vormde de oproep naar klasvertegenwoordigers. Het enthousiasme van de zes kandidaten, waaronder vertegenwoordigers van SW en de eerste bachelor NW, gaf veel vertrouwen in de richting die was ingeslagen. Een uitdaging was wel de taalbarrière, vooral omdat de administratie en communicatie vooral in het Nederlands plaatsvonden. De oplossing om documenten zowel in het Nederlands als Frans aan te bieden was een belangrijke stap om de inclusiviteit van de processen binnen de studentenraad te vergroten.

Uit de samenkomsten binnen deze SBA onthoudt HZS dat het essentieel is om studenten in alle jaren en afdelingen continu te blijven informeren over en te betrekken bij de werking van de studentenraad. Ook het proces van integratie van verschillende talen en culturen vormt doorlopend een aandachtspunt.

Tijdens de bijeenkomst in februari lieten **andere hogeronderwijsinstellingen** zien hoe ook zij een kwaliteitsvolle studentenparticipatie faciliteren, onder meer met participatiecoaches en – gelijkaardig aan HZS – met klasambassadeurs.

Andere instellingen hadden vragen aan HZS over de meertaligheid binnen deze organisatie en of dat geen praktische moeilijkheden met zich meebrengt. Bij HZS hebben studenten en docenten die taligheid aan boord, zodat flexibel overstappen van de ene naar de andere taal vanzelfsprekend is.

Uit het **peer event** in april nam HZS mee dat een goede studentenvertegenwoordiging staat of valt met het faciliteren van co-creatie tussen de instelling en de studenten. Studenten voelen dan immers dat zij mede-eigenaar zijn van wat er gebeurt in de organisatie. Hun '*sense of belonging*' wordt voor een stuk ingevuld, en zij voelen zich geëngageerd binnen de instelling.

Een kleinere, vlakkere organisatiestructuur brengt kansen met zich mee voor persoonlijke banden tussen personeel en studenten. Dit draagt bij aan een klimaat van **vertrouwen** en moedigt studentenraden aan om hun stem te laten horen. Binnen HZS zelf werden in mei 2025 nieuwe studentenvertegenwoordigers voor de studentenraad 2025-2026 verkozen: de twaalf plekken invullen verliep bijzonder vlot. Ook voor de kleinere faculteit SW en voor de groep Franstalige studenten werd moeiteloos een vertegenwoordiging gevonden.

Het Hoofd Onderwijs en de Kwaliteitszorgcoördinator zullen bij het begin van het nieuwe academiejaar de nieuwe studentenvertegenwoordigers alvast een eerste inzicht bieden in de **structuur en werking** van de organisatie. Ook daarna zullen er frequente contacten plaatsvinden tussen studentenraad en klasvertegenwoordigers enerzijds, en studentenraad en vertegenwoordigers van HZS anderzijds.

Binnen een organisatiecultuur van **co-creatie** en **kort op de bal spelen** kijken we dus samen uit naar het komende academiejaar. Wederzijds vertrouwen en **eigenaarschap** zullen ook nu weer de basis vormen voor een sterke studentenparticipatie. Samen met de studentenraad vervullen de **klasvertegenwoordigers** een essentiële rol in het capteren en vertolken van de stem van de student.

Waarop zijn we trots?

Waar we als HZS trots op zijn, is dat de studentenvertegenwoordiging een structurele verandering onderging die studenten daadwerkelijk ten goede komt. De studentenraad wordt daarmee een alom bekend platform waar alle studenten hun stem kunnen laten horen.

Contact

- Ilse Bogaert, ilse.bogaert@hzs.be - Helen Verstraelen, helen.verstraelen@hzs.be

Meer weten?

- www.amacademy.be

Wat wilden we aanpakken? Waarom vonden we dat belangrijk?

We merkten dat er binnen bepaalde opleidingen van AP Hogeschool minder studenten bereid waren zich kandidaat te stellen als studentenvertegenwoordiger. Vooral in 'sociale' opleidingen zoals Sociaal Werk of de lerarenopleiding was dit opvallend. Studenten bleken wel degelijk geïnteresseerd te zijn, maar twijfelden vaak om nóg een extra engagement op te nemen omdat ze moeilijk konden inschatten wat de functie inhield, hoeveel tijd het zou kosten, en wat het hen zou opleveren.

Om die drempels weg te werken, hebben we ingezet op een centrale waarde: voorspelbaarheid. Door studenten een helder, transparant en realistisch beeld te geven van wat studentenparticipatie inhoudt, willen we diversiteit in het profiel van de AP-studentenvertegenwoordiger bestendigen én de drempel verlagen voor nieuwe kandidaten.

Vooraf: wat je moet weten over structuren en terminologie

- Bij AP Hogeschool worden elk jaar in oktober verkiezingen georganiseerd voor **acht departementale en School of Arts studentenraden**. Per opleiding wordt de helft van de kandidaten met de meeste stemmen verkozen. Vanaf april vaardigt elke raad twee vertegenwoordigers af naar de **Algemene Studentenraad (ASAP)**.

Hoe gingen we te werk? Wat waren de resultaten? Waar liepen we tegenaan? En waar staan we nu?

Onze strategie bestaat uit vier pijlers:

1. Transparantie over de rol en meerwaarde van een studentenvertegenwoordiger:

We zorgen ervoor dat studenten begrijpen wat een studentenraad doet, wat de impact is van de input van studentenvertegenwoordigers, en wat het engagement heeft opgeleverd in het verleden.

Dat doen we via:

- een oproepmail met flyer;
- videoclips die studentenvertegenwoordigers zelf aan het woord laten;
- korte infosessies tijdens onthaaldagen voor eerstejaars;
- regelmatige updates op intranet, sociale media, digitale schermen;
- een tweemaandelijks nieuwsbrief van de ASAP.

2. Duidelijkheid over de tijdsinvestering:

Studenten kiezen zelf wanneer ze vergaderen: ze weten dus tijdig hoeveel vergaderingen er zijn, wanneer ze plaatsvinden, of ze fysiek of online doorgaan. Die info herhalen we telkens in de wervingscommunicatie op intranet, in mailings én in onze filmpjes.

3. Transparantie over wat er tegenover staat:

We communiceren duidelijk welke vaardigheden ze zullen ontwikkelen, welke extra faciliteiten ze krijgen, dat er eten voorzien is, dat ze een extra attest ontvangen en dat ze andere geëngageerde studenten leren kennen.

4. Inzicht in het proces en de ondersteuning:

Tijdens de infosessie voor kandidaten voor de verkiezingen beantwoorden we vragen. Oud-studentenvertegenwoordigers begeleiden de groepsmomenten per departement/School of Arts. Studenten kunnen zich daarna nog terugtrekken als kandidaat. Na de verkiezingen krijgen ze toegang tot het 'handboek voor stuvers' en onze ondersteuningsfiches, en worden ze uitgenodigd voor workshops. Ze krijgen er dus zicht op waaraan ze beginnen en waar ze terecht kunnen als het moeilijk loopt.

Dankzij deze aanpak zien we meer evenwicht in de samenstelling van onze studentenraden. In 2023-2024 telden we 87 studentenvertegenwoordigers, waarvan 22 uit graduaatsopleidingen, 17 uit de Schools of Arts en 48 uit professionele bacheloropleidingen. Van deze 87 identificeerden zich 37 als man, 48 als vrouw en 2 als X. 11 % gaf aan een functiebeperking te hebben.

Van de 70 studenten uit de departementen (dus exclusief de School of Arts, waar veel internationale studenten studeren) had bijna de helft een studietoelage en hadden 20 studenten wortels in migratie.

De participatie van internationale studenten, zeker in de Schools of Arts, blijft complexer. Hoewel alle info vertaald is en workshops ook in het Engels aangeboden worden, lijkt de kloof met Nederlandstalige beleidsorganen (zoals ASAP) te groot. We vragen ons af of dit überhaupt een probleem is: het signaal dat we krijgen is dat deze studenten zich liever inzetten binnen contexten die dichterbij hun leefwereld liggen.

Kernwoord: voorspelbaarheid

Zorg ervoor dat studenten kunnen inschatten wat een studentenraad doet

- Wat zijn de rol en de taken van een studentenvertegenwoordiger?
- Wat zijn voorbeelden van thema's die besproken worden?
- Wat wordt er gedaan met hun input? Hoe verloopt dat?
- Wat heeft de studentenraad verwezenlijkt de voorbije jaren?

Zorg ervoor dat studenten kunnen inschatten wat de tijdsbelasting is

- Wanneer gaan de vergaderingen door?
- Wie bepaalt deze data? Kiezen de studentenraden dit zelf?
- Waar gaan de vergaderingen door? Kiezen de studentenraden dit zelf?
Fysiek/online?
- Hoeveel vergaderingen zijn er doorgaans? Hoe lang duren ze?
- Hoeveel werk wordt er naast de vergaderingen verwacht?

Zorg ervoor dat studenten kunnen inschatten wat ertegenover staat

- Ze zullen bepaalde skills aanscherpen (samenwerken, communiceren, vergaderen, plannen, een verslag of advies schrijven, ...)
- Ze kunnen beroep doen op bepaalde faciliteiten die het mogelijk maken om hun rol als stuver te combineren met hun studies
- Er is eten voorzien bij alle activiteiten, ze moeten niets zelf voorzien
- Ze leren andere mensen kennen
- Ze ontvangen een extra attest

Zorg ervoor dat studenten kunnen inschatten hoe alles in zijn werk gaat

- Hoe gaat een vergadering van de studentenraad eraan toe?
- Met wie werkt de studentenraad zoal samen?
- Hoe ziet de participatiestructuur eruit? Wat wordt waar besproken?
- Hoe zullen ze worden ondersteund? Waar kunnen ze terecht als het niet vlot loopt?

Fiche 'Voorspelbaarheid'

Waarop zijn we trots?

- Met eenvoudige maar doordachte acties verlagen we drempels door kandidaat-studentenvertegenwoordigers uitgebreid te informeren. Met onze focus op helderheid en voorspelbaarheid maken we volgens onze studentenvertegenwoordigers het verschil. Bovendien zijn de communicatiekanalen afgestemd op de manier waarop studenten vandaag informatie verwerken: digitaal, visueel, direct. Door studentenvertegenwoordigers zelf het woord te geven, bouwen we vertrouwen op en creëren we herkenbaarheid.

- We bereiken elk jaar een erg divers samengestelde groep studentenvertegenwoordigers die ook hun weg vinden naar de algemene studentenraad. Naast de professionele *skills* die ze ontwikkelen of scherpstellen, zien we elk jaar hechte vriendschappen ontstaan en zien we studentenvertegenwoordigers floreren op persoonlijk vlak. Uit onze jaarlijkse bevraging van studentenvertegenwoordigers blijkt dat alle respondenten deelname aan de studentenraad zouden aanraden aan anderen omdat ze er veel door bijleren.

Contact

- Anika Hendrickx, adviseur studentenparticipatie, anika.hendrickx@ap.be
- Arianna Bianchi, participatiecoach, arianna.bianchi@ap.be

Meer weten?

<https://www.ap.be/studentenparticipatie>

Hoe project 'InclusiPHE' studentenparticipatie hertekent bij Hogeschool UCLL voor een inclusieve generatie

Wat wilden we aanpakken? Waarom vonden we dat belangrijk?

Hogeschool UCLL en haar studentenvertegenwoordigers voelden heel sterk de noodzaak om hun bestaande studentenparticipatie te hervormen. De bestaande structuur faalde in het bereiken en betrekken van studenten, vooral van diverse achtergronden. Formele participatie was onpopulair, had beperkte impact en miste inclusiviteit. Het systeem was bovendien niet afgesteld op de eigenheid van hogeschoolstudenten, met kortere studielooptijden en lange stageperiodes.

Daarom was het belangrijk om een systeem te ontwikkelen dat kortdurende en thematische engagementen mogelijk maakt, en dat ook informele participatie waardeert. Inclusieve studentenparticipatie is essentieel om alle studenten een stem te geven, de betrokkenheid te vergroten en de cultuur van participatie te versterken binnen de hogeschool.

Vooraf: wat je moet weten over structuren en terminologie

Binnen UCLL bestaat studentenparticipatie uit formele en informele structuren. Formeel zijn er studentenraden op opleidings-, campus- en hogeschoolniveau, met de algemene studentenraad als enige verkozen orgaan. Informeel participeren studenten via erkende studentenkringen en vrije verenigingen rond interesses of thema's (vb. LGBTQIA+, board games). Ondersteuning gebeurt via participatiecoaches (op overkoepelend niveau) en opleidingsankers (op opleidingsniveau). Studenten kunnen ook participeren via een opleidingsonderdeel. Deze nieuwe structuur streeft ernaar diverse vormen van betrokkenheid te erkennen en te waarderen. Het maakt studentenparticipatie laagdrempeliger, thematisch en inclusiever.

Hoe gingen we te werk? Wat waren de resultaten? Waar liepen we tegenaan? En waar staan we nu?

Aanpak en uitgangspunten

In 2019 luidden studentenvertegenwoordigers bij UCLL zelf de alarmbel: de bestaande structuur van studentenparticipatie werkte niet. Formele participatie was weinig populair, had beperkte impact en slaagde er niet in om de diversiteit van de studentenpopulatie te weerspiegelen. Dit signaal vormde het startpunt van een grondige hertekening van het participatielandschap binnen de hogeschool.

De aanleiding voor deze hertekening was niet alleen intern. Dankzij het Erasmus+ project *InclusiPHE* kreeg UCLL de kans om drempels voor participatie van 'niet-traditionele' studenten in kaart te brengen. Uit focusgroepen en onderzoek bleek dat studenten vaak afhaken door tijdsdruk, gebrek aan herkenning, of omdat ze zich niet aangesproken voelen door bestaande structuren.

UCLL wou daarom proberen om participatie nieuw leven in te blazen via **kortdurende, thematische en laagdrempelige vormen van participatie**, die aansluiten bij de leefwereld van studenten.

Het achterliggende principe was duidelijk: **participatie moet inclusief, betekenisvol en flexibel zijn**. Studenten moeten zich kunnen engageren op een manier die bij hen past, zonder dat dit altijd via formele verkiezingen of langdurige engagementen hoeft te verlopen. Bovendien moest participatie niet alleen een structuur zijn, maar ook een **cultuur**: iets dat begint in het klaslokaal en gedragen wordt door de hele organisatie.

Wat hebben we concreet gedaan?

UCLL koos voor een participatief traject, waarbij studenten, directieleden en participatiecoaches samen het systeem hertekenden. Enkele belangrijke veranderingen:

- **Nieuwe structuur voor formele participatie:** de oprichting van opleidingsstudentenraden gaf studenten meer inspraak op het niveau dat het dichtst bij hen staat. Er werd ook een participatiematrix opgesteld die duidelijke verantwoordelijkheden en rollen toewijst aan alle actoren van de hogeschool.
- **Waardering van informele participatie:** vrije verenigingen, ook op kleine schaal, kregen meer ondersteuning en erkenning.
- **Thematische participatie:** werkgroepen rond thema's zoals duurzaamheid of mobiliteit maken het mogelijk om studenten te betrekken op basis van hun interesses.
- **Verandering in verkiezingsprocedures:** enkel de algemene studentenraad wordt nog verkozen. Voor vertegenwoordigingsfuncties is een vormingstraject intussen belangrijker (en – laat ons eerlijk zijn – impactvoller) dan een verkiezing.

- **Versterking van de participatiecultuur:** via workshops, interviews en een opleidingsonderdeel 'studentenparticipatie' wordt participatie ingebed in het leertraject van studenten. De competenties die ze leren als participant, zowel in formele raden als in informele verenigingen, worden hierdoor (h)erkend als waardevol en significant.

Wat werkt goed?

De nieuwe aanpak heeft geleid tot een aantal positieve resultaten:

- **Toename in betrokkenheid:** meer studenten vinden hun weg naar participatie, vooral via thematische werkgroepen en vrije verenigingen.
- **Grotere diversiteit:** studenten met verschillende achtergronden voelen zich meer aangesproken en vertegenwoordigd.
- **Flexibiliteit en eigenaarschap:** opleidingen kunnen de basisstructuur aanpassen aan hun eigen context, wat zorgt voor meer draagvlak.
- **Versterkte cultuur:** participatie wordt niet langer gezien als iets 'extra', maar als een integraal onderdeel van het studentenleven en het onderwijs.

Een mooi voorbeeld is de groei van vrije verenigingen rond thema's als LGBTQIA+, duurzaamheid of internationale studenten. Deze verenigingen zorgen voor verbinding, herkenning en een gevoel van gemeenschap, en vormen vaak een opstap naar bredere participatie op andere terreinen van de hogeschool (en daarbuiten).

Wat blijft moeilijk?

Zoals bij elke verandering zijn er ook uitdagingen. Een belangrijke '*struggle*' is de participatie van graduaatstudenten. Deze studenten zijn vaak minder aanwezig op de campus en combineren hun studie met werk of gezin. Daardoor blijft het moeilijk om een zelforganiserende studentenraad op te richten binnen deze opleidingen.

UCLL ging hiermee aan de slag door alternatieve vormen van participatie te ontwikkelen, zoals **hearings en focusgroepen**. Cruciaal hierbij is de **feedbackloop**: studenten krijgen telkens te horen wat er met hun input is gebeurd. Dit versterkt het vertrouwen en de bereidheid om opnieuw deel te nemen.

Een andere uitdaging is het **levend houden** van het nieuwe systeem. Participatie is geen eindpunt, maar een continu proces. Daarom blijft UCLL samen met studenten kritisch kijken naar wat werkt en wat beter kan. De **participatiematrix**, die rollen en verantwoordelijkheden helder maakt, helpt hierbij.

Besluit

Studentenparticipatie 2.0 bij UCLL is geen project met een duidelijk eindpunt, maar een beweging in opbouw. Het is een zoektocht naar manieren om studenten écht te betrekken, in al hun diversiteit. Die zoektocht verloopt met vallen en opstaan, maar levert ook veel op: meer betrokkenheid, meer inclusie en een sterkere gemeenschap. De kern van het verhaal? Participatie werkt pas echt als het vertrekt vanuit de leefwereld van studenten, als het flexibel en betekenisvol is en als het gedragen wordt door de hele organisatie. UCLL blijft bouwen aan die beweging – samen met haar studenten.

Waarop zijn we trots?

UCLL is trots op de **blauwdruk** die werd ontwikkeld: een basisstructuur die ruimte laat voor eigenheid, maar toch zorgt voor duidelijkheid en continuïteit. Deze structuur is 'toekomstproof' en biedt studenten basisgaranties op inspraak en betrokkenheid.

Ook de **cultuurverandering** is iets om trots op te zijn. Participatie is niet langer iets voor een kleine groep verkozen studenten, maar iets dat breed gedragen wordt. Studenten voelen zich gehoord, erkend en gewaardeerd. De workshops rond inclusie, waarin studenten samen blinde vlekken ontdekken en kritisch naar hun organisatie leren kijken, zijn hiervan een mooi voorbeeld.

Verder zijn we trots op de **samenwerking** tussen studenten, medewerkers en directie. De steun van de directie was cruciaal om deze verandering mogelijk te maken. Ze legde mee de fundamenten voor studentenparticipatie 2.0 en blijft betrokken bij de verdere ontwikkeling ervan.

Samenvattend zijn we trots op de brede impact die ons traject heeft gehad. Studentenparticipatie is bij UCLL uitgegroeid tot een gedragen cultuur, met meer diversiteit en betrokkenheid. De internationale belangstelling voor

het InclusiPHE-project toont aan dat dit thema leeft: het werd een echte *eye-opener*, ook buiten onze instelling. Inclusieve participatie is duidelijk een *hot topic* met blijvende relevantie.

Contact

- Manûshân Nesari, teamcoördinator studentenvoorzieningen, manushan.nesari@ucll.be
- Yasmine Goossens, expert inclusief hoger onderwijs, yasmine.goossens@ucll.be

Meer weten?

	Studenten	Studentenparticipanten	Kernbestuursleden van studentenraden, -kringen, (vrije) -verenigingen	Lectoren	Participatie-ankers	OV's	Programmadirecteurs/ OSB-Team	Campushoofden	Participatiecoaches	Stuvoraad
Ondersteunend voor	Medestudenten	• Medestudenten • Eigen studentenraad, -kring, (vrije) -vereniging • Eventuele koepelorganisaties (ASR, OKeR, LOKO, VVS...)	• Medestudenten • Eigen studentenraad, -kring, (vrije) -vereniging • Studentenvertegenwoordigers • Eventuele koepelorganisaties (ASR, OKeR, LOKO, VVS...)	Studenten	• Studenten uit hun opleiding/ programma • Studentenparticipanten uit OSR	• Participatie-ankers • OSR • POC • Kringen, (vrije) verenigingen	• Programma • Hogeschool (lid OSB-team) • Participatiecoaches	• Studenten Centraal • OSR's en kringen/ verenigingen (enkel financieel en praktisch)	• ASR (Algemene Studentenraad) • Verenigingen/ kringen • Eventuele koepelorganisaties (OKeR, LOKO, VVS, ...)	• Participatiecoaches • Studentenparticipanten • Studenten in algemeen
Takenpakket	• Participeren • Feedback geven • Zich laten informeren	• Participeren • Mening studenten verkondigen • Tweerichtingsverkeer informatiestroom (hogeschool <-> studenten) • Aanspreekpunt studentenparticipatie • Professionalisering • Beleid meemaken	• Lijn en trekker van de groep • Overzicht bewaren: inhoudelijk en organisatorisch • Betrokkenheid bij koepelorganisaties of andere actoren (ASR, OKeR, LOKO, VVS...)	• Studenten de kans geven om te participeren in klaslokaal • Ruimte bieden aan studentenparticipatie → Op die manier een cultuur creëren waaruit blijkt dat studentenparticipatie centraal staat	• Opstart en begeleiding OSR • Opvolging CC Studentenparticipatie op individueel niveau + evaluatie studentenparticipanten	• Eindverantwoordelijkheid over studentenparticipatie binnen eigen opleiding • Faciliteren OSR • Studenten werven voor deelname aan POC, liefst vanuit OSR • Communicatie naar gelinkte studentenkring(en) of (vrije) -vereniging(en) • Partnerschap faciliteren en opvolgen (thematisch)	• Binnen programma aandacht vestigen op thema studentenparticipatie • Verantwoordelijk voor het hogeschoolbreed studentenparticipatie-beleid omtrent vertegenwoordiging	• Aanspreekpunt campusgerelateerde materie • Verbinding tussen OSR's, verenigingen, kringen en geïnteresseerde studenten op één campus via Studenten Centraal • Organisator Studenten Centraal • Werving en betrokkenheid van Studenten Centraal	• Begeleider, coach en aanspreekpunt eerste lijn • Vormingsaanbod studentenparticipatie • Coördinatie en doceren CC Studentenparticipatie • Beleid opvolgen en finetunen • Opvolging hogeschoolbrede partnerschappen	• Binnen de hogeschool aandacht vestigen op thema studentenparticipatie • Verantwoordelijk voor hogeschoolbreed studentenparticipatie-beleid omtrent (vrije) verenigingen
Niveau	Alle niveaus			Opleidingsniveau			Programmaniveau/ hogeschoolbreed	Campusniveau	Hogeschoolbreed	

De UCLL-participatiematrix

- Onderzoeksrapport InclusiPHE: <https://inclusiphe.eu/mapping-report/>

Wat wilden we aanpakken? Waarom vonden we dat belangrijk?

Studentenparticipatie maakt deel uit van het DNA van de VUB; het zit verweven door heel de organisatie van de universiteit heen. We streven ernaar dat studenten *moeten kunnen* participeren. Gebrek aan tijd, geld of vaardigheden kunnen een belemmering zijn voor participatie. Daarom willen we de inzet en het werk van onze studentenvertegenwoordigers officieel valoriseren en bieden we omkadering en ondersteuning. Toch merken we dat het aanbod van onze studentenvoorzieningen, waaronder studentenparticipatie, nog al te vaak gekleurd is door onze eigen blik, en daardoor gericht is op de meest zichtbare meerderheid of op de groep waarmee onze beleidsmakers en dienstverleners zich het sterkst kunnen identificeren. Hoewel de samenstelling van de studentenraad en stuvoraad geleidelijk aan meer de reële samenstelling van onze hyperdiverse studentengemeenschap weerspiegelt, zijn bepaalde groepen van studenten nog altijd niet of onvoldoende gerepresenteerd, of ze haken snel(ler) af. We hebben er nochtans baat bij de reële behoeften van de diverse studentengemeenschap te vertalen in het beleid, dat mee vorm krijgt via de studentenvertegenwoordiging. Enkel daardoor kan het beleid beter aansluiten bij de noden en wensen van de diverse studentengemeenschap.

Vooraf: wat je moet weten over structuren en terminologie

De **studentenraad** is het centrale orgaan voor studentenvertegenwoordiging aan de VUB. De verkozen leden vertegenwoordigen de belangen van alle studenten, en duiden ook studentenvertegenwoordigers aan voor de organieke raden (raad van bestuur, universiteitsraad, academische raad, onderwijsraad, raad internationaal beleid) en andere interne en externe raden en commissies.

In tegenstelling tot andere hogeronderwijsinstellingen heeft de VUB een **stuvoraad** die uitsluitend bestaat uit studenten. In de praktijk zijn het dezelfde als de vrijwilligers die in de studentenraad zetelen. De studentenraad heeft beslissingsbevoegdheid over de studentenvoorzieningen, een bevoegdheid die verder gaat dan wat decretaal is opgelegd.

Het **internationaal studentenplatform (ISP)** werkt samen met de studentenraad en de stuvoraad rond voorzieningen voor internationale studenten, van de beschikbaarheid van taalcursussen en huisvesting tot activiteiten op de campussen.

Hoe gingen we te werk? Wat waren de resultaten? Waar liepen we tegenaan? En waar staan we nu?

Zoals eerder aangegeven streven we ernaar dat studenten moeten kunnen participeren. De taalbarrière, de grote tijdsinvestering, financiële drempels, ... zijn potentiële belemmeringen voor studenten om zich te engageren als studentenvertegenwoordiger.

We besloten de volgende drie mechanismen te implementeren met als doel de drempels te verlagen.

1. Beurs voor studentenvertegenwoordigers

Het eerste mechanisme betreft een **beurs voor studentenvertegenwoordigers**. Sinds academiejaar 2018-2019 kunnen alle studentenvertegenwoordigers (studentenraad, ISP, faculteitsraad en opleidingsraad) deze aanvragen. Met het toekennen van een beurs willen we tegemoet komen aan studenten die zonder deze beurs om financiële redenen geen engagement als studentenvertegenwoordiger zouden kunnen opnemen. De beurs werd opgezet als een 'compensatie' voor de uren die ze – als studentenvertegenwoordiger – niet kunnen spenderen aan vaak broodnodige studentenjobs.

In het academiejaar 2022-2023 steeg het aantal aanvragen tot boven het aantal toe te kennen beurzen. Hierdoor gingen we op zoek naar een andere manier om de beurs te interpreteren. Het engagement van de studentenvertegenwoordigers werd grondig bekeken en er werd besloten om de beurs te beperken tot de leden van de studentenraad en ISP. Deze studentenvertegenwoordigers kunnen enkel aanspraak maken op de ondersteuning als ze aan bepaalde voorwaarden voldoen (aanwezigheidscriteria, ...). Het exacte bedrag van de beurs is afhankelijk van het aantal aanvragen in verhouding tot het beschikbare budget van 7000 euro, met een minimum van 500 euro en een maximum van 1000 euro per beurs. Van zodra het aantal aanvragen het aantal beschikbare beurzen overstijgt, wordt gekeken naar de algemene voorwaarden die gelden voor alle types van financiële ondersteuning aan de VUB.

De eerste jaren na de aanpassing kregen we amper aanvragen, waardoor het budget werd verminderd. Ook voor het huidige academiejaar kregen we opmerkelijk weinig aanvragen van de studentenraadsleden. De meeste ISP-leden daarentegen dienden wel een aanvraag in.

Het beurssysteem heeft er alleszins niet toe geleid dat studenten met financiële moeilijkheden een engagement als studentenraadslid hebben opgenomen. Het huidige bedrag blijkt niet aantrekkelijk genoeg én de beurs is ook niet gegarandeerd. Wat betreft ISP wordt het 'beurssysteem' niet op voorhand meegedeeld. De beurs blijkt ook geen *incentive* om zich kandidaat te stellen; er zijn kandidaten in overvloed voor een ISP-mandaat. In functie van het streven naar studentenvertegenwoordiging door alle lagen van de studentengemeenschap blijven we achter het mechanisme van een beurs voor studentenvertegenwoordiging staan. Maar in de concrete uitwerking en het bereik van het mechanisme is nog marge voor verbetering.

2. Tolkenwerking

Een tweede mechanisme betreft onze **tolkenwerking**. Aan de VUB studeren ongeveer 25 % internationale studenten. Ook deze studenten moeten kunnen participeren als studentenvertegenwoordiger. Dat wordt nu verhinderd door de decretaal opgelegde bestuursaal die ook van toepassing is op de studentenraad en stuvoraad. We spelen in op de taalbarrière door professionele tolken (NL-EN) te voorzien voor elke plenaire studentenraad. De interne vergaderingen verlopen volledig in het Engels van zodra een internationale student aanwezig is. De aanwezigheid van tolken blijkt geen sterke *incentive* voor internationale studenten om zich te engageren als studentenvertegenwoordiger. Jaarlijks stellen één à twee internationale studenten zich kandidaat voor de studentenraad.

De taalbarrière blijft een drempel voor veel studenten; ze voelen zich niet helemaal betrokken bij de werking. De tolkenkost neemt steeds een grote hap uit het werkingsbudget van de studentenraad (reken op 1000 euro per vergadering). De kost is moeilijk te verantwoorden als er maar één internationale student aanwezig is. De bestuursaal in de organieke raden, waaronder academische raad, onderwijsraad en universiteitsraad, is eveneens het Nederlands. Het aantal 'interessante' mandaten dat internationale studenten kunnen opnemen is dus redelijk beperkt. Dit maakt ook dat internationale studenten zich niet makkelijk engageren of sneller hun mandaat neerleggen.

3. Reorganisatie van de verkiezingsweek

Als laatste mechanisme **reorganiseerde** het vicerectoraat Onderwijs en Studentenzaken de **verkiezingsweek** voor alle kandidaat-leden. Tot en met 2019 kregen kandidaat-leden voor de studentenraad een budget van 75 euro om eigen campagne-initiatieven op te zetten tijdens de verkiezingsperiode. Deze aanpak was niet ideaal omwille van de grote tijdsinvestering; ook heerste de perceptie dat de verkiezingscampagne veel geld kostte. Verder ontstond er ongelijkheid doordat kandidaat-studentenraadsleden uit eigen middelen *give-aways* organiseerden om hun kandidatuur te promoten.

Het vicerectoraat Onderwijs en Studentenzaken streeft er nu naar om alle kandidaat-leden maximaal gelijke promotiekansen te geven met volgende initiatieven:

- een pagina op het studentenportaal met informatie over elke kandidaat en diens campagnepunten;
- een professionele *fotoshoot* van alle kandidaten; foto's dienen voor de affichecampagne die de VUB voor de kandidaten verspreidt;
- *give-aways* (bv. 'een *mocktail* in ruil voor je stem') en kleine events gefinancierd en georganiseerd door de VUB om studenten in contact te brengen met de kandidaten en hen aan te moedigen om hun stem uit te brengen.

Elke kandidaat voor de studentenraad krijgt nu, theoretisch gezien, een gelijk podium. Maar het staat of valt opnieuw met de medewerking/het engagement van de kandidaten. En daar knelt het schoentje: het is trekken en sleuren opdat kandidaten (af en toe) mee aanwezig willen en kunnen zijn op de korte campagne-events. Het zijn vaak dezelfde gezichten die zich dan wel engageren (een handjevol personen). En dat heeft een voelbare impact:

- Nog voor de installatie van een nieuwe studentenraad kunnen er tussen kandidaten al ergernissen opduiken over een ongelijk engagement dat is opgenomen.
- Zelfs ondanks *give-aways* geven studenten aan dat ze niet geneigd zijn om hun stem uit te brengen. Vaak weten ze niet wie de kandidaten zijn en waarvoor ze staan. Ook zien ze niet meteen de meerwaarde van de studentenraad.

Waarop zijn we trots?

De geïmplementeerde mechanismen blijven – ondanks het feit dat ze misschien niet meteen tot het gewenste resultaat hebben geleid – toch een mooie ondersteuning voor (sommige) studentenraadsleden. De beurs voor studentenvertegenwoordigers vormt wel degelijk een blijk van erkenning voor het engagement van de

studentenvertegenwoordigers en fungeert als een duwtje in rug voor zij die het kunnen gebruiken. Erkenning vanuit de instelling blijkt een belangrijke drijfveer te zijn voor studentenparticipatie.

De tolkenwerking zorgt er dan weer voor dat internationale studenten en studentenorganisaties de discussies in de plenaire vergaderingen vlot kunnen meevolgen en dat ze hun stem kunnen laten horen; zeker relevant gezien de grote vertegenwoordiging van internationale studenten aan de VUB (25 %). Met de reorganisatie van de verkiezingsweek krijgen alle kandidaten nu ook maximaal gelijke promotiekansen.

Contact

- Sofie De Smet (hoofd Studentenzaken), sofie.de.smet@vub.be
- Kaat De Vis (beleidsmedewerker Studentenzaken), kaat.de.vis@vub.be

Meer weten?

- [Externe beurzen | Vrije Universiteit Brussel](#)
- [Studentenraadsverkiezingen | Vrije Universiteit Brussel](#)

2.3. Faciliteren en ondersteunen van studentenparticipatie

2.3.1. Kernelementen en leervragen

Kernelementen

Effectieve studentenparticipatie vereist een solide basis van **ondersteuning en begeleiding**. Het sparqs-raamwerk benadrukt het belang van voldoende ondersteuning en middelen om studenten hun rol als vertegenwoordiger kwaliteitsvol te laten opnemen. Het ontwikkelen van professionele kennis en vaardigheden bij studentenvertegenwoordigers over complexe materie vraagt voldoende training en coaching. Ook binnen het Bolognaproces wordt opgeroepen om studentenvertegenwoordiging actief te promoten en om daarvoor de nodige (financiële) ondersteuning te voorzien.

De decreetgever heeft doorheen de jaren stappen gezet om die ondersteuning **structureler te verankeren in de Vlaamse regelgeving**. Zo zijn instellingen verplicht om studentenraden te voorzien van de nodige **infrastructurele, financiële en/of administratieve ondersteuning**. Al in 2004 stipuleerde het participatiedecreet dat de studentenvertegenwoordigers in functie van de uitoefening van hun taken in de studentenraad recht hebben op **faciliteiten**. Het **statuut** van studentenvertegenwoordiger – sinds 2014 verplicht en sinds 2019 verder versterkt – legt vast welke faciliteiten studenten moeten krijgen om hun engagement te kunnen combineren met hun studies. De faciliteiten die ten minste moeten worden voorzien zijn de wijze waarop de onderwijsactiviteiten en examens op flexibele wijze kunnen worden gepland en hoe er kan afgeweken worden van de verplichte aanwezigheid, de werk- en examenvormen en de indiendata voor bepaalde opleidingsonderdelen. Het instellingsbestuur legt, in samenspraak met de studentenraad, ook een lijst vast met de mandaten waarvoor het statuut van toepassing is, ook rekening houdend met mandaten op supra-instellingsniveau. Studentenvertegenwoordigers kunnen terecht bij een ombudsdienst als hun rechten niet worden gerespecteerd.

Uit deel 1 van deze publicatie bleek al dat er – ondanks deze decretale verankering – nog uitdagingen blijven, zoals de gebrekkige bekendheid en toepassing van het statuut en de bijbehorende faciliteiten. Door de toegenomen complexiteit is er nood aan meer diepgaande vorming en inhoudelijke ondersteuning bij specifieke dossiers. Daarom nemen steeds meer instellingen aanvullende initiatieven, zoals het aanstellen van participatiecoaches, professionaliseringsprogramma's en logistieke ondersteuning. Dergelijke maatregelen blijken niet alleen drempels weg te nemen, maar verhogen ook de betrokkenheid en effectiviteit van studentenparticipatie.

Ook de betrokken **instellingen in de werkgroep** zetten hard in op het **ondersteunen en coachen** van studenten. Zo zijn er instellingen die een **professionaliseringsprogramma** (bijvoorbeeld een reeks workshops) voor studentenvertegenwoordigers hebben opgezet, in sommige gevallen vormgegeven samen met ervaren studenten. Verschillende instellingen voorzien startpakketten, een jaarlijkse 'Dag van de Stuver' en andere vormen van ondersteuning. Daarnaast zijn er voorbeelden waar studentenvertegenwoordigers toegang krijgen tot studiedagen, congressen en internationale conferenties. Studentenvertegenwoordigers worden ook **materieel ondersteund**: vaak beschikken ze over een eigen lokaal, soms krijgen ze ondersteuning onder de vorm van *webcams*, *headsets* of *laptops*. Sommige instellingen denken na over een systeem van kostenfinanciering of maken bijvoorbeeld financiële ruimte voor het inzetten van tolken tijdens vergaderingen met internationale studenten.

In meerdere instellingen zijn **participatiecoaches** actief (cf. ook het VLOR-advies). In wat participatiecoaches doen over de instellingen heen zijn er gemeenschappelijke fundamentele ingrediënten, maar ook verschillen. Er zijn geen gedeelde functieprofielen. Duidelijk is wel dat participatiecoaches overal verantwoordelijk zijn voor de coaching van de studentenraden en studentenvertegenwoordigers om hun rol kwalitatief uit te voeren en hun competenties aan te scherpen. De participatiecoaches voorzien in dat kader ook allerlei professionaliseringsactiviteiten voor studenten, soms ingebed in een opleidingsonderdeel. Participatiecoaches werken vaak op centraal maar ook op decentraal niveau (faculteiten, departementen, campussen, opleidingen). Ze spelen een belangrijke rol bij het organiseren van verkiezingen en bij de logistieke en administratieve ondersteuning van studentenraden. Ze fungeren als belangrijke aanspreekpunten voor directie, diensten, leidinggevenden en docenten en zijn soms ook breder verantwoordelijk voor beleidsvoorbereidend werk op het vlak van de instellingsbrede strategie en organisatie inzake studentenparticipatie.

Tussen de instellingen zijn er duidelijke verschillen in de omkadering van de rol van participatiecoach. Soms wordt geen afzonderlijk 'dedicated' opdrachtvolume toegekend aan de taken als participatiecoach en worden ze meegerekend onder andere opdrachten. De omkadering neemt niet evenredig toe met het aantal studenten in een instelling; wel lijkt ze in de meeste instellingen in verhouding te staan met de breedte van de opdrachtomschrijving en aan het aantal campussen waarover de studenten verspreid zijn.

Soms wordt een centrale participatiecoach in het organogram van de instelling geplaatst onder de diensten die verantwoordelijk zijn voor onderwijs en kwaliteit, maar meestal valt de functie onder de dienst studentenzaken & studentenvoorzieningen (hoewel dat strikt genomen niet onder deze domeinen valt). Het voordeel daarvan blijkt de verbondenheid met de studentenverenigingen te zijn (informele studentenparticipatie) en de grotere onafhankelijkheid van de studenten en de participatiecoaches tegenover het onderwijs- en kwaliteitszorgbeleid. Aan de andere kant blijft het belangrijk om verbanden op te zetten tussen de structuren/diensten voor studentenparticipatie en de dienst onderwijs en kwaliteit, niet in het minst in functie van het vormgeven van de eigen regie in de instellingen.

Uit de discussies bleek dat een participatiecoach moet beschikken over heel wat competenties. De term 'coaching' verwijst naar begeleiden en ondersteunen van studenten opdat ze zelf eigenaarschap kunnen opnemen voor hun rol. Het is balanceren om niet 'in de plaats van' de studenten te ageren of studenten bepaalde meningen op te dringen. Dit alles vraagt de nodige flexibiliteit om gepast in te spelen op de noden van studenten. De rol van participatiecoach vereist ook sterke interactievaardigheden naar collega's toe, zodat zij het belang van het perspectief van de student nog beter naar waarde schatten. Ook een goede talenkennis is van belang, vermits de coaches in de meeste instellingen nagenoeg tweetalig Nederlands-Engels moeten zijn. Tot slot zijn ook organisatievermogen en administratieve vaardigheden noodzakelijke competenties.

Leervragen

Globaal gezien zijn er interessante praktijkvoorbeelden beschikbaar, maar tegelijk blijven de uitdagingen op dit vlak erg groot. Dat blijkt duidelijk uit de leervragen die de werkgroep formuleerde over dit thema:

- Wat zou de rol/het takenpakket van een participatiecoach kunnen zijn?
- Op welke manieren kunnen we onze studentenvertegenwoordigers beter ondersteunen?
- Hoe kunnen we studenten ondersteunen bij het verwerven van dossierkennis?
- Hoe kunnen we het concrete functioneren van studentenraden ondersteunen (formele besluitvorming, procedures)?
- Hoe kunnen we de competentieontwikkeling van studenten op het gebied van participatie ondersteunen?
- Hoe kunnen we de balans tussen studentenbetrokkenheid en studieprestaties ondersteunen? Hoe kunnen we studenten enigszins tegen zichzelf beschermen?
- Hoeveel FTE besteedt elke instelling aan de ondersteuning van studentenparticipatie? Hoe ziet de verdeling eruit? Gecentraliseerd of gedecentraliseerd? Indien gecentraliseerd, hoe verloopt dan het contact met alle afdelingen/faculteiten/eenheden/opleidingen?
- Hoe kunnen studenten van kleinere campussen die verder van het centrum van de instelling liggen betrokken en ondersteund worden?
- Wat zijn interessante/noodzakelijke/vaste onderwerpen om professionalisering (in welke vorm dan ook) aan te bieden aan studentenvertegenwoordigers? Wat in het geval van nieuwe studentenvertegenwoordigers? En wat voor meer ervaren studentenvertegenwoordigers?
- Welke initiatieven leiden tot een grotere deelname van studentenvertegenwoordigers aan professionaliseringsinitiatieven? Wat zijn de drempels? Wat zijn de kenmerken van effectieve professionalisering, wat werkt echt?
- Wat zijn, in termen van professionalisering, de (andere) behoeften van respectievelijk master-, bachelor- en graduaatsstudenten? Hoe kun je hierop inspelen?

2.3.2. Key takeaways

Zorg voor voldoende financiële en materiële ondersteuning.

- Voor een sterke en werkbare studentenraad is een structureel budget nodig voor vormingen, werkingsmateriaal en ondersteuning bij taken die buiten hun kerntaken vallen.
- Voorzie een fysieke ontmoetingsplek – zoals een ‘stuverlokaal’ – met voldoende visibiliteit op de campus die ontmoeting tussen studenten stimuleert en zo de werking van de studentenraad versterkt.
- Bied de studentenraad een centrale plek op het online leerplatform en maak studentenraadverslagen eenvoudig raadpleegbaar voor studenten.
- Faciliteer de studentenraadverkiezingen: voorzie ruimtes, stemtools, communicatie en promotie, en evalueer samen met de studentenraad.

Garandeer dat studentenparticipatie ingebed is in de hele organisatie.

- Betrek studenten actief bij het beleid en de organisatie tot op het niveau van directie.
- Organiseer één of meerdere ontmoetings- of vormingsdag(en) voor studentenvertegenwoordigers en directie. Studentenvertegenwoordigers zetten zo mee thema’s op de kaart voor het betreffende academiejaar en komen via dit netwerkmoment in contact met onderwijzend personeel dat rond deze thema’s werkt.
- Ondersteun personeel om beter samen te werken met studentenvertegenwoordigers.

“Co-creatie tussen instelling en studenten is cruciaal. Zo voelen studenten dat ze mede-eigenaar zijn van wat er gebeurt in de organisatie: ze merken dat ze erbij horen en raken zo echt gemotiveerd.” (Manja Klemenčič, *peer-to-peer event*)

Investeer in vorming en coaching van studentenvertegenwoordigers.

- Voorzie toegankelijke en gerichte vormingsinitiatieven, zodat studentenvertegenwoordigers op alle participatieniveaus beschikken over de nodige kennis en vaardigheden om hun rol effectief op te nemen.
- Werk samen met de studenten een gevarieerd programma aan opleidingen uit bij de start van het academiejaar en pas aan in functie van de noden.
- Een formele vorming tot studentenvertegenwoordiger fungeert als een vorm van legitimatie.
- Organiseer ook laagdrempelige en studentikoze vormingsmomenten op maat van noden en behoeften van studenten (geen ‘lesje’) voor een kwalitatievere en meer diepgaande professionalisering van studentenvertegenwoordigers.

“We investeren veel in de vorming van onze studentenvertegenwoordigers. Onze ervaring heeft ons ondertussen geleerd dat onze professionaliseringsinitiatieven pas aantrekkelijk voor hen zijn als we ze aansluitend combineren met een sociale en/of ontspanningsactiviteit.” (citaat uit een sessie van de werkgroep)

- Zet ervaren studentenvertegenwoordigers in als jobstudenten/ambassadeurs om workshops te geven aan nieuwe vertegenwoordigers.
- Vergeet niet dat studenten over een unieke ervaring en expertise beschikken: benader hen als *‘expert in their own right’*.

Beschouw participatiecoaches als cruciale schakels in het ecosysteem van studentenparticipatie.

- Zet participatiecoaches in om de continuïteit in studentenparticipatie te bewaken via processen die afgestemd zijn op de noden van de studentenvertegenwoordigers, waaronder een zorgvuldige overdracht. Ook in het ondersteunen van studentenvertegenwoordigers op het vlak van dossierkennis kunnen participatiecoaches een grote rol spelen.
- Organiseer de participatiecoaching dicht bij de studenten. Instellingen met verschillende, regionaal verspreide campussen doen er goed aan om voldoende lokale participatiecoaching te organiseren. Instellingen met weinig campussen hebben niet de nood om te verspreiden en organiseren de participatiecoaching meer op centraal niveau. Opleidingen in afstandsonderwijs geven participatiecoaches het best ook toegang tot de online leeromgevingen waar deze studenten vertoeven.
- Zorg voor een duidelijke rolomschrijving en voorzie de nodige middelen (tijd en professionalisering). De taken van de coaches zijn immers talrijk en complex: ze moeten coachen zonder te sturen, ondersteunen zonder over te nemen. Ze moeten beschikken over heel wat vaardigheden en moeten zich flexibel aanpassen aan de studentenpopulatie. Goede praktijken zijn onder meer voorbereidend overleg, infofiches en overdrachtsdagen.
- Coaches zijn niet alleen begeleiders maar ook cultuurdraers van participatie. Zij ondersteunen ook medewerkers in het betrekken van studenten en het gebruiken van participatieve werkvormen en zorgen voor een duurzame en breed gedragen studentenparticipatie.
- Betrek studenten bij de aanstelling van coaches.

Beschouwingen van VVS over participatiecoaches

Wat de rol van participatiecoaches betreft, heeft VVS een genuanceerd standpunt.

VVS benadrukt dat de rol van participatiecoach louter ondersteunend mag zijn. Ook wijst ze erop dat moet toegezien worden op de onafhankelijkheid van de coaches. Daarom is het voor hen van belang dat studenten bij de aanstelling van een participatiecoach betrokken zijn en die rol ook mee actief vormgeven. Daarnaast vindt VVS het belangrijk dat men aandacht heeft voor het feit dat wanneer studenten bepaalde taken in de studentenraad niet kunnen opnemen, deze taken enkel (tijdelijk) overgenomen kunnen worden door een participatiecoach wanneer de studentenraad dit vraagt en/of toelaat.

VVS vindt dat participatiecoaching slechts één van de mogelijkheden is om een studentenraad te ondersteunen. VVS wil daarom de denkoefening lanceren om het voorziene budget voor participatiecoaches te laten beheren door de studentenraden zelf om hun eigen ondersteuningsstructuur te laten uitwerken, door bijvoorbeeld te werken met jobstudenten.

2.3.3. Praktijkvoorbeelden

Workshops voor en door studentenvertegenwoordigers bij AP Hogeschool

Wat wilden we aanpakken? Waarom vonden we dat belangrijk?

We zagen dat nieuwe studentenvertegenwoordigers vaak nog een tijd zoekend waren binnen hun rol. Er was nood aan begeleiding, maar de bestaande workshops sloten niet altijd aan bij de realiteit of behoeften van de doelgroep en waren een aanslag op ieders agenda in de periode november-december. Tegelijk wilden we inzetten op waardering van studentenvertegenwoordigers en hen erkennen als inhoudelijke partners in het vormgeven van het participatielandschap binnen AP Hogeschool.

Onze doelstelling was dus tweeledig: enerzijds wilden we het workshopaanbod voor studentenvertegenwoordigers beter laten aansluiten bij hun noden, anderzijds wilden we de rol van ervaren studentenvertegenwoordigers versterken door hen actief te betrekken bij het ontwikkelen en geven van die workshops. Door dit op te zetten als een jobstudentenproject gaven we ook expliciete erkenning voor hun werk.

Vooraf: wat je moet weten over structuren en terminologie

Binnen AP Hogeschool werkt studentenparticipatie op meerdere niveaus. Elke opleiding kiest studentenvertegenwoordigers die samen de DSR of SAS vormen (departementale studentenraad/ School of Arts studentenraad). Hieruit worden telkens twee vertegenwoordigers afgevaardigd naar de overkoepelende studentenraad ASAP (Algemene studentenraad AP). Elke studentenraad heeft bovendien een dagelijks bestuur, bestaande uit een voorzitter, ondervoorzitter en secretaris.

Hoe gingen we te werk? Wat waren de resultaten? Waar liepen we tegenaan? En waar staan we nu?

Al in 2017 werkten we een workshopaanbod uit samen met ervaren studentenvertegenwoordigers. Zij hebben immers zelf het helderste zicht op welke ondersteuning startende studentenvertegenwoordigers nodig hebben. Dat verliep enkele jaren erg vlot, maar de inhoud van de workshops geraakte gedateerd ten opzichte van de groeiende participatiecultuur binnen AP.

We voelden ook aan dat de spreiding van deze workshops over de maanden november en december veel extra druk zette op de agenda. Bovendien waren studentenvertegenwoordigers op deze manier pas eind december ingewerkt. We besloten het roer om te gooien en één 'Dag van de Stuver' uit te werken waarop alle studentenvertegenwoordigers in één dag worden ondergedompeld in alles wat ze moeten weten. De dag wordt afgesloten met een eerste inhoudelijke vergadering per DSR/SAS en aansluitend is er een receptie met departementshoofden, directeurs en diensthooften om met elkaar kennis te maken.

We selecteren jaarlijks een viertal ervaren studentenvertegenwoordigers als jobstudent. Deze studenten krijgen elk enkele werkdagen om de bestaande workshops te evalueren, aan te passen en opnieuw in te oefenen. Daarnaast zijn er enkele gezamenlijke werkdagen in het najaar voor afwerking, afstemming en voorbereiding. Vervolgens geven de studentenvertegenwoordigers deze workshops op de 'Dag van de Stuver'.

Het aanbod omvat een stoomcursus over de structuur van onze studentenparticipatie en de taken van een studentenvertegenwoordiger, een workshop over professionele communicatie en administratie en een sessie over de rechten en plichten van studenten waarin de belangrijkste artikels van het Onderwijs- en Examenreglement aan bod komen.

We organiseren nadien ook een verkorte 'Avond van de Stuver' voor studenten met stages of avondlessen en er is een aparte workshop voor de dagelijkse besturen.

Voor de studenten van de Schools of Arts voorzien we een Engelstalige variant op aanvraag.

De workshops zijn vrijblijvend, maar in onze communicatie stellen we de deelname voor als een evidentie. De studentenvertegenwoordigers worden vrijgesteld van lessen of examens via hun statuut van studentenvertegenwoordiger. We zien dus een hoge opkomst: jaarlijks bereiken we, verspreid over de 'Dag' en 'Avond', zo'n 70 % van onze nieuwe studentenvertegenwoordigers.

De participatiecoach ondersteunt waar nodig, maar het eigenaarschap ligt bij de studenten. Elk jaar sturen we kort na de 'Dag van de Stuver' een evaluatieformulier uit waarmee de jobstudenten aan de slag kunnen voor de volgende editie.

Onze jobstudenten geven aan dat ze hun werk een toegevoegde waarde vinden bij het ontwikkelen van professionele vaardigheden. Dat ze als jobstudent worden betaald, vinden ze een extra erkenning voor hun expertise.

Een uitdaging is het jaarlijkse verloop van jobstudenten: elk academiejaar studeren studenten (gelukkig) af en zoeken we nieuwe kandidaten. Daarnaast blijft het uurloon voor jobstudenten relatief laag, wat de instroom kan bemoeilijken. En omdat de workshops door studenten zelf gegeven worden, moeten we flexibel omgaan met *last-minute* afwezigheden.

Een extra uitdaging is om de 'Dag van de Stuver' ook voor terugkerende studentenvertegenwoordigers interessant te houden. Vanaf dit jaar voorzien we daarom ook een sessie met rondetafelgesprekken met medewerkers rond actuele thema's (zoals communicatie of studentenwelzijn), waardoor er een directe dialoog ontstaat tussen studenten en personeel.

Waarop zijn we trots?

- We zijn trots op de manier waarop studenten zelf vorm geven aan hun participatie en professionalisering. Ze evalueren hun eigen noden, passen het aanbod aan en geven de workshops met een betrokkenheid die je enkel verkrijgt wanneer ze zelf mee aan het roer staan.
- De workshops worden inhoudelijk gesmaakt, en het is duidelijk dat ze afgestemd zijn op de praktijkervaring van studentenvertegenwoordigers. De participatiegraad is hoog en het project wordt gedragen door zowel studenten als personeel. De directie erkent het belang van deze werkwijze en voorziet jaarlijks het nodige budget voor de jobstudenten. Daardoor zien de studentenvertegenwoordigers op hun beurt dan weer dat studentenparticipatie aan AP ernstig wordt genomen.
- Bovendien is het project voor veel jobstudenten een kans om hun talenten te benutten in een relevante context. Studenten die graag presenteren, modereren of grafisch ontwerpen, vinden in dit project een zinvolle manier om hun competenties te ontwikkelen en kunnen op die manier een relevante werkervaring toevoegen aan hun cv.

Contact

- Anika Hendrickx, adviseur studentenparticipatie, anika.hendrickx@ap.be
- Arianna Bianchi, participatiecoach, arianna.bianchi@ap.be

Meer weten?

- <https://www.ap.be/studentenparticipatie>

Een participatiecoach per locatie ter ondersteuning van studenten- en participatieraden bij Thomas More

Wat wilden we aanpakken? Waarom vonden we dat belangrijk?

Bij Thomas More is een structuur met participatiecoaches per locatie ontstaan. De verandering naar een actieve werking per locatie heeft ervoor gezorgd dat participatiecoaches op grotere campussen iets verder weg staan van de opleidingen/units. Maar dat neveneffect wordt ondervangen door de opleidingsmanagers mee te responsabiliseren voor studentenparticipatie.

Momenteel zien we dat sommige opleidingsmanagers hun studentenraden volledig meenemen in belangrijke processen zoals een curriculumhervorming. Ze bevragen hen op voorhand, passen plannen aan op basis van de feedback en koppelen systematisch terug. Het gevolg is dat veel studenten in de studentenraad willen zetelen en dat de tevredenheid van alle studenten merkbaar verhoogt.

Andere opleidingsmanagers moeten nog overtuigd worden van het belang van studentenparticipatie, waardoor ze de studentenvertegenwoordigers (nog) niet als volwaardige partners zien. Zij lopen aan tegen de moeilijkheid om een studentenraad draaiende te houden.

Daarom zijn er participatieraden gecreëerd. Dit is een minimaal kader per unit waarbij de unitmanager als verantwoordelijke minstens driemaal per academiejaar overleg inplant met zijn/haar opleidingsmanagers, studentenvertegenwoordigers en betrokken medewerkers van diensten zoals stuvo, de campus, enzovoort.

Vooraf: wat je moet weten over structuren en terminologie

- Thomas More bestaat uit twee vzw's; vzw Thomas More Kempen (TMK) en vzw Thomas More Mechelen-Antwerpen (TMMA). Sinds kort is er een algemene studentenraad voor beide.
- Thomas More is op het vlak van onderwijs georganiseerd in 17 units o.l.v. een unitmanager. Daarbinnen zijn opleidingen geclusterd o.l.v. opleidingsmanagers. Thomas More is gehuisvest op 7 locaties verspreid over de provincie Antwerpen.
- Naast de algemene studentenraad (op het niveau van Thomas More) zijn er 32 studentenraden (op het niveau van een kieskring).
- Elke studentenraad vaardigt een à twee vertegenwoordigers af naar de algemene studentenraad. Van daaruit worden afgevaardigden verkozen in de academische raad, de stuvoraad, het campusoverleg, het bestuursorgaan, de studentenraad van de associatie KULeuven (StAL), VVS en HEROES, de *European university* waarvan Thomas More de grondlegger is.
- De werking van de studentenraden ligt volledig in handen van de studenten zelf. Zij bepalen de agenda, het vergaderritme en de opvolging. Daarbij worden ze ondersteund door een participatiecoach.
- Op hogeschoolniveau is er één participatieraad actief. Voorzitter en verantwoordelijke is de directeur studentenbeleid. Hij nodigt, met een vaste agenda, minstens drie keer per academiejaar vertegenwoordigers van de directie uit en studentenvertegenwoordigers vanuit de ASR.
- Ook per unit worden minstens drie keer per academiejaar participatieraden georganiseerd met vertegenwoordigers van de unit en vertegenwoordigers van de studenten.

Hoe gingen we te werk? Wat waren de resultaten? Waar liepen we tegenaan? En waar staan we nu?

Zes participatiecoaches, samen goed voor 1,2 VTE, ondersteunen de studentenraden. Samen vormen zij, op het niveau van Thomas More, het **team studentenparticipatie**, aangestuurd door de directeur studentenbeleid.

De participatiecoaches zijn op de campus(sen) waar ze als participatiecoach aan de slag zijn ook nog binnen andere functies actief. Op twee kleinere locaties heeft elk van de participatiecoaches 0,05 VTE-opdracht, op twee middelgrote locaties hebben de participatiecoaches telkens 0,15 VTE-opdracht en op de twee grootste locaties heeft de participatiecoach telkens 0,40 VTE-opdracht. De twee coaches met het grootste tewerkstellingspercentage ondersteunen ook de ASR van hun regio.

Het campussysteem zorgt ervoor dat de participatiecoaches dicht bij de studenten staan, makkelijk aanspreekbaar zijn en voeling hebben met de opleidingen op die campus(sen).

De participatiecoaches organiseren, samen met de diensten Business Intelligence en MarCom, de **verkiezingen van de studentenvertegenwoordigers** bij het begin van het academiejaar. Het is een gestroomlijnd proces waarbij studenten zich in de eerste drie weken van het academiejaar via mail kandidaat stellen voor hun kieskring/studentenraad. Gedurende de vierde week van het academiejaar worden alle studenten via mail

uitgenodigd om te stemmen. Vanaf de vijfde week worden de verkozen studentenraden geïnstalleerd. Als er studenten zijn die nog willen aansluiten bij de studentenraad na de verkiezingen, worden ze gecoöpteerd: het volstaat dat zij zich kort voorstellen en dat een meerderheid van de studentenvertegenwoordigers voor hun deelname stemt. Dit wordt opgenomen in een verslag.

De participatiecoaches **faciliteren de werking van de studentenraden**. Zij zorgen onder meer voor een lokaal voor de vergaderingen en catering, indien nodig. De participatiecoaches proberen zoveel mogelijk aanwezig te zijn om tips te geven rond vergadertechnieken, doorstroom van informatie, aanpak van problemen, enzovoort. Er zijn kennisclips beschikbaar voor voorzitters en secretarissen en een sjabloon voor de verslaggeving.

In het verleden bestond er een opleidingsonderdeel 'studentenparticipatie'. Studentenvertegenwoordigers konden daarop intekenen indien hun opleiding dit mogelijk maakte via een keuzeopleidingsonderdeel. Deelname aan dit opleidingsonderdeel kende echter een tanend succes. De meerwaarde woog blijkbaar niet op tegen de inzet die het vroeg van de studenten. Er wordt nu, samen met de studentenvertegenwoordigers, gedacht aan een alternatief. In plaats van een opleidingsonderdeel zou vanaf academiejaar 2025-2026 gewerkt worden met een beperkt aantal **specifieke vormingsmomenten**. Die zouden enkel door studentenvertegenwoordigers kunnen gevolgd worden. Bij deelname zouden zij een certificaat van deelname krijgen.

Het team studentenparticipatie organiseert tweemaal per academiejaar Connect&More, een **ontmoetings- en vormingsdag voor studentenvertegenwoordigers en directie**. In november zijn er rondetafelgesprekken over thema's die vanuit de organisatie zelf komen, zoals inclusie, grensoverschrijdend gedrag, studentencommunicatie, onderwijsthema's, enzovoort.

In februari zijn het de studentenvertegenwoordigers die thema's aanleveren. Binnen of buiten de hogeschool zoeken de participatiecoaches dan personen die met deze thema's bezig zijn.

Het tweede dagdeel van Connect&More bestaat telkens uit een *teambuilding*, waardoor studenten van verschillende studentenraden laagdrempelig met elkaar in contact komen en zo ook van elkaar kunnen leren.

Er is een **werkingsbudget** voor het faciliteren van de werking van de studentenraden. De participatiecoaches beheren dit budget en proberen op die manier de studentenvertegenwoordigers daarin zoveel mogelijk te ontzorgen.

Waarop zijn we trots?

Dit academiejaar zijn er meer dan 350 studentenvertegenwoordigers die participeren in de studentenraden. Als dank voor hun vrijwillige inzet ontvangen zij op het einde van het academiejaar een certificaat, ondertekend door de directeur studentenbeleid, en een *hoodie* van de studentenraad. Als hogeschool zijn we zeer trots dat we op zoveel vrijwilligers mogen rekenen. We zijn ervan overtuigd dat de participatiecultuur – met korte lijnen tussen studenten(vertegenwoordigers) en leidinggevenden – hieraan in sterke mate bijdraagt.

Contact

- Laura Remery, Laura.Remery@thomasmore.be
- Peter Matthys, Peter.Matthys@thomasmore.be

Faciliteren en ondersteunen van STUWers bij VIVES

Wat wilden we aanpakken? Waarom vonden we dat belangrijk?

Studentenparticipatie is binnen elk niveau van de hogeschool een belangrijke bron van input en samenwerking om opleidingen en onderwijs vorm te geven. De afgelopen jaren werd sterk ingezet op de verdere ontwikkeling van de werking, het beleid en de organisatie van studentenparticipatie in onze hogeschool. We merken dat we in een hogeschool, waar het studentenpubliek maximaal drie jaar kan deelnemen aan studentenparticipatie, studenten vooral lokaal moeten kunnen bereiken.

Onze visie op studentenparticipatie is opgebouwd rond drie kernwaarden: inspraak, samenspraak en verbinding. We vinden het belangrijk dat studenten inspraak hebben in hun onderwijs en het beleid. Dat doen ze samen, als evenwaardige gesprekspartners met medewerkers van de hogeschool en het beleid. Daarbij zorgen STUWers voor verbondenheid tussen studenten om het welbevinden op onze campussen te bevorderen.

Vooraf: wat je moet weten over structuren en terminologie

- STUW: studenten aan het woord → de naam van onze werking
- STUW VIVES: de overkoepelende studentenraad van VIVES
- STUWers: studentenvertegenwoordigers van STUW

We werken met lokale STUWs waarbij studenten uit éénzelfde groep of opleiding zich verzamelen, samen met een STUWcoach. Vanuit die lokale STUWs worden telkens twee bachelorsstudenten en één graduaatsstudent (indien er graduaatsopleidingen zijn) afgevaardigd om te zetelen in STUW VIVES.

Hoe gingen we te werk? Wat waren de resultaten? Waar liepen we tegenaan? En waar staan we nu?

Om onze visie op studentenparticipatie waar te kunnen maken, merkten we dat het belangrijk is om studenten lokaal te ondersteunen. Elke lokale STUW wordt daarom gecoacht door een lokale STUWcoach. Zij bewaken en waarborgen de continuïteit van studentenparticipatie op het lokale niveau, dat vaak gekenmerkt wordt door een wisselende studentenpopulatie. De STUWcoaches ondersteunen hun STUWers onder andere door het uitvoeren van de volgende taken (aangebracht door onze STUWcoaches zelf):

- bekendmaking STUW;
- rekrutering nieuwe STUWers;
- nieuwe STUWers begeleiden in het studentenvertegenwoordiger-zijn;
- logistieke ondersteuning bij het organiseren van vergaderingen (catering, lokalen reserveren, ...);
- schakel tussen opleidingshoofden, directie en studenten: hen uitnodigen op vergaderingen;
- vergaderingen mee ondersteunen;
- STUWers coachen: bijvoorbeeld agenda en verslagen helpen opstellen, feedback op professionele vaardigheden, persoonlijke feedback, ...;
- activiteiten en teambuildings mee organiseren: wie doet wat, doorverwijzingen naar stuvo, ...;
- aanspreekpunt zijn voor studenten;
- samenkomen op overleg met STUWcoaches centraal om mee beleid en richting studentenparticipatie te bepalen;
- ...

Ook onze STUWers benoemen de lokale start en hun STUWcoaches als de sterkte van onze werking. We merken dat deze STUWcoach een belangrijke schakel vormt in de beleving van STUW voor studenten. Om dit concreet te maken, vroegen we zelf aan enkele STUWers hoe ze zich ondersteund voelen in hun rol: STUWers voelen zich gehoord en gewaardeerd wanneer ze persoonlijke feedback ontvangen, wanneer ze merken dat aangebrachte punten effectief worden aangepakt, wanneer ze zien dat activiteiten leven op de hogeschool enz. Bij al deze zaken speelt de STUWcoach een essentiële rol.

Daarbij mikken we er als STUW op om het beste uit studenten te halen, zodat hun ervaringen met studentenparticipatie levenslang een persoonlijke, sociale en professionele meerwaarde zijn.

Deze overtuiging hebben we in het beleidsplan van STUW ook geïmplementeerd als strategische doelstelling:

“De hogeschool biedt optimale ondersteuning om studentenparticipatie en stuwers te laten groeien en bloeien in de hogeschool.”

We concretiseren dit in onderstaande operationele doelstellingen en concrete strategische keuzes en acties.

- *Operationele doelstelling 1: Iedere lokale STUW wordt ondersteund en gecoacht door een STUWcoach die hiervoor de nodige middelen heeft (tijd, professionalisering) om zijn functie uit te voeren.*
Elke STUW heeft een **STUWcoach**. Dit is geen evidente maar wel een bewuste keuze. Deze keuze werd ook noodzakelijk geacht door de studenten die meeschreven aan het beleidsplan en op elke raad waar het beleidsplan werd voorgesteld. De STUWcoach is toegankelijk en speelt een rol in het goede verloop van de vergaderingen, de werking, de ondersteuning van de initiatieven en de individuele coaching van studenten met extra verantwoordelijkheden (bijvoorbeeld voorzitter, ondervoorzitter, secretaris, coördinatoren van een werkgroep).
STUWers zijn de spilfiguren van een goede studentenparticipatie, maar het zijn nog steeds 'vrijwilligers'. Het is dan ook van belang dat de motivatie van deze studenten hoog blijft. De STUWcoach heeft daarom oog voor de autonomie, verbondenheid en competentie van studenten in de groep.
Ter ondersteuning van de STUWcoaches zijn er de **VIVES-STUWcoaches** die de groep STUWcoaches op regelde basis samenbrengen, informeren en adviseren. Daarnaast voorzien we VIVES-brede documenten en initiatieven om de lokale werking te faciliteren en hen in hun job te ondersteunen (bijvoorbeeld de gids voor STUWcoaches, sjablonen voor verkiezingen, ...).
- *Operationele doelstelling 2: Er wordt een duidelijk beleid afgesproken rond financiële, infrastructurele en administratieve ondersteuning.*
We voorzien de financiële, infrastructurele en administratieve ondersteuning zoals het in de Codex Hoger Onderwijs is voorgeschreven. De STUWers krijgen ook het **statuut van studentenvertegenwoordiger**, met de nodige faciliteiten. Daarnaast hebben we enkele keuzes gemaakt waarin we STUW als sterk label naar voor willen brengen en zichtbaar laten leven in onze hogeschool. Verder zetten we met deze initiatieven in op de samenhang en verbondenheid van STUWers.
We hebben een **eigen STUWzone** op campus Kortrijk en bouwen aan een STUWzone op campus Brugge. Zo kunnen de verschillende lokale STUWs formeel en informeel samenkomen in een aangename ruimte. Voor alle studentenvertegenwoordigers voorzien we ook een STUWtrui die ze steeds kunnen dragen.
- *Operationele doelstelling 3: Het vormingsaanbod voor STUWers wordt uitgebreid en verder geoptimaliseerd.*
Deze doelstelling komt aan bod in het praktijkvoorbeeld 'Erkenning, valorisatie en professionalisering van STUWers' onder 2.4.4).

We zien binnen verschillende lokale STUWs heel mooie voorbeelden van samenwerking tussen beleid en studenten, mee ondersteund door de STUWcoach. We zien leuke activiteiten die georganiseerd worden, waarbij studenten (en medewerkers) dichter naar elkaar groeien. We zien hechte vriendengroepen ontstaan tussen STUWers, waarbij de STUWcoach wordt benoemd als facilitator en belangrijke schakel in het groepsproces.

Waarop zijn we trots?

De sterkte van ons praktijkvoorbeeld zit in de lokale en daardoor laagdrempelige vorm van studentenparticipatie. De keuze voor lokale STUWcoaches is veeleer historisch gegroeid vanuit de samensmelting van twee vzw's tot Hogeschool VIVES. Binnen deze transformatie werd studentenparticipatie herbekeken en deels geformaliseerd; daarbij werd deze lokale vorm van studentenparticipatie als evidentie meegenomen in het groter verhaal. De ondersteuning van STUWcoaches bleek daarbij noodzakelijk. Bij het opstellen van ons beleidsplan werd dit opgenomen omdat we overal een brede basis willen bouwen, om op die manier evenredige participatie over opleidingen en campussen heen te bewerkstelligen.

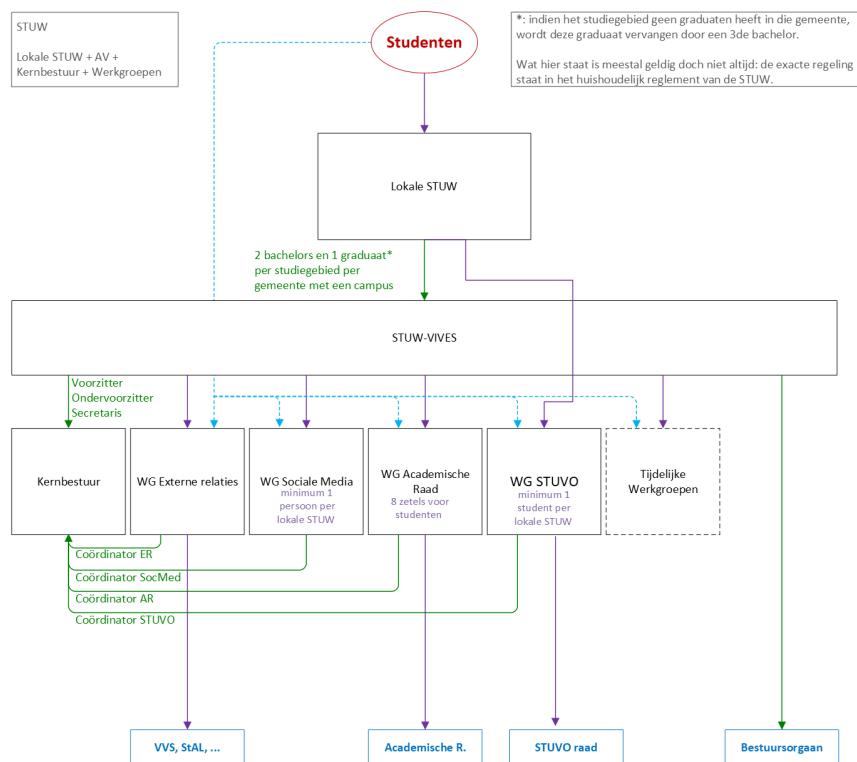
We merken bij het uitbouwen van deze doelstellingen dat we botsen op verschillende zaken, waaronder voldoende tijd en middelen voor STUWcoaches om hun lokale STUW te ondersteunen. Daarnaast merken we dat we bepaalde studentengroepen moeilijker bereiken: bepaalde profielen studenten, graduaatsstudenten en studenten afstandsonderwijs. We werken graag verder om de diversiteit binnen onze lokale STUWs te verhogen.

Vanuit het oogpunt dat we binnen studentenparticipatie een groeigerichte visie op studenten hebben, willen we dat onze studenten binnen een veilige omgeving kunnen werken aan hun persoonlijke en professionele groei. We zijn trots op de persoonlijke verhalen van lokale STUWers, op de mooie initiatieven die ontstaan en sfeer brengen op de campus en op de verbinding die STUW mogelijk maakt tussen STUWcoaches, STUWers en het brede studentenpubliek

Contact

- Klaartje Van de Moorte, I STUWcoach, klaartje.vandemoortel@vives.be

Meer weten?

Organigram werking STUW VIVES

2.4. Erkenning en valorisatie van studentenparticipatie

2.4.1. Kernelementen en leervragen

Kernelementen

Eén van de sleutelementen van succesvolle studentenparticipatie is het **erkennen, waarderen en valoriseren** van de bijdrage van studenten. Het sparqs-raamwerk benoemt deze aspecten expliciet als essentiële kenmerken van effectief engagement.

In Vlaanderen ligt er weinig vast in regelgeving over deze erkenning en valorisatie van studentenvertegenwoordiging. Het thema krijgt wel steeds meer aandacht, mede onder impuls van het VLOR-advies (2019) waarin **instellingen worden aangespoord om studentenbetrokkenheid ook formeel te valoriseren**. De VLOR suggereert om de geleverde inspanningen te erkennen via een **bewijs, attest of getuigschrift**. Ook het toekennen van **studiepunten (credits)** via een opleidingsonderdeel over studentenparticipatie ziet de VLOR als valabele optie. Daarnaast vraagt de VLOR om te onderzoeken of een **geldelijke compensatie** van studentenvertegenwoordigers voor het uitoefenen van hun mandaat een adequate compensatie kan zijn. Valorisatie gaat echter over méér dan een formele beloning: ook ervoor zorgen dat studenten **impact** hebben, het erkennen van de groei die ze doormaken en het zichtbaar maken van hun bijdrage aan kwaliteitsvol onderwijs zijn belangrijke aspecten. Een doordachte communicatiestrategie speelt een belangrijke rol in het zichtbaar maken van deze elementen.

De instellingen die deelnamen aan deze systeembrede analyse zoeken actief naar stimulansen via **allerlei vormen van valorisatie en formele erkenning van studentenvertegenwoordiging**. Het uitreiken van een attest student-bestuurder om de inzet van studenten officieel te erkennen is daarvan een meermaals aangehaald voorbeeld. Sommige instellingen voorzien hun studentenvertegenwoordigers aan het einde van hun mandaat van een aanbevelingsbrief (liefst ondertekend door de rector of algemeen directeur) of een *endorsement* op LinkedIn. Ook een volwaardig rapport met de omschrijving van hun aangescherpte competenties en expertisegerieden komt voor. Er zijn ook instellingen die een instellingsbreed opleidingsonderdeel studentenparticipatie inrichten, waar studenten studiepunten kunnen verdienen voor hun actieve bijdrage aan een studentenvertegenwoordiging. Dit opleidingsonderdeel biedt studenten een gestructureerd kader om hun competenties te ontwikkelen en te reflecteren op hun ervaringen.

Er wordt ook geëxperimenteerd met een geldelijke compensatie.

Leervragen

Welke erkenning en valorisatie voor welke studenten het meest geschikt is, was in de werkgroep vaak voorwerp voor discussie. De werkgroep formuleerde volgende leervragen over dit thema:

- Hoe kunnen we de inzet van studentenvertegenwoordigers het beste valoriseren (studiepunten, certificaten, financiële compensatie, ...)? Wat zijn de *do's* en *don'ts* bij elk van deze praktijken? Wat zijn de voorwaarden?
- Het waarderen van de inzet van studentenvertegenwoordigers heeft ook veel te maken met het ervaren van toegevoegde waarde en het creëren van impact. Wat zijn belangrijke lessen die we hieruit kunnen leren?
- Wat kunnen we nog meer doen om de inspanningen van studentenvertegenwoordigers te valoriseren, aangezien we weten dat hun vrije tijd vaak beperkt is en niet alle studentenvertegenwoordigers op zoek zijn naar een financiële vergoeding?
- Wat zijn de *do's* en *don'ts* bij het vormgeven van een succesvol (instellingsbreed) keuze-opleidingsonderdeel rond studentenparticipatie (op het vlak van ontwerp, organisatie, inhoud, werkvorm, evaluatie, ...) als vorm van erkenning? Wat zijn de voor- en nadelen? Welke voorwaarden zijn eraan verbonden? Hoe kunnen we opleidingen overtuigen van de toegevoegde waarde van een dergelijk keuzeopleidingsonderdeel?

2.4.2. Key takeaways

Zet in op een waarderende cultuur die formeel en informeel tot uiting komt.

- Waardeer de inzet van studentenvertegenwoordigers op een manier die aansluit bij het DNA van de hogeronderwijsinstelling. Zorg ervoor dat de instelling een waarderende cultuur uitstraalt waarin het engagement van studenten op een structurele manier gevaloriseerd wordt, binnen en buiten de onderwijscontext.
- Zorg ervoor dat studentenvertegenwoordigers het gevoel hebben dat hun stem echt telt: betrek hen waar ze effectief impact kunnen hebben en erken hen in vergaderingen als volwaardige leden. Laat de studentenraad ervaren dat haar initiatieven en acties ertoe doen.
- Formele erkenning is belangrijk maar bied ook kansen op informeel vlak. Erken de mogelijkheden van gepersonaliseerde relaties tussen instellings- en studentenvertegenwoordigers. Het is bijzonder sterk wanneer docenten of andere personeelsleden zich waarderend uitspreken over het belang van studentenparticipatie, ook tijdens informele momenten.
- Erkenning van engagement moet zichtbaar, persoonlijk en betekenisvol zijn. Erkenning kan via attesten, certificaten, aanbevelingsbrieven, LinkedIn-endorsements. Stem de erkenning af op de context en de doelgroep, en zorg ervoor dat het engagement dat de student aanging niet alleen voor henzelf maar ook voor de bredere gemeenschap zichtbaar is.

Overweeg het inrichten van een opleidingsonderdeel studentenparticipatie.

- Overweeg het inrichten van een keuzevak of opleidingsonderdeel studentenparticipatie. Een dergelijk vak of opleidingsonderdeel komt neer op een formele waardering onder de vorm van studiepunten van het engagement van studenten binnen de instelling. Het geeft vanuit de instelling het signaal dat ze de competenties die een studentenvertegenwoordiger verwerft – van het werven van nieuwe leden tot het leren wegen op beleidsbeslissingen – als waardevol erkent.
- Een keuze-opleidingsonderdeel kan de participatiecultuur op lange termijn versterken. Het fungeert daarnaast als brug tussen praktijk en reflectie. Bovendien legitimeert een keuze-opleidingsonderdeel het engagement van studenten en verhoogt het de zichtbaarheid van hun rol.
- Maak dit keuzevak toegankelijk voor studenten uit alle participatieniveaus en organiseer een dergelijk opleidingsonderdeel meteen voor de hele instelling; het wordt niet als zinvol ervaren om het slechts aan een deel van de studentenvertegenwoordigers aan te bieden, tenzij het als opstapfase zou zijn naar een bredere uitrol. Overweeg om dit vak of opleidingsonderdeel ook aan te bieden aan informele vertegenwoordigers (bijvoorbeeld binnen de erkende studentenverenigingen).
- Zorg ervoor dat inhoudelijke intervisies en kwaliteitsvolle interacties centraal staan, en voorzie de nodige flexibiliteit op het vlak van opzet, inhoud en vorm. Maak de inrichting van het opleidingsonderdeel zo eenvoudig mogelijk qua organisatie en verplichte administratie.
- Beperk de tijdsinvestering voor de studenten, zodat het keuzevak of -opleidingsonderdeel niet wordt ervaren als een bijkomende aanslag op hun beschikbare tijd.
- Werk actief aan een goede samenwerking met de opleidingen zodat het opleidingsonderdeel voldoende bekendheid verwerft en het ook verbonden kan worden met opleidingsdoelen van de opleidingen.
- Denk bewust na over de rol van participatiecoaches in deze opleidingsonderdelen aangezien een coachende en een evaluerende rol moeilijk te combineren zijn.

- Werk vanuit vertrouwen met studentenvertegenwoordigers en werk geen regels uit om te verhinderen dat studenten zouden 'profiteren' van deze mogelijkheid.

2.4.3. Praktijkvoorbeelden

Opleidingsonderdeel Studentenparticipatie: van erkenning naar vorming – een leertraject voor geëngageerde studenten aan UCLL

Wat wilden we aanpakken? Waarom vonden we dat belangrijk?

Hogeschool UCLL wilde met het opleidingsonderdeel studentenparticipatie de inzet van geëngageerde studenten structureel erkennen en versterken. Voorheen kregen vooral formele vertegenwoordigers op de hoogste niveaus waardering, terwijl studenten op andere niveaus en bij informele participatie vaak onzichtbaar bleven. Door het opleidingsonderdeel open te stellen voor alle vormen van participatie en in te bedden in het curriculum, wilden we studenten de kans geven om hun engagement te verdiepen én te valoriseren. Dat vonden we belangrijk om participatie inclusiever, duurzamer en betekenisvoller te maken. Het biedt bovendien een antwoord op het vaak gehoorde argument van studenten om níét aan participatie te doen, nl. het hebben van te weinig tijd om zich bovenop de studie te engageren.

Vooraf: wat je moet weten over structuren en terminologie

- Het opleidingsonderdeel heet officieel eigenlijk een 'cross course'.
- Binnen UCLL wordt studentenparticipatie erkend via zowel formele als informele structuren. Formeel zijn er studentenraden op opleidings-, campus- en hogeschoolniveau. Informeel participeren studenten via verenigingen en thematische initiatieven.
- Het opleidingsonderdeel studentenparticipatie is ingebed als keuzevak binnen het curriculum en erkent engagement op alle niveaus: van klasvertegenwoordiging tot studentenvereniging. Termen zoals 'stuver' (studentenvertegenwoordiger), 'Studenten Centraal' (campusoverleg) en 'POC' (opleidingscommissie) zijn gangbaar. Studenten krijgen door dit opleidingsonderdeel niet enkel waardering in de praktijk, maar ook studiepunten en leerdoelen die meetellen in hun academisch traject. Zo wordt hun engagement niet als "extra" gezien, maar als een waardevol onderdeel van hun leerproces.

Hoe gingen we te werk? Wat waren de resultaten? Waar liepen we tegenaan? En waar staan we nu?

Aanpak en uitgangspunten

Het opleidingsonderdeel studentenparticipatie is een uniek initiatief binnen UCLL dat studenten de kans biedt om hun engagement binnen de hogeschool te verdiepen én te laten erkennen via studiepunten. Het opleidingsonderdeel bestaat al sinds 2007, toen het werd opgericht binnen KHLeuven (voorganger van UCLL). Na een periode van relatieve stilstand kreeg het in 2021 een nieuwe impuls, in lijn met de visie van studentenparticipatie 2.0.

De herlancering gebeurde in het kader van de introductie van 'cross courses' – transdisciplinaire, co-creatieve opleidingsonderdelen die toegankelijk zijn voor alle professionele bacheloropleidingen. Het directieteam gaf expliciet groen licht om het opleidingsonderdeel studentenparticipatie hierin op te nemen. De vernieuwde aanpak vertrekt vanuit het principe dat **studentenparticipatie een waardevolle leerervaring is** die niet alleen vrijwillig hoeft te zijn, maar ook academisch erkend mag worden.

Het achterliggende uitgangspunt is dat studenten die zich engageren – op welk niveau dan ook – vaardigheden ontwikkelen die essentieel zijn voor hun professionele en persoonlijke groei. Denk aan communicatie, samenwerking, kritisch denken en leiderschap. Door deze inzet te erkennen binnen het curriculum wil UCLL studenten motiveren én waarderen.

Wat hebben we concreet gedaan?

De vernieuwde ECTS-fiche van het opleidingsonderdeel werd opgesteld met een brede insteek: studenten uit alle vormen van participatie – formeel en informeel, op opleidings-, campus- of hogeschoolniveau – kunnen deelnemen. Er wordt bewust voor gekozen om geen extra engagement te vragen, maar om bestaande inzet te verdiepen via reflectie en intervisie.

Het opleidingsonderdeel bestaat uit drie samenkomsten:

1. **Workshop rond inclusieve studentenparticipatie** – studenten ontdekken blinde vlekken en reflecteren op drempels binnen hun eigen context.
2. **Intervisie via 'story circles'** – studenten delen ervaringen en leren van elkaar.
3. **Gastlezing of thematische sessie** – verdieping rond een relevant thema, zoals beleidsbeïnvloeding of communicatie. Studenten mogen mee kiezen welk thema hier interessant kan zijn.

Daarnaast bouwen studenten een portfolio op waarin ze hun engagement documenteren en reflecteren op hun leerproces. De focus ligt op kwaliteit van interactie en reflectie, niet op het aantal uren.

*Enkele foto's van lessen in het opleidingsonderdeel
Studentenparticipatie*

Wat werkt goed?

Sinds de herlancering in 2021 is het aantal inschrijvingen gestegen van een vijftiental naar ruim veertig studenten. Dat toont aan dat er behoefte is aan erkenning en verdieping van studentenengagement. Studenten waarderen het dat hun inzet niet alleen informeel wordt gezien, maar ook formeel erkend wordt binnen hun opleiding.

Het opleidingsonderdeel biedt bovendien een **basisvorming** voor studentenparticipanten. Door samen te reflecteren, leren studenten hoe ze hun rol als vertegenwoordiger of actieve student beter kunnen invullen. Dit versterkt niet alleen hun persoonlijke ontwikkeling, maar ook de kwaliteit van participatie binnen UCLL.

Een ander sterk punt is de **flexibiliteit** van het opleidingsonderdeel. Omdat het engagement van studenten centraal staat en de extra tijdsinvestering beperkt blijft, is het haalbaar voor studenten met uiteenlopende achtergronden en agenda's.

Wat blijft moeilijk?

Een terugkerende uitdaging is het overtuigen van opleidingen om het opleidingsonderdeel op te nemen in hun curriculum. Vooral in opleidingen met een sterke focus op technische of exacte vakken is er soms terughoudendheid. Lectoren en beleidsmakers moeten overtuigd worden van de meerwaarde van participatievaardigheden voor de latere carrière van studenten.

Daarnaast is er in het verleden externe kritiek geweest, vooral vanuit koepelorganisaties zoals VVS en LOKO. Zij vrezen dat studenten enkel zouden participeren om studiepunten te verkrijgen, en dat dit indruist tegen de vrijwilligersgedachte. UCLL erkent deze bezorgdheid, maar gelooft sterk in het belonen van **bestaande en**

intrinsieke motivatie. De cijfers bevestigen dit: meer dan 90 % van de deelnemers was al actief geëngageerd vóór inschrijving. Voor anderen kan het opleidingsonderdeel net een duwtje in de rug zijn om zich te engageren.

Hoe zijn we hiermee omgegaan?

UCLL koos voor een open en lerende aanpak. De inhoud van het opleidingsonderdeel is geen vast gegeven maar wordt voortdurend aangepast op basis van feedback van studenten. Zo blijven de sessies relevant en afgestemd op de noden van de deelnemers.

Ook de dialoog met opleidingen wordt actief gevoerd. Door goede voorbeelden te delen en de link te leggen met competenties die ook in het werkveld belangrijk zijn, groeit het draagvlak. In opleidingen met een focus op *soft skills* verloopt dit vlotter, maar ook in andere domeinen worden stappen gezet.

Waarop zijn we trots?

We zijn trots op het feit dat studentenparticipatie binnen UCLL niet alleen een structureel, maar ook een **pedagogisch** verhaal is geworden. Het opleidingsonderdeel studentenparticipatie toont dat engagement een leerproces is, dat erkend en ondersteund mag worden. Studenten voelen zich gewaardeerd en krijgen de kans om hun ervaringen te verdiepen.

Daarnaast zijn we trots op de **groeierende interesse** voor dit model, zowel binnen Vlaanderen als internationaal. Het opleidingsonderdeel sluit aan bij bredere discussies over inclusieve participatie en studentenbetrokkenheid, zoals die ook gevoerd worden binnen projecten als InclusiPHE (en het vervolgproject EngageAll). Het is duidelijk dat dit thema leeft, en dat het opleidingsonderdeel een inspirerend verhaal kan zijn voor andere instellingen.

Tot slot zijn we trots op de studenten zelf. Hun inzet, reflecties en groei tonen dat participatie meer is dan inspraak: het is een vorm van leren, verbinden en bijdragen aan een gemeenschap.

Contact

- Manûshân Nesari, teamcoördinator studentenvoorzieningen, manushan.nesari@ucll.be
- Yasmine Goossens, expert inclusief hoger onderwijs, yasmine.goossens@ucll.be

Meer weten?

- ECTS fiche van het opleidingsonderdeel:
https://onderwijsaanbod.leuven.ucll.be/syllabi/n/MGD21AN.htm#activetab=doelstellingen_idp2740624

Erkenning, valorisatie en professionalisering van STUWers bij VIVES: STUWcafé en opleidingsonderdeel studentenparticipatie

Wat wilden we aanpakken? Waarom vonden we dat belangrijk?

Binnen VIVES proberen we studentenvertegenwoordigers te professionaliseren op verschillende manieren. We merken dat vorming koppelen aan een vorm van valorisatie het best werkt. We delen hierbij graag twee praktijken: onze STUWcafés en het opleidingsonderdeel studentenparticipatie.

Vooraf: wat je moet weten over structuren en terminologie

- STUW = studenten aan het woord → de naam van onze werking
- STUW VIVES: de overkoepelende studentenraad van VIVES
- STUWers: studentenvertegenwoordigers binnen VIVES

Hoe gingen we te werk? Wat waren de resultaten? Waar liepen we tegenaan? En waar staan we nu?

1. De STUWcafés

We organiseren jaarlijks vier STUWcafés, waarvan één STUWCafé XL op de dag van de STUWer.

De insteek van deze vormingssessies is enerzijds het professionaliseren van STUWers en anderzijds het verbinden en samenbrengen van STUWers. We starten met een onthaalmoment (waarbij we iets van catering voorzien), bieden de vorming aan en ronden af met een informeel cafémoment. Studenten zien deze STUWcafés als bron van vorming, maar geven ook aan dat het verbindend moment ervoor zorgt dat ze zich gewaardeerd en erkend voelen in hun engagement als studentenvertegenwoordiger.

We bieden deze STUWcafés op de verschillende campussen aan en de thema's variëren elk academiejaar. Om te bepalen wat interessant is qua vorming vragen we input aan de leden van STUW VIVES.

Voorbeelden van thema's die al aan bod kwamen:

- Hoe werkt STUW?
- Hoe een activiteit organiseren?
- Geweldloos communiceren
- Psychosociaal welzijn in VIVES
- Taken van een voorzitter, ondervoorzitter en secretaris
- Het spellenlab van VIVES
- ...

Na afloop van het STUWcafé evalueren we het in de algemene vergadering van STUW VIVES. Deze feedbackcyclus zorgt ervoor dat we relevante thema's kunnen aanbieden en ervoor zorgen dat studenten mee de inhoud en het format van de STUWcafés bepalen. Zo leerden we al dat studenten graag een mix hebben van verschillende, uiteenlopende thema's, dat ze graag de hogeschool wat beter leren kennen door de vorming en dat ze het fijn vinden dat medewerkers van VIVES of externen de vorming brengen

2. Het opleidingsonderdeel studentenparticipatie

Om studentenparticipatie te bevorderen en te valoriseren, bestaat er een VIVESbreed opleidingsonderdeel studentenparticipatie van drie studiepunten. Het opleidingsonderdeel wordt begeleid door de STUWcoaches op centraal niveau.

Dit opleidingsonderdeel biedt STUWers de mogelijkheid om eigen doelstellingen op te stellen en hier tijdens het academiejaar gericht aan te werken. Deze doelstellingen kunnen heel uiteenlopend zijn: van deelnemen aan verschillende raden tot de samenwerking met stuvo versterken of een werkgroep rond een nieuw thema opstarten en begeleiden. Dankzij het opleidingsonderdeel krijgen studenten de tijd om gericht aan bepaalde doelen te werken binnen studentenparticipatie. Dankzij de coaching en uitwisseling met andere studenten ontwikkelen studenten verder in zelfsturing. Door het opleidingsonderdeel heen groeien studenten als studentenvertegenwoordiger, als *professional* en als persoon.

Het opleidingsonderdeel begint met een startsessie waarin de STUWers de doelstellingen vastleggen; dit is de focus van hun traject binnen studentenparticipatie. We vinden het ook belangrijk om op dat moment samen te bekijken hoe elke doelstelling bijdraagt aan studentenparticipatie in VIVES. Bij elke doelstelling denken de STUWers na over

hoe ze aan de slag kunnen, wie ze daarbij nodig hebben, wat het gewenste effect is voor studentenparticipatie en wat ze hieruit kunnen leren. De studenten gaan vervolgens zelfstandig aan de slag.

Tijdens geplande interviews bespreken de studenten hun vooruitgang en uitdagingen. Dan worden enkele casussen voorgelegd die bij hun doelstellingen naar boven komen en worden samen oplossingen en nieuwe invalshoeken gezocht om de casus te benaderen. Die uitwisseling biedt waardevolle inzichten en op deze manier volgen studenten hun eigen en elkaars leerproces op. Daarnaast worden ook verschillende coachingsmomenten voorzien met de STUWcoach. Telkens kunnen de STUWers met de nieuwe input aan de slag in hun eigen context.

Op het einde presenteren ze de acties die ze ondernomen hebben in functie van hun doelstellingen. Daarbij bespreken ze hun realisaties en hun persoonlijk groeiproces. Elk jaar benoemen studenten dat ze competenties hebben ontwikkeld die zowel in hun persoonlijk als in hun professioneel leven van pas zullen komen, zoals communicatie, probleemoplossend denken, samenwerken en leiderschap. Dat alles terwijl ze zich actief inzetten binnen studentenparticipatie in VIVES

Waarop zijn we trots?

1. De STUWcafés

Vroeger werkten we met één grote vormingsdag per academiejaar, maar studenten geven aan dat het vaak geen optie is om een hele dag lessen te missen. Daarnaast meldden ze meerdere momenten per jaar te willen om te professionaliseren en te verbinden met andere STUWers. Daarom werkten we het *format* uit van de STUWcafés. STUWers zijn voorstanders van het *format*, maar we merken dat het aantal STUWers dat we bereiken met de STUWcafés soms beperkt is. Het is fijn dat studenten zelf input geven over de vorming die ze nodig hebben, maar we merken dat we zo bepaalde hiaten niet opvangen. Elk jaar opnieuw hebben startende STUWers bijvoorbeeld nood aan vorming over hoe STUW werkt en hoe je studentenvertegenwoordiger kan zijn van een achterban

2. Het opleidingsonderdeel studentenparticipatie

Studenten die het opleidingsonderdeel volgen, geven aan hier heel wat uit te leren. Het is fijn om hen als coach te zien groeien en verantwoordelijkheden opnemen. Elk jaar zijn er echter geïnteresseerde studenten die het opleidingsonderdeel niet ingepland krijgen binnen hun Individueel Studieprogramma (ISP). Ze hebben bijvoorbeeld geen keuzeruimte binnen hun traject, maar ook de bekendheid van het opleidingsonderdeel bij personeelsleden (opleidingshoofden en studie- en trajectbegeleiders) is beperkt, waardoor studenten niet altijd de kans krijgen om het opleidingsonderdeel op te nemen.

We merken dus helaas dat we niet het aantal studenten bereiken dat we beogen.

Contact

- Klaartje Van de Moortel, STUW coach, klaartje.vandemoortel@vives.be

Meer weten?

- [ECTS-fiche opleidingsonderdeel studentenparticipatie](#)

Wat wilden we aanpakken? Waarom vonden we dat belangrijk?

De VUB kiest voor een model van medebestuur voor en door studenten; ze hebben stemrecht in alle organieke raden en commissies die betrekking hebben op studenten. De studentenraad heeft zelfs beslissingsbevoegdheid over de studentenvoorzieningen, een bevoegdheid die verder gaat dan hetgeen decretaal is opgelegd. Het engagement van een studentenvertegenwoordiger in beleids- en bestuursorganen is niet vrijblijvend. Het vereist van de studentenvertegenwoordiger veel (vrije) tijd, energie en inzet, naast en bovenop de gewone onderwijsactiviteiten. Net daarom willen we de inzet en het werk van onze studentenvertegenwoordigers officieel valoriseren en bieden we omkadering en ondersteuning, zoals een aanbod aan vormingen en coaching op maat.

Vooraf: wat je moet weten over structuren en terminologie

De **studentenraad** is het centrale orgaan voor studentenvertegenwoordiging aan de VUB. De verkozen leden vertegenwoordigen de belangen van alle studenten, en duiden ook studentenvertegenwoordigers aan voor de organieke raden (raad van bestuur, universiteitsraad, academische raad, onderwijsraad, raad internationaal beleid) en andere interne en externe raden en commissies.

In tegenstelling tot andere hogeronderwijsinstellingen heeft de VUB een **stuvoraad** die uitsluitend bestaat uit studenten. In de praktijk zijn het dezelfde als de vrijwilligers die in de studentenraad zetelen.

De studentenraad heeft beslissingsbevoegdheid over de studentenvoorzieningen; een bevoegdheid die verder gaat dan wat decretaal is opgelegd. Dit creëert de artificiële situatie dat beslissingen eerst ter advies worden voorgelegd aan de stuvoraad, en voor goedkeuring aan de studentenraad, waarin dezelfde studenten in zetelen.

Het **internationaal studentenplatform (ISP)** werkt samen met de studentenraad en de stuvoraad rond voorzieningen voor internationale studenten, van de beschikbaarheid van taalcursussen en huisvesting tot activiteiten op de campussen.

Hoe gingen we te werk? Wat waren de resultaten? Waar liepen we tegenaan? En waar staan we nu?

Er is een zeer grote appreciatie binnen het bestuur van de VUB voor het werk en de inzet van onze studentenvertegenwoordigers. We beseffen dat het engagement van onze studentenvertegenwoordigers niet vrijblijvend is.

Met het uitreiken van een specifiek **attest 'student-bestuurder'** willen we deze veeleer informele appreciatie voor het opgenomen engagement expliciet zichtbaar maken en officieel valoriseren. Dat ligt in lijn met de wens van de studentenraad. Het aanvullend attest is een mooie aanvulling op het officiële diploma van de studentenvertegenwoordiger.

Om het attest 'student-bestuurder' als stemgerechtigd lid van de studentenraad of stuvoraad te verkrijgen, hanteren we de volgende minimale voorwaarden:

- een minimale vereiste deelname aan de plenaire vergaderingen van de studentenraad en/of stuvoraad van 75 %;
- een tweeledig kritisch reflectieverslag, over o.a. de deelname aan de formele beleidsraden waarin het lid vertegenwoordigd was, hoe de werking van die raad als studentenvertegenwoordiger werd ervaren, een beschrijving van de geleverde bijdrage aan studentenraadsprojecten, ...;
- deelname aan een feedbackgesprek waarbij voorzitter en ondervoorzitter terugkoppelen naar het lid over diens functioneren in beleidsraden, commissies en werkgroepen.

In het eerste jaar waarin het attest werd uitgereikt, waren er wel wat aanvragen voor het attest; dit attest was er gekomen op vraag en initiatief van de studentenraad van dat welbepaald academiejaar. Nadien is het aantal aanvragen alleen maar afgenomen. Vorige jaar kregen we amper twee aanvragen. Sommige studenten zien de meerwaarde ervan niet in. Anderen voldoen niet aan de minimale aanwezigheidsvoorwaarden of vinden het te omslachtig om een kritisch reflectieverslag in te vullen.

Gezien de grote werklast voor voorzitter en ondervoorzitter en het gebrek aan aanvragen twijfelen we aan de meerwaarde van een dergelijk verslag en zijn we momenteel op zoek naar meer gepaste valorisatiemogelijkheden.

Door het jaar heen zijn er meerdere **appreciatiemomenten** voor onze studentenvertegenwoordigers. In de lente organiseren we telkens het 'bal der studentenengagement'. Het is een avond waarop we al onze student-vrijwilligers (bestuurders van onze studentenverenigingen, leden van de studentenraad, stuvoraad en faculteitsraden) trakteren op muziek, eten, drinken én *awards*, waaronder 'studentenvertegenwoordiger van het jaar'. Op het einde van het

academiejaar zetten we de hele studentenraad in de bloemetjes met een geschenk ter waarde van 50 euro voor elke studentenvertegenwoordiger, een diner en een mooie speech door de vicerector. De voorzitter en ondervoorzitter krijgen het beeldje '[Denker in Alle staten](#)' cadeau.

Onze studentenvertegenwoordigers krijgen aanvullend een **aanbod aan vormingen op maat**. Deze vormingen, zoals vergadertechnieken en *time management*, worden in samenspraak met de studentenraad bij de start van het academiejaar bepaald. In opdracht van studentenzaken coacht HUMMUS – het expertisecentrum voor *deep democracy* in België – onze studentenraadsleden, voorzitter en ondervoorzitter in het bijzonder, op veeleer groepsdynamisch vlak. Met deze coachings willen we bekomen dat in de besluitvorming binnen dit bestuursorgaan de stemmen van alle studentenraadsleden meewegen en meetellen. De beleidsmedewerker studentenzaken coacht de studentenraad dan weer vooral inhoudelijk, op beleidsmatig vlak.

Ondanks de vraag naar vormingen stellen we vast dat studentenvertegenwoordigers hiervan weinig gebruikmaken: het aantal deelnemers ligt bijzonder laag. In het licht van de kostprijs van die trainingen en coachings stellen we de continuering ervan zelf in vraag.

Om onze studentenvertegenwoordigers vanaf het begin bij beleidsontwikkende trajecten te betrekken en hen een actieve, co-creatieve stem te geven, organiseerden we op geregelde tijdstippen sessies waarin we hen een update gaven van nieuw beleid dat in de pijplijn zat en waarbij we hun input verzamelden. Ondanks het feit dat het gaat over dossiers die een voelbare impact zullen hebben op de studentengemeenschap en studentenvertegenwoordigers hierin een betekenisvolle rol kunnen spelen, waren er ook hier amper deelnemers. De vraag stelt zich dus of we in dergelijk aanbod moeten blijven voorzien, of eerder *ad hoc* moeten werken en de bal meer in het kamp van de studentenvertegenwoordigers moeten leggen.

Tot slot krijgen onze studentenvertegenwoordigers hulp van **jobstudenten** bij de ondersteuning van hun takenpakket. De studentenraad beschikt sinds 2019 over een budget (9000 euro per academiejaar) voor het aanstellen van jobstudenten. Deze jobstudenten zijn bedoeld om de taaklast voor studentenraadsleden te verlichten; ze signaleerden dat er bij hun engagement te veel extra's kwamen kijken die niet per se horen bij hun kerntaken als studentenvertegenwoordiger.

De studentenraad mag bepalen welke functies men ter ondersteuning van de werking wil inschakelen. Doorgaans gaat het om een drietal functies: communicatie, administratie en het organiseren van events. De studentenraad staat niet alleen in voor het bepalen van de functies, maar ook voor de werving en selectie. Vanuit onze afdeling studentenzaken zijn we – vraaggestuurd – beschikbaar voor ondersteuning in heel dit proces. Het vicerectoraat Onderwijs en Studentenzaken neemt de opmaak van de jobstudentencontracten op zich. De studentenraad staat zelf in voor het gezond beheer van het jobstudentenbudget.

De impact en effectieve mate van ondersteuning door jobstudenten is wisselend, over de academiejaren heen. Er zijn jaren geweest waarin de jobstudenten effectief een zeer betekenisvolle rol hebben gespeeld. We hebben jobstudenten gezien die fungeerden als een professionele secretaris of assistent die heel grondig inhoudelijk voorbereidend werk afleverde voor de leden. Er zijn jobstudenten geweest die mooie events organiseerden om de bekendheid van de studentenraad in de kijker te zetten. En dan zijn er de veeleer magere jaren qua output. Alles staat of valt met duidelijk omschreven taakomschrijvingen, aansturing en bijsturing door voorzitter/ondervoorzitter (los van amicale banden).

De jobstudenten zijn bedoeld ter ondersteuning van de werking van de studentenraad. Maar we zien dat de middelen die daarvoor ter beschikking worden gesteld niet altijd optimaal en efficiënt benut worden. We vragen ons daarom af of we de inzet en aansturing van jobstudenten zelf meer moeten opvolgen en in handen nemen.

Waarop zijn we trots?

Valorisatie van hun engagement als studentenvertegenwoordiger putten studenten in belangrijke mate ook uit het ervaren van meerwaarde en het kunnen creëren van impact. Daarom betrekken we onze studentenvertegenwoordigers stevast bij dossiers die een voelbare impact zullen hebben op de studentengemeenschap. We geven ze een actieve, co-creatieve stem bij een dergelijk beleidsontwikkend traject waardoor zij hierin een betekenisvolle rol kunnen spelen.

Met het uitreiken van een specifiek attest 'student-bestuurder' willen we de veeleer informele appreciatie voor het opgenomen engagement expliciet zichtbaar maken en officieel valoriseren. Dit aanvullend attest is een mooie aanvulling op het officiële diploma van de studentenvertegenwoordiger.

Door het aanbod van vorming en coaching op maat zien we onze actieve studentenvertegenwoordigers sterk groeien tijdens het jaar. Van zodra we merken dat er bepaalde noden zijn of als er groepsdynamisch zaken spelen die uitklaring behoeven, kunnen we hierop snel inspelen door trainingen of intervisiemomenten te voorzien.

Contact

- Sofie De Smet (hoofd Studentenzaken), sofie.de.smet@vub.be
- Kaat De Vis (beleidsmedewerker Studentenzaken), kaat.de.vis@vub.be

Meer weten?

- [Studentenraad | Vrije Universiteit Brussel](#)

2.5. Bijdrage van de internationale *peers* aan de systeembrede analyse

2.5.1. Programma van het *peer-to-peer* event, 29 april 2025

Tijd	Thema
9.00h – 9.30h	Ontvangst Odisee, Brussel
9.30h – 10.15h	Keynote Dr. Manja Klemenčič + Q&A
10.15h – 11.00h	Keynote Horia-Șerban Onița + Q&A
11.00h – 11.15h	Pauze
11.15h – 12.00h	Keynote Simon Varwell + Q&A
12.00h – 12.45h	Keynote Nik Heerens + Q&A
12.45h – 13.30h	Lunch
13.30h – 14.30h	Rondetafel 1: Mr. Simon Varwell Rondetafel 1: Dr. Manja Klemenčič Rondetafel 1: Mr. Horia-Șerban Onița Rondetafel 1: Mr. Nik Heerens
14.30h – 14.45h	Pauze en tafelwissel
14.45h – 15.45h	Rondetafel 2: Mr. Simon Varwell Rondetafel 2: Dr. Manja Klemenčič Rondetafel 2: Mr. Horia-Șerban Onița Rondetafel 2: Mr. Nik Heerens
15.45h – 16.15h	Key takeaways rondetafels (<i>peers</i>)
16.15h – 16.30h	Wrap up

2.5.2. Keynote Dr. Manja Klemenčič: The role of students in higher education governance

Senior Researcher of Higher Education at Faculty of Education, University of Ljubljana and Associate at Department of Sociology, Faculty of Arts and Sciences, Harvard University

Keynote Abstract

“The role of students in higher education governance is defined by two overlapping yet distinct conditions: first, that student representative associations exist; and second, that formal channels of representation and interest intermediation are instituted.

Student representative associations or student governments – and variations thereof as student unions, councils, parliaments, boards, guilds, etc. – are distinct forms of organisational bureaucracy specific to higher education governance. They operate as quasi-‘governments’ as they present a system of rules and norms by which the student body is organized. Student representation as a form of student politics presupposes the existence of some formal

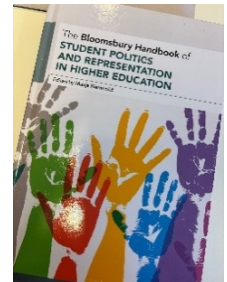
structures and processes through which student representatives funnel student interests into decision processes, be that at the level of higher education institutions or in state public policy processes.

This keynote addressed key concepts and principles underlying these two conditions such as autonomy, representativeness and professionalism of student representative organisations and legitimate participatory rights versus expert input in decision processes.

Guiding questions for this keynote address were: What are the key issues and legislative provisions concerning the role of students in higher education governance? What values and rationales underlie these provisions? What are best practices on involving students in higher education governance? Related to these are questions on how to prevent, and if it occurs, de-escalate conflicts between students and institutional leaders."

Bronnen, aangebracht door Dr. Manja Klemenčič

- The Bloomsbury Handbook of Student Politics and Representation in Higher Education, Manja Klemenčič (ed), Bloomsbury Academic, 2024 – volledig beschikbaar in open access als download: <https://www.bloomsburycollections.com/encyclopedia?docid=b-9781350376007>
- Hoofdstuk uit bovenvermeld handboek toegespitst op conceptuele achtergrond en definities: <https://www.bloomsburycollections.com/encyclopedia-chapter?docid=b-9781350376007&tocid=b-9781350376007-chapter1&pdfid=9781350376007.ch-1.pdf>
- Hoofdstuk over student agency uit Klemenčič, M. (2024). "Chapter 6 Shaping the World of Change – Higher Education Enabling Student Agency: Concepts, Principles and Practices". In *Shaping the World of Change*. Leiden, The Netherlands: Brill. https://doi.org/10.1163/9789004705777_007
- Over Manja zelf: <https://manjaklemencic.scholars.harvard.edu/>
- Contact:
 - manjaklemencic@g.harvard.edu
 - [LinkedIn profile](#)

2.5.3. Keynote Horia-Șerban Onița: Actionable reflections to enhance student participation

Head of the European Higher Education Area Secretariat (Brussels); Former President of the European Students' Union (ESU)

Keynote Abstract

"The keynote aims to share actionable reflections to enhance student participation, drawing from a decade-long experience as a student representative across institutional, national, and European levels and my research on student engagement. It will mark relevant developments experienced in student participation and consider how they impact the institutional design choices for higher education institutions. Such developments include the interaction and engagement patterns influenced by the online environment (be it because of Covid or social media), the shortened life cycle of student representatives and the ambivalent nature of recent quality assurance reforms in boosting (certain types/understandings of) student participation.

Furthermore, the keynote will look, from students' perspective, into what the new level of transnational student representation (within European Universities Alliances) and common underpinnings of student engagement (agreed within the EHEA) mean for institutional policy and practice."

Bronnen, aangebracht door Horia-Șerban Onița:

- [Statements on Fundamental Values adopted by HE ministers](#) - defining student participation components at European level
- [Bologna with Student Eyes 2024](#) - mapping the level of student participation at European level
- [Student Participation Innovative Practice Guide](#)
- [Romanian Student Rights Charter](#) - voorbeelden (in het Roemeens) uit de presentatie
- Contact:
 - horia.onita@ehea.info
 - [LinkedIn profile](#)

2.5.4. Keynote Simon Varwell: Perspectives from students' association UHI in a federal, multi-campus, tertiary and geographically distributed university

Director of Student Engagement and Representation at Highlands & Islands Students' Association (HISA), formerly employed at sparqs

Keynote Abstract

"Building on many changes and integrations in Scottish universities and colleges, this keynote will share perspectives from a students' association in a federal, multi-campus, tertiary and geographically distributed university. At UHI, non-traditional student profiles meet a complex blend of campus-based and online learning, where the road to student partnership is unique but challenging.

This keynote will also reflect on Simon's many years working nationally at a period of increased alignment in Scotland's quality arrangements for further and higher education and a deepening emphasis on student engagement.

From this practice and his own research, examples of how students and staff can be equipped to radically advance partnership in shaping learning, will be shared."

Bronnen, aangebracht door Simon Varwell

- Belangrijkste webpagina's van UHI en HISA:
 - [UHI Transformation](#)
 - [HISA's website](#)
- Andere bronnen:
 - Scotland's new [Tertiary Quality Enhancement Framework](#)
 - [sparqs](#): student partnerships in quality Scotland
 - [Student Engagement Framework for Scotland](#)
 - [Student Learning Experience model](#)
 - [Scotland's Ambition for Student Partnership](#)
 - [Professional Standards Framework for Student Engagement](#)
 - Sjabloon om jobbeschrijvingen te ontwikkelen voor studentenvertegenwoordigers (*student officer/rep role*) in Annex A van de [sparqs' guide to developing an education officer induction](#)
 - Wetgeving over studentenraden in Groot-Brittannië: [1994 Education Act, section 22 paragraph 2](#)
 - Inspiratie voor een gemeenschappelijk platform voor participatiecoaches: [materials from sparqs' Student Engagement Staff Network](#) (SESN)
 - Artikel dat kan helpen om te reflecteren over de belangrijkste interne en externe relaties die een studentenorganisatie kan hebben: [article and model \(Cadogan\)](#)
 - Valorisatie: In Ierland heeft NSTEP een systeem met badges (cf. <https://studentengagement.ie/awards/>)
- Referenties bij de keynote:
 - Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224. <https://doi.org/10.1080/01944363.2018.1559388>
 - sparqs (n.d.). Theory of partnership: Ladder of Citizen Participation - Sherry R Arnstein. <https://www.sparqs.ac.uk/resource-item.php?item=168>
 - Varwell, S. (2022). Partnership in pandemic: Re-imagining Arnstein's ladder of citizen participation for an era of emergency decision-making. *The Journal of Educational Innovation, Partnership and Change*, 8(1). <https://www.journals.studentengagement.org.uk/index.php/studentchangeagents/article/view/1076>
 - Varwell, S. (2022). A Literature Review of Arnstein's Ladder of Citizen Participation: Lessons for contemporary student engagement. *Exchanges: The Interdisciplinary Research Journal*, 10(1), 108-144. <https://doi.org/10.31273/eirj.v10i1.1156>
 - Varwell, S. (2023). Valhalla and Nirvana: Views of Arnstein's ladder of citizen participation in further and higher education. In *Advancing student engagement in higher education* (pp. 262-280). Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781003271789-24/valhalla-nirvana-simon-varwell>

- Brown, M., & Varwell, S. (2024). Scotland's Student Learning Experience model: Building partnership in quality in a tertiary context. *Journal of Perspectives in Applied Academic Practice*, 12(2). <https://doi.org/10.56433/jpaap.v12i2.605>
- Contact:
 - simon.varwell@uhi.ac.uk
 - [LinkedIn profile](#)
 - [Bluesky profile](#)

2.5.5. Keynote Nik Heerens: Embracing Inclusive Student Engagement in Higher Education

Research & Development Associate at Knowledge Innovation Centre (KIC), formerly Head of sparqs (student partnerships in quality Scotland) and Director of the European Students Union (ESU)

Keynote Abstract

"The massification of higher education has created increasingly diverse student populations, yet traditional student engagement structures often fail to accommodate non-traditional, underrepresented, and disadvantaged students. The keynote explored how higher education institutions can transform student engagement to ensure all students – regardless of background, circumstances, or characteristics – can access the transformative benefits of active participation in university life.

Drawing from European research projects, the keynote examined the multifaceted nature of student engagement beyond formal representation, encompassing governance, quality assurance, teaching and learning partnerships, community involvement, and civic participation. While engagement offers clear benefits including enhanced belonging, skill development, and improved academic outcomes, significant barriers persist: time and financial constraints, lack of visibility and information, identification challenges, and accessibility issues.

The presentation outlined evidence-based strategies for creating more inclusive engagement opportunities: offering diverse participation formats including short-term and project-based roles, amplifying diversity visibility in communications and role models, strengthening support systems through targeted mentoring and staff training, improving recognition through financial compensation and ECTS integration, and crucially, involving non-traditional students themselves in redesigning institutional practices.

Through concrete examples, the keynote aimed to challenge institutions to move beyond asking whether students are "interested" in engagement to questioning how current systems may be systematically excluding diverse voices. The ultimate vision: creating educational communities where every student can contribute their unique perspectives and benefit from the transformative power of student engagement."

Bronnen, aangebracht door Nik Heerens:

- InclusiPHE, Inclusive Engagement of Non-Traditional Students in Professional Higher Education: <https://inclusiphe.eu>
- EngageAll, Inclusive Student Civic Engagement as a Pathway for Enhanced Skills & Competences in Professional Higher Education: <https://engageall.eu/>
- InclusiVET, Inclusive Engagement of Underrepresented Students in Vocational Education & Training: <https://inclusivet.eu/>
- Contact:
 - nik@knowledgeinnovation.eu
 - [LinkedIn profile](#)

3. Slotbeschouwing en beleidsaanbevelingen door de werkgroep

Vlaanderen heeft een sterke traditie inzake studentenparticipatie. De krijtlijnen daarvoor zijn sinds 2004 decretaal verankerd en hebben de instellingen in staat gesteld om enorm te groeien in het uitbouwen van hun participatiestructuur en -cultuur. Ook de Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS) heeft daarin een grote rol gespeeld. Zij vertegenwoordigen al meer dan 85 jaar onvermoeibaar de studentenstem in Vlaanderen en Nederlandstalig Brussel. Door de jaren heen is ook de decreetgever ondersteunend gebleven voor een sterkere studentenparticipatie. Zo werd de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) in 2018 door de minister van onderwijs gevraagd naar een advies rond studentenparticipatie, op basis waarvan in 2019 enkele aanpassingen en aanvullingen werden doorgevoerd aan de Codex Hoger Onderwijs. Dit moedigde de onderwijsinstellingen aan om hun beleid rond studenteninspraak verder te expliciteren en de nodige ondersteuning te voorzien.

Mede op basis van dat VLOR-advies werd ook deze systeembrede analyse over studentenparticipatie mogelijk gemaakt. Het afgelopen academiejaar kregen verschillende instellingen de kans om over het muurtje te kijken en te leren van elkaars praktijkvoorbeelden. Deze uitwisselingen én deze publicatie maken de realisaties en huidige uitdagingen inzake studentenparticipatie in het Vlaamse hoger onderwijs duidelijk zichtbaar. Volgens de internationale experts die betrokken waren in deze systeembrede analyse zijn het uitgebouwde beleid en de praktijk in Vlaanderen dankbaar te koesteren.

Deze verwezenlijkingen kwamen er niet vanzelf. In de werkgroep werd duidelijk dat impactvolle studentenparticipatie een werk van lange adem is, waarbij continuïteit en inclusie naar voren kwamen als grote collectieve uitdagingen. De deelnemers waren getuige van elkaars zoektocht om hiermee om te gaan en deelden creatieve oplossingen met elkaar die zeker tot een meer effectieve studentenparticipatie kunnen en zullen leiden. De praktijkvoorbeelden en *key takeaways*, te vinden in deel 2 van deze publicatie, vertalen deze inzichten naar een breder publiek.

Alle deelnemers van de werkgroep bleken dezelfde problemen te ondervinden bij het zoeken naar voldoende en diverse studentenvertegenwoordigers. Het zijn belemmeringen die niet door participatiecoaches alleen kunnen overwonnen worden, maar waarin andere stakeholders mee verantwoordelijkheid kunnen en moeten opnemen. Dat besef ligt aan de basis van het initiatief van de werkgroep om deze systeembrede analyse af te sluiten met een aantal slotbeschouwingen en beleidsaanbevelingen.

Met de onderstaande beleidsaanbevelingen, die mede geïnspireerd zijn door de uitwisseling met de internationale *peers*, wil de werkgroep het management van de Vlaamse hogeronderwijsinstellingen en de Vlaamse overheid oproepen om samen het hoofd te bieden aan de uitdagingen die we op het vlak van studentenparticipatie vandaag in Vlaanderen zien.

3.1. Studentenparticipatie als collectieve verantwoordelijkheid

Studentenvertegenwoordigers geven zelf aan dat de belangrijkste vorm van erkenning het feit is dat er naar hen geluisterd wordt. De impact die ze zo hebben op hun leer- en leefomgeving motiveert hen om te participeren. Dit vraagt echter om een sterke participatiecultuur waarin medewerkers openstaan voor feedback en suggesties van studenten, zodat deze volwaardige partners zijn in onderwijs en beleid.

Al te vaak hebben participatiecoaches nog het gevoel dat ze collega's moeten overtuigen van de meerwaarde van studentenparticipatie en van het unieke perspectief dat studenten kunnen bieden bij het kwaliteitsvol uitbouwen van de leer- en leefomgeving. Nochtans: *"Students are experts in their own right"*, zoals een van de internationale *peers* het mooi samenvatte. Alleen zij kunnen hun unieke expertise en perspectief inbrengen. Alleen studenten weten wat vanuit hun ervaring op de verschillende niveaus in de instelling nodig is.

Het creëren van een sterke participatiecultuur kan alleen werken als studentenparticipatie gezien wordt als een collectieve verantwoordelijkheid. "Het begint in het klaslokaal" én tegelijk heeft elke medewerker, op elke plek in de organisatie, een rol in het realiseren van die participatiecultuur.

Het is voor de werkgroep duidelijk dat de leidinggevenden in de hogeronderwijsinstellingen een cruciale rol spelen in het creëren van die cultuur. Daarom roept de werkgroep elk van hen op om zich als 'sleutelboodschapper' te profileren. Tegelijk vraagt de werkgroep aan het management van de instellingen om de rol van de verschillende

actoren in studentenparticipatie te durven vertalen in duidelijke verwachtingen voor alle medewerkers en daar de nodige ondersteuning voor te voorzien.

3.2. Inclusieve studentenparticipatie stimuleren

De realiteit van het hoger onderwijs verandert. Studenten vormen vandaag een steeds meer divers publiek, met uiteenlopende achtergronden, noden en leefsituaties. De werkgroep beschouwt deze diversiteit als een opportuniteit én een uitdaging om nieuwe en uiteenlopende perspectieven en ideeën mee te nemen en zo de beleidsvoering in de instellingen te verrijken.

De werkgroep stelt echter vast dat deze diversiteit nog onvoldoende wordt weerspiegeld in de structuren en de cultuur van studentenparticipatie in de instellingen, waardoor deze rijkdom nog niet gecapteerd wordt. Met het oog op betere onderwijskansen voor iedereen is dit volgens de betrokken deelnemers een prioritaire kwestie.

3.2.1. Barrières wegwerken

Uit het Europese [InclusiPHE-project](#) blijkt dat studenten met diverse achtergronden – waaronder werkende studenten, studenten met een migratieachtergrond, eerste-generatiestudenten, studenten met een functiebeperking, studenten met zorgverantwoordelijkheden of een alternatieve leerweg, graduaatsstudenten – vaak uitgesloten blijven van formele participatiekanalen. Barrières zoals tijdsdruk, financiële zorgen, gebrek aan (h)erkenning, beperkte zichtbaarheid van participatiekansen en een gevoel van "er niet bij te horen" worden frequent gerapporteerd.

Een inclusieve studentenparticipatie vraagt structurele én culturele aanpassingen. Het is niet voldoende om iedereen 'uit te nodigen' aan tafel: we moeten ook de tafel zó inrichten dat alle studenten zich er welkom en gehoord voelen. Daarom pleit de werkgroep ervoor dat instellingen hun beleid aanpassen en studentenparticipatie veel bewuster en inclusiever benaderen, door:

- actief drempels weg te nemen en structurele ondersteuning aan te bieden voor deelname van studenten met diverse achtergronden en hier actief studentenraden in te betrekken;
- verschillende vormen van participatie mogelijk te maken: van structurele vertegenwoordiging tot minder langdurige, ad hoc betrokkenheid (bijvoorbeeld via focusgroepen, klankbordmomenten of projectmatige input);
- de zichtbaarheid van participatieorganen en hun werking te verhogen, en hun communicatie af te stemmen op verschillende studentendoelgroepen;
- de institutionele participatiecultuur kritisch onder de loep te nemen wat betreft toegankelijkheid, representativiteit en herkenbaarheid;
- participatiecoaches expliciet in te zetten voor het contacteren en enthousiasmeren van ondervertegenwoordigde groepen (*outreach*);
- in samenspraak met studenten met specifieke noden en omstandigheden een strategie te ontwikkelen om hun betrokkenheid structureel te verankeren.

Het InclusiPHE-project leverde allerlei inspirerend materiaal op dat instellingen kunnen inzetten op deze verschillende domeinen, met als doel een betere inclusieve praktijk van studentenparticipatie te realiseren. De werkgroep beveelt de instellingen aan om deze inzichten en materialen volop te vertalen naar de eigen context. Samenwerking tussen verschillende actoren die op het vlak van inclusie in de instellingen actief zijn, is hierbij zeker een aanbevolen strategie.

3.2.2. Financiële drempels overwinnen

In de werkgroep is in het kader van inclusie en van valorisatie voor het werk van studentenvertegenwoordigers geregeld gesproken over het voorzien van een vergoeding voor het werk dat zij presteren. Ook tijdens het *peer-to-peer event* met de internationale experts kwam dit vaak naar voren. In verschillende landen (onder meer in Nederland en Engeland) worden studentenvertegenwoordigers immers betaald voor hun inzet, wat in Vlaanderen niet gangbaar is.

De werkgroep is bezorgd over de veranderende maatschappelijke context die druk zet op vrijwillige studentenvertegenwoordiging. De laatste jaren lezen we in nieuws- en sectorberichten¹⁸ dat het voor vrijwilligersorganisaties eveneens moeilijker wordt om helpende handen te vinden. Deze kwestie moet ook bekeken worden vanuit de realiteit van het vrijwilligerswerk: de '*war for volunteers*' zorgt ervoor dat steeds meer organisaties een beroep doen op steeds meer vrijwilligers. Dat heeft er op zijn beurt voor gezorgd dat 'de nieuwe vrijwilliger' iemand is die omwille van de gestegen vraag minder langdurige engagementen aangaat (maar vlot '*jobhopt*' tussen verschillende vrijwilligersorganisaties). Een bijkomende vaststelling die in dit kader een uitdaging vormt, is het feit dat de huidige vrijwilliger snel resultaat wil zien van zijn inzet.

Een tweede maatschappelijk gegeven is het stijgend aantal studenten dat een studentenjob heeft. Volgens de recentste JOP-monitor (2023)¹⁹ combineert 65 % van de jongeren hun studies met een studentenjob. Ook dat gegeven stelt de hogeronderwijsinstellingen voor een extra uitdaging. Het feit dat studenten vaker een studentenjob uitoefenen, geeft ze minder ruimte om engagement in de instellingen op te nemen. Studentenvertegenwoordigers leveren veel onbetaald werk en de tijdsinvestering is heel groot. Het gaat om tijd die ze ook elders zouden kunnen spenderen, namelijk aan studentenjobs en studiewerk, waar vaak wel directe *incentives* en compensaties tegenover staan.

Over een vergoeding voor studentenvertegenwoordigers is de werkgroep echter voorzichtig. Ze wil het vrijwillige engagement en de intrinsieke motivatie benadrukken en honoreren. Zoals gezegd is de impact die studentenvertegenwoordigers hebben op de kwaliteit van hun instellingen hun belangrijkste drijfveer.

Tegelijk erkent de werkgroep dat studenten die financieel afhangen van de inkomsten van een (studenten)job een reële financiële drempel ervaren om zich ook als studentenvertegenwoordiger te engageren. Er zijn experimenten in sommige instellingen (bijvoorbeeld het praktijkvoorbeeld van VUB onder rubriek 2.2.3) waarbij een student een vergoeding kan ontvangen onder de vorm van een beurs. Dergelijke systemen hebben echter nog niet voor de gewenste resultaten gezorgd. Er is meer onderzoek nodig naar de beweegredenen om al dan niet de stap te zetten naar participatie. Een student die zich helemaal niet herkent in de taken en het profiel van een studentenvertegenwoordiger zal door een beurs wellicht niet overtuigd worden. Ook de VLOR deed in haar advies een oproep aan de overheid om dit nader in kaart te brengen, een oproep die de werkgroep uitdrukkelijk onderschrijft.

De werkgroep is er daarnaast van overtuigd dat er voor studenten op zijn minst geen kosten mogen verbonden zijn aan studentenvertegenwoordiging. Ze pleit er daarom voor dat de instellingsbesturen werk maken van een dekkende en pre-gefinancierde onkostenvergoeding zonder al te veel administratieve opvolging. Ze vraagt de instellingen dan ook om het feit dat engagement als studentenvertegenwoordiger 'kostenvrij' moet zijn op te nemen in het statuut van de studentenvertegenwoordiger. Idealiter wordt deze bepaling ook opgenomen in de Codex Hoger Onderwijs.

De instelling kan zelf bepalen of ze voor de vergoeding – zoals de vrijwilligerswet voorziet – gebruikmaakt van een reële of een forfaitaire kostenvergoeding. Hoe dit billijk en redelijk geregeld wordt vanuit studentenperspectief wordt het best lokaal in de instelling vormgegeven in een intensieve samenwerking met de (centrale) studentenraad en in verhouding tot de verschillende mandaten. De werkgroep roept de instellingen op om hiervoor de nodige financiële ruimte te garanderen.

¹⁸ Zie ook LEMAHIEU, T., Vrijwilligers: diversiteit troef! in: VZW-actueel, jg 2023, nr. 5. - uitgeverij Larcier-intersentia, https://nl.thematax.be/vzw-actueel/23/05/VLVZWAAR_EU23050101

¹⁹ <https://jeugdonderzoeksplatform.be/2024/01/01/resultaten-jop-monitor-2023-vrijgegeven/>

3.3. Participatiecoaches ondersteunen

3.3.1. Investeren in de participatiecoach

Studentenparticipatie wordt in de instellingen ondersteund door verschillende medewerkers, die vaak worden aangeduid met de functietitel 'participatiecoach'. Tijdens deze systeembrede analyse werd veel informatie gedeeld over de rol die een participatiecoach vervult en de meerwaarde daarvan (zie rubriek 2.3).

Participatiecoaches zijn sleutelfiguren in het realiseren van de hoge verwachtingen die voortvloeien uit de regelgeving en uit het beleid van de instellingen. Zij vormen de centrale spil voor continuïteit en duurzaamheid in studentenparticipatie, in de realiteit van steeds wisselende studentengroepen. Zeker de hogescholen worden nadrukkelijk geconfronteerd met snel wisselende groepen, gezien de grote toename van bachelorstudenten.

Om een gedragen studentenparticipatiecultuur én een efficiënte participatiestructuur uit te bouwen moeten participatiecoaches voldoende ruimte hebben:

- om de studentenraden te coachen en ook te voorzien in individuele coaching voor minstens de bestuurders van studentenraden, zodat zij hun rol kwalitatief kunnen invullen en hun competenties kunnen aanscherpen;
- om een professionaliseringsaanbod te voorzien voor studentenvertegenwoordigers en potentieel geïnteresseerde studenten;
- om mee vanuit de instelling in samenspraak met de studentenraad beleidskeuzes te ondersteunen en uitvoering te geven aan de uitgetekende processen en de studentenparticipatiereglementering;
- om ondersteuningsinitiatieven rond studentenbetrokkenheid op te zetten voor opleidingen, departementen, faculteiten, diensten en directies.

De werkgroep stelde vast dat de beperkte tijd waarover participatiecoaches beschikken al te vaak een belemmering vormt om deze verwachtingen waar te maken. Medewerkers combineren de rol vaak ook met andere taken en verantwoordelijkheden. Soms is er zelfs slechts één participatiecoach in die functie werkzaam in een hogeronderwijsinstelling.

De werkgroep roept de instellingsbesturen daarom op om – naast andere ondersteuning voor studentenraden – voldoende omkadering voor deze rol te voorzien. Gezien het belang van participatiecoaching ' dicht bij de student ' onderstreept ze daarbij ook het advies van de internationale experts om studentenparticipatie op de verschillende niveaus van de organisatie beter te ondersteunen. A fortiori geldt dit voor instellingen met veel regionaal verspreide campussen. Lokale aanwezigheid van participatiecoaches op verspreide campussen is volgens de experts de manier om studenten effectief te bereiken, maar ook dat vraagt uiteraard een extra investering.

3.3.2. Een netwerk voor participatiecoaches

Participatiecoaches werken in Vlaamse hogeronderwijsinstellingen momenteel vaak alleen of in beperkte groep. Iedereen probeert op eigen houtje de best mogelijke zaken te realiseren. Ondanks het feit dat er hoge eisen gesteld worden aan de competenties van participatiecoaches verschillen de professionaliseringsmogelijkheden voor hen per instelling en bestaat er weinig ondersteuning over de instellingen heen.

De deelnemers van de systeembrede analyse hebben veel inspiratie kunnen halen uit elkaars praktijkvoorbeelden en konden ook lessen trekken uit initiatieven die niet succesvol bleken te zijn. Uitwisseling met andere professionals die weten wat het werk inhoudt, creëert verbondenheid en herkenbaarheid. De werkgroep ziet dan ook een grote meerwaarde in het opzetten van een structureel overleg op Vlaams niveau tussen de participatiecoaches en andere direct betrokkenen bij studentenparticipatie van de verschillende instellingen, zodat ze deze expertise- en kennisdeling verder kunnen zetten.

Ook de internationale experts gaven aan dat een Vlaams netwerk voor participatiecoaches een belangrijke stap zou zijn in de doorontwikkeling van kwaliteitsvolle studentenparticipatie in Vlaanderen. Zo zouden onder meer de volgende aspecten duurzamer, transparanter en zichtbaarder gedeeld en geborgd kunnen worden op Vlaams niveau:

- trainingen en vormingen van studentenvertegenwoordigers, die ook in samenwerking met VVS²⁰ kunnen aangeboden worden (inclusief gemeenschappelijke materialen);
- jobomschrijvingen of functieprofielen voor studentenvertegenwoordigers en participatiecoaches;
- het organiseren van professionaliseringsactiviteiten voor participatiecoaches.

Een dergelijk netwerk ondersteunt ook de externe blik bij de kwaliteitsontwikkeling van studentenparticipatie in de instellingen en biedt extra kansen om nieuwe evoluties snel op te pikken. Het voorbeeld van het [Student Engagement Staff Network \(SESN\)](#) van sparqs in Schotland heeft de werkgroep in dit kader sterk kunnen inspireren.

De werkgroep is alleszins gemotiveerd om dergelijke uitwisselingen zelf in handen te nemen. Ze heeft de intentie om in januari 2026 van start te gaan, met een beurtrol voor het organiseren van de bijeenkomsten. Tegelijkertijd komt uit 1.2.1 duidelijk naar voren dat de ruimte hiervoor bij de participatiecoaches zelf beperkt is.

De werkgroep vraagt daarom aan de instellingen en de Vlaamse overheid om een dergelijk duurzaam netwerk voor participatiecoaches op te richten en te ondersteunen.

Dit kan volgens de werkgroep bijvoorbeeld vorm krijgen als gemengde werkgroep in de schoot van de Vlaamse Interuniversitaire Raad en de Vlaamse Hogescholenraad of door VLUHR KZ, onder leiding van een stafmedewerker, en in samenwerking met VVS. In ieder geval is het voor de werkgroep belangrijk dat er een verantwoordelijke wordt aangewezen voor de ondersteuning van de werking van een dergelijk netwerk en dat deze persoon de nodige omkadering krijgt.

3.3.3. Praktijkgericht onderzoek over studentenparticipatie

Bij de uitwisselingen in deze systeembrede analyse kwam de werkgroep geregeld tot de vaststelling dat de praktijkvoorbeelden vaak het resultaat zijn van *trial and error* en dat de ruimte voor het onderzoeken van de effecten van deze praktijken beperkt is. Ook het systematisch in kaart brengen van verschillende aspecten van kwaliteitsvolle studentenparticipatie op Vlaams niveau gebeurt weinig.

Enkele voorbeelden van vragen die aan bod kwamen:

- Zijn er data beschikbaar op Vlaams niveau over het aantal studentenvertegenwoordigers, over de mandaten die al dan niet ingevuld geraken, ...
- Kan een kosten-baten-analyse plaatsvinden naar het effect van verkiezingen (zie ook 1.4) en het effect ervan op diversiteit en inclusie (zie ook 1.3)?
- Werkt een participatiecoach het best centraal of decentraal in een instelling?
- Wat zijn de belangrijkste drempels/noden van studenten om te participeren?
- Hoe maken we de training voor studentenvertegenwoordigers nuttig, aantrekkelijk en ook impactvol?
- Welke rol speelt ondersteuning (bv. coaching of vorming) in het versterken van het mandaat en de impact van studentenvertegenwoordigers?

De leden van de werkgroep zouden bij het ontwikkelen van hun praktijken vaker gebruik willen maken van data en inzichten die gebaseerd zijn op onderzoek. De werkgroep vraagt aan de Vlaamse overheid om voldoende middelen te voorzien om dit soort data te verzamelen en (praktijkgericht) onderzoek op te zetten.

Ook roept de werkgroep de instellingen op om in die zin meer samen te werken. Instellingen kunnen daarbij zelf – zoals sommigen al doen – via competitieve kanalen projectmiddelen opzoeken en aansluiting zoeken bij relevante internationale projecten en netwerken. Ook bachelor- en masterproeven in het kader van studentenparticipatie bieden wellicht verdere mogelijkheden.

3.4. Studentenraadsverkiezingen faciliteren

Het decreet legt een aantal aspecten vast over verkiezingen voor studentenvertegenwoordigers.

De werkgroep ervaart een spanning tussen het effect van deze regelgeving op inclusieve studentenparticipatie enerzijds en op de legitimiteit van studentenvertegenwoordigers anderzijds. Verder getuigen veel deelnemers aan de werkgroep dat de organisatie van de verkiezingen veel tijd in beslag neemt.

²⁰ <https://vvs.ac/vormingsaanbod-2024/>

Zich verkiesbaar stellen is voor sommige studenten een drempel, zeker voor studenten uit minderheidsgroepen. Studenten die net een heel waardevolle bijdrage zouden kunnen leveren via studentenvertegenwoordiging vallen zo bij voorbaat uit de boot. Bovendien is het niet altijd gewaarborgd via verkiezingen dat alle studenten evenveel kansen hebben om hun kandidatuur breed kenbaar te maken, hoewel instellingen hier oplossingen kunnen voor geven zoals het gelijkstellen van middelen en dit ook actief opvolgen.

Dit alles wringt met een inclusieve benadering waarbij elk engagement zou moeten omarmd worden. Deelnemers aan de systeembrede analyse lieten zien hoe ze in hun instellingen via creatieve oplossingen proberen om niet-verkozen studenten toch te betrekken bij de studentenraad, bijvoorbeeld via coöptatie. Ook in het buitenland zien we systemen waar studenten *student representative* kunnen worden zonder verkiezingen.

Tegelijk ontnemen studentenvertegenwoordigers aan verkiezingen hun inherente legitimiteit. Ook de werkgroep erkent deze legitimiteit als belangrijke doelstelling van het organiseren van verkiezingen.

Deelnemers aan de werkgroep hekelden geregeld het feit dat het organiseren van verkiezingen hen buitenproportioneel veel tijd kost, wat hen belemmert om écht met studentenparticipatie bezig te zijn. Het 'middel' van verkiezingen voor een legitieme studentenparticipatie dreigt zo in te sterke mate het enige doel te worden. Ook van studentenvertegenwoordigers zelf vraagt het hele proces, van kandidatenwerving tot de effectieve installatie van studentenraden, veel kostbare tijd. Zij zijn slechts enkele jaren aanwezig binnen de onderwijsinstellingen (voor graduaatsopleidingen is dat slechts twee jaren). Bovendien hebben ze na de verkiezingen inwerktijd nodig vooraleer ze echt van start kunnen gaan. Ook de timing van verkiezingen is een belangrijk knelpunt, vooral in instellingen of opleidingen waar studenten een groot deel van het jaar op stage of werkplekleren zijn.

De werkgroep pleit niet voor het afschaffen van verkiezingen, maar blijft bezorgd over de tijdsinvestering, de continuïteit, de drempels en de effecten op inclusie. Eenvoudige oplossingen zijn er niet, maar onderstaande aanbevelingen kunnen bijdragen aan de werkbaarheid.

3.4.1. Verkiezingen vereenvoudigen

De regelgeving legt een aantal zaken vast rond de organisatie van verkiezingen, maar tegelijk is er nog veel ruimte voor het verder invullen van het kader om een voldoende laagdrempelige structuur en organisatie te behouden. De werkgroep erkent dat de instellingen soms zelf de neiging hebben om naast de vereisten in de regelgeving nog aanvullende regels in te voeren die de complexiteit van het systeem verder voeden, met veel vereisten en mandaten om in te vullen.

Maar *less is more*: de werkgroep roept de studentenraden en de instellingsbesturen op om de verkiezingssystemen efficiënt en eenvoudig te houden en eventueel kritisch te herontwerpen om zo geen extra drempels op te werpen of de tijdsinvestering uit zijn voegen te laten barsten.

3.4.2. Verkiezingen als inclusieve en collectieve onderneming

Eerder werd al vermeld dat een sterke participatiecultuur nodig is en dat iedereen in de instelling daarvoor verantwoordelijkheid draagt. Dat geldt ook voor de verkiezingen: studenten én de hele instelling moeten de nodige inspanningen leveren om van de verkiezingen een hefboom te maken voor inclusieve studentenparticipatie. Het vraagt een goede samenwerking en ondersteuning door verschillende diensten (marketing en communicatie, IT, beleidsinformatie/Business Intelligence (BI), studenten zaken en -voorzieningen, onderwijs en kwaliteit, ...). Via nauwe samenwerking met opleidingen en docenten kunnen studenten vlot aangesproken en gemotiveerd worden zodat zij zich kandidaat willen stellen én hun stem uitbrengen. Allerlei digitale mogelijkheden kunnen de kandidaatstelling en/of de stemming faciliteren.

Maar koken kost geld. Ook uit de internationale voorbeelden blijkt dat het nodige personeel vrijgemaakt moet worden om de verkiezingen resultaatgericht te organiseren. In vergelijking daarmee zijn de middelen in Vlaanderen veel beperkter, maar met soortgelijke verwachtingen. De oproep aan de instellingen is dus om de inzet voor verkiezingen voldoende te waarderen en financieel te honoreren.

3.4.3. De 10 %-regel heroverwegen

De vereiste in de regelgeving dat 10 % van de studenten moet stemmen, is volgens de werkgroep verdedigbaar als 'stok achter de deur' in functie van legitimiteit. Zoals gemeld onder 3.4.2 onderstreept de werkgroep daarom ook de oproep aan de instellingen om voldoende middelen te besteden aan verkiezingen.

Tegelijk vestigt de werkgroep er de aandacht op dat de consequentie van de 10 %-regel niet min is. Indien minder dan 10 % van het totaal aantal studenten in de instelling aan de verkiezing heeft deelgenomen, dan leidt dat tot belangrijke verliezen in de inspraak van studenten. De werkgroep ervaart dit gegeven als een bijkomende drempel voor inclusieve studentenparticipatie. Bovendien meent de werkgroep dat het cijfer van 10 % arbitrair is. Het is niet omdat de 10 % opkomst gehaald wordt, dat deze kiezers een representatieve afspiegeling vormen van de hele studentenpopulatie.

Daarnaast is het volgens de werkgroep belangrijk om bij het formuleren van dergelijke voorschriften in de regelgeving de wezenlijke doelstelling van verkiezingen steeds goed voor ogen te houden, nl. het verbinden van inclusiviteit en representativiteit aan de nodige legitimiteit. Daarom vraagt de werkgroep aan de overheid om te overwegen of er minder stringent kan omgegaan worden met de 10 %-regel. De overheid zou de huidige resultaatsverbintenis kunnen omzetten in een inspanningsverbintenis. In dat geval zou het aan de instellingen zijn om aan te geven op welke manier ze gestreefd hebben naar de 10 %, waarbij ze verantwoordelijkheid afleggen over de manier waarop ze via de verkiezingen representativiteit en legitimiteit nastreven.

3.4.4. Duidelijke doelstellingen voor studentenparticipatie op associatieniveau

De inrichting van een studentenraad op associatieniveau via verkiezingen is decretaal verplicht. Verschillende deelnemers aan de werkgroep ervaren de meerwaarde daarvan onvoldoende of zelfs helemaal niet. Veel studentenvertegenwoordigers signaleren al jaren dat ze de studentenraad op associatieniveau als een lege doos zonder impact ervaren. Gezien hun tijd per definitie beperkt is, kan en moet dit volgens de werkgroep beter.

Daarom vraagt de werkgroep aan alle betrokkenen om de studentenparticipatie op associatieniveau een heel duidelijk doel te geven en de mogelijke opportuniteiten van de associatiestudentenraden beter te benutten. Het 'hebben van een participatie van studenten op associatieniveau' is niet voldoende, de koppeling ervan aan duidelijke doelstellingen is een noodzaak. De werkgroep verwijst hierbij onder meer naar alle aspecten die te maken hebben met de afstemming tussen hogescholen en universiteiten in een bepaalde associatie (bijvoorbeeld over de schakelprogramma's, studentenvoorzieningen, (her)oriëntering).

Namens de werkgroep verantwoordelijk voor deze systeembrede analyse, met vertegenwoordigers van Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen (AP Hogeschool) - Hogeschool Gent (HOGENT) - Hogere Zeevaartschool (HZS) - Hogeschool West-Vlaanderen (Howest) - Thomas More Kempen & Thomas More Mechelen Antwerpen (Thomas More) - UC Leuven & UC Limburg (UCLL) - Universiteit Antwerpen (UAntwerpen) - Katholieke Hogeschool Vives Noord & Katholieke Hogeschool Vives Zuid (VIVES) - Vrije Universiteit Brussel (VUB)

28 augustus 2025

Bronnen

- Abbot, S., & Mercer-Mapstone, L. (2020). *The power of partnership: Students, staff, and faculty revolutionizing higher education*. Elon University Center for Engaged Learning. https://www.centerforengagedlearning.org/wp-content/uploads/2020/01/power_of_partnership_online_2020-01-23-1.pdf
- Ashwin, P., & McVitty, D. (2015). The meanings of student engagement: Implications for policies and practices. In A. Curaj, L. Matei, R. Pricopie, J. Salmi, & P. Scott (Eds.), *The European higher education area: Between critical reflections and future policies* (1st ed., pp. 343–359). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-20877-0_23
- Bols, A. T. G. (2017). Enhancing Student Representation. *The Journal of Educational Innovation, Partnership and Change*, 3(1), 81–89. <https://journals.studentengagement.org.uk/index.php/studentchangeagents/article/view/585>
- Christenson, S. L., Reschly, A. L., & Wylie, C. (Eds.). (2012). *Handbook of research on student engagement*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-1-4614-2018-7>
- Curran, R. (2017). Students as partners – Good for students, good for staff: A study on the impact of partnership working and how this translates to improved student-staff engagement. *International Journal for Students as Partners*, 1(2), 1–15. <https://mulpress.mcmaster.ca/ijsap/article/view/3089/2891>
- European Association for Quality Assurance in Higher Education. (2015). *Standards and guidelines for quality assurance in the European higher education area (ESG)*. https://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf
- European Higher Education Area. (n.d.). *Bologna Process*. <https://ehea.info/page-how-does-the-bologna-process-work>
- European Students' Union. (2009). *The student union development handbook*. Brussel: European Students' Union. https://ehea.info/Upload/document/consultive/esu/ESU_SUDC_handbook_2009_565393.pdf
- European Students' Union. (n.d.). *EHEA - European Higher Education Area*. <https://ehea.info/page-esu>
- Flint, A., Goddard, H., & Russell, E. (2017). *Architects of their experience: The role, value, and impact of student academic representation systems in higher education in England*. The Student Engagement Partnership. <https://tsep.org.uk/architects-of-their-experience-research-on-student-academic-representation-systems/>
- Healey, M., Flint, A., & Harrington, K. (2014). *Engagement through partnership: Students as partners in learning and teaching in higher education*. Advance HE. <https://documents.advancehe.ac.uk/download/file/63>
- Higher Education Authority. (2016). *Enhancing student engagement in decision-making: Report of the working group on student engagement in Irish higher education*. <https://www.thea.ie/contentfiles/HEA-IRC-Student-Engagement-Report-Apr2016-min.pdf>
- InclusiPHE. (n.d.). *InclusiPHE*. <https://inclusiphe.eu/>
- Mercer-Mapstone, L., Dvorakova, S. L., Matthews, K. E., Abbot, S., Cheng, B., Felten, P., Knorr, K., Marquis, E., Shammass, R., & Swaim, K. (2017). A systematic literature review of students as partners in higher education. *International Journal for Students as Partners*, 1(1), 1–23. <https://doi.org/10.15173/ijsap.v1i1.3119>
- Ministerie van Onderwijs en Vorming. (2010). *Studentenparticipatie in het hoger onderwijs in 2004-2009: Een evaluatie*. College van regeringscommissarissen in het hoger onderwijs. <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestanden/7662.pdf>
- National Student Engagement Programme. (2020). *The path to a new national approach to student engagement in decision-making: Discussion paper for students and staff across Irish higher education*. <https://studentengagement.ie/wp-content/uploads/2021/03/NStEP-FrameworkDiscussion-FINAL-WEB-1.pdf>
- Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie. (2017). *Overzichtsrapport instellingsreviews 2017*. https://www.nvao.net/files/attachments/.131/Overzichtsrapport_instellingsreviews_2017.pdf
- Popovic, M. (2011). *General report on student participation in higher education governance*. BFUG. https://www.aic.lv/bologna/2010_12/Sem_10_12/Armenia_Aghveran_Final%20report.pdf
- STUPS Project. (n.d.). *STUPS Project*. <https://stupsproject.org/>

- Sparqs. (2012). *A student engagement framework*. Sparqs. <http://www.sparqs.ac.uk/upfiles/SEFScotland.pdf>
- Varwell, S. (2015). *Recognition and accreditation of academic reps: Practices and challenges across Scotland's colleges and universities*. Sparqs. <http://www.sparqs.ac.uk/ch/Accreditation%20and%20Recognition%20Guidance.pdf>
- Vine, H. (2024, September 10). *It ain't what we do, it's the way that we do it: Researching student voices*. Wonkhe. <https://wonkhe.com/blogs/it-aint-what-we-do-its-the-way-that-we-do-it-researching-student-voices/>
- Vlaamse Onderwijsraad. (2017). *Advies over de participatie van leerlingen en studenten in het onderwijs*. <https://s3-eu-west-3.amazonaws.com/vlor-prd/import/rho-rho-adv-1617-007.pdf>
- Vlaamse Onderwijsraad. (2018). *Advies over de rol van leerlingen en studenten in het onderwijs*. https://s3-eu-west-3.amazonaws.com/vlor-prd/advice_final_attachments/RHO-RHO-ADV-1718-008.pdf
- Vlaamse Vereniging van Studenten. (2017). *Nota studentenparticipatie*. <https://vvs.ac/wp-content/uploads/2021/09/20170524-NotaStudentenparticipatie.pdf>

Colofon

Systeembrede Analyse 2024-2025

- Meer informatie: info@nvao.org

Coördinatie systeembrede analyse

- Veerle Martens, beleidsmedewerker NVAO
- Met dank aan Ils Aerts, Genoveva Ravijts en Sofie Van Cauwenberghe, beleidsmedewerkers NVAO

Secretaris & ondersteuning

- Kristl Van der Heyden, MOORLANDcommunicatie

Opmaak & vormgeving

- Daan Bartels en Mike Slangen, adviseurs communicatie en informatie NVAO

Deelnemende instellingen

Hogeschool UCLL - Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen (AP Hogeschool) - Hogeschool Gent (HO Gent) - Hogere Zeevaartschool (HZS) - Hogeschool West-Vlaanderen (Howest) - Thomas More Kempen & Thomas More Mechelen Antwerpen (Thomas More) - UC Leuven & UC Limburg (UCLL) - Universiteit Antwerpen (UAntwerpen) - Katholieke Hogeschool Vives Noord & Katholieke Hogeschool Vives Zuid (VIVES) - Vrije Universiteit Brussel (VUB)

Leden van de werkgroep

- Anika Hendrickx (Adviseur studentenparticipatie – AP Hogeschool)
- Arianna Bianchi (Participatiecoach – AP Hogeschool)
- Ellen De Keyser (Participatiecoach – HO Gent)
- Emilia Bergans (Diensthoofd Sociale Voorzieningen – HO Gent)
- Robin Vandenabeele (Participatiecoach – HO Gent)
- Charlotte Dheedene (Stafmedewerker kwaliteitszorg – Howest)
- Esther Cloetens (Stafmedewerker kwaliteitszorg – Howest)
- Mieke Demeyere (Directeur Onderwijs, Studenten en Internationalisering – Howest)
- Tom Lemahieu (Lector en coach studentenparticipatie – Howest)
- Helen Verstraeten (Coördinator Kwaliteitszorg – HZS)
- Ilse Bogaert (Adviseur Onderwijs – HZS)
- Laura Remery (Participatiecoach – Thomas More)
- Peter Matthys (Participatiecoach – Thomas More)
- Manu Nesari (Teamcoördinator studentenvoorzieningen – Hogeschool UCLL)
- Yasmine Goossens (Beleidsmedewerker Inclusief Hoger Onderwijs – Hogeschool UCLL)
- Eva Gregoir (Studentenparticipatiecoach – Universiteit Antwerpen)
- Klaartje Van de Moortel (STUW-coach – VIVES)
- Thomas Van Parys (Medewerker Onderwijs- en Kwaliteitsontwikkeling – VIVES)
- Tim Vanmarcke (STUW-coach – VIVES)
- Kaat De Vis (Beleidsmedewerker studentenzaken – VUB)
- Lieze Steensels (Kwaliteitszorgmedewerker – VUB)
- Sofie De Smet (Afdelingshoofd studentenzaken – VUB)

Bij alle bijeenkomsten van de werkgroep was ook Henrik Schoovaerts, bestuurder participatie bij VVS, aanwezig als vertegenwoordiger van de Vlaamse Vereniging Studenten.

Gastleden van de werkgroep

- Jeremy De Clercq (Voorzitter Algemene Studentenraad – AP Hogeschool)
- Kiara Vansimaey (Voorzitter Algemene Studentenraad – HO Gent)
- Reinout Pieters (Ondervoorzitter Algemene Studentenraad – HO Gent)
- Eline Dewolf (Diensthoofd Studentenvoorzieningen – Howest)
- Lee Vanwalleghe (Studentenvertegenwoordiger – Howest)
- Thomas Lokere (Studentvertegenwoordiger – Howest)
- Arthur De Coninck (Studentenraad – HZS)
- Jelte van Gorp (Studentenvertegenwoordiger Algemene Studentenraad – Thomas More)
- Michiel Van Mulem (Student-bestuurder en Ondervoorzitter STUW VIVES – VIVES)

Internationale peers

- Dr. Manja Klemenčič, *Senior Researcher of Higher Education at Faculty of Education, University of Ljubljana and Associate at Department of Sociology, Faculty of Arts and Sciences, Harvard University*
- Horia-Șerban Onița, *Head of the European Higher Education Area Secretariat (Brussels); Former President of the European Students' Union (ESU)*
- Simon Varwell, *Director of Student Engagement and Representation at Highlands & Islands Students' Association (HISA), formerly employed at sparqs*
- Nik Heerens, *Research & Development Associate at Knowledge Innovation Centre (KIC), formerly Head of sparqs (student partnerships in quality Scotland) and Director of the European Students Union (ESU)*

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
Accreditation Organisation of the Netherlands and Flanders

Parkstraat 83 • 2514 JG Den Haag
P.O. Box 85498 • 2508 CD The Hague
The Netherlands

T +31 (0)70 312 23 00
E info@nvao.net
www.nvao.net